

Klasa: 022-03/15-12/20
Urbroj: 50301-09/09-15-21

Zagreb, 13. svibnja 2015.

PREDSJEDNIKU HRVATSKOGA SABORA

Predmet: Izvješće pučke pravobraniteljice za 2014. godinu – mišljenje Vlade

Veza: Pismo Hrvatskoga sabora, klase: 021-12/15-09/17, urbroja: 65-15-03, od 31. ožujka 2015. godine

Na temelju članka 122. stavka 2. Poslovnika Hrvatskoga sabora (Narodne novine, broj 81/2013), Vlada Republike Hrvatske o Izvješću pučke pravobraniteljice za 2014. godinu daje sljedeće

MIŠLJENJE

U odnosu na pojedine navode, primjedbe i preporuke pučke pravobraniteljice Vlada Republike Hrvatske očituje se kako slijedi:

3.1. Pravosuđe

U preporuci broj 4. predlaže se donošenje posebne tarife kojom bi se propisao način vrednovanja, obračunavanja i plaćanja zastupanja od strane državnih odvjetnika. Pučka pravobraniteljica ukazuje na visoke iznosa parničnih troškova koji su dosuđeni državnom odvjetništvu kad zastupa državu, budući da imaju pravo na nagradu po pravilima o odvjetničkoj tarifi Hrvatske odvjetničke komore, koja je strukovna udruga odvjetnika.

Vezano za navedeno, potrebno je naglasiti kako je pravo na nagradu državnom odvjetništvu koje zastupa Republiku Hrvatsku prema Tarifi o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika propisano i Zakonom o parničnom postupku (Narodne novine, br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13 i 89/14) i Zakonom o državnom odvjetništvu (Narodne novine, br. 76/09, 153/09, 116/10, 145/10, 57/11, 130/11, 72/13, 148/13 i 33/15). Potrebno je naglasiti da su sredstva naplaćena na ime troškova zastupanja u postupcima radi zaštite imovinskih prava i interesa Republike Hrvatske, pred sudovima i drugim nadležnim tijelima, prihod državnog proračuna. S obzirom na to da navedeno pravo nije diskriminatorno ili na drugi način sporno, navedena preporuka nije prihvatljiva.

3.1.2. Besplatna pravna pomoć

Novi Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći (Narodne novine, broj 143/13) stupio je na snagu 1. siječnja 2014. godine. Težište reforme dotadašnjeg sustava besplatne pravne pomoći odnosilo se na uređenje sustava primarne pravne pomoći. Novi je Zakon to područje uredio na način koji je pridonio učinkovitijoj pravnoj zaštiti socijalno i ekonomski najpotrebitijoj grupi građana. Naime, širenjem oblika primarne pravne pomoći na opću pravnu informaciju, pravni savjet, sastavljanje podnesaka pred javnopravnim tijelima, međunarodnim organizacijama i Europskom sudu za ljudska prava, zastupanje u upravnom postupku te pravnu pomoć u izvansudskom mirnom rješenju spora, omogućilo se stvaranje tzv. pravnog savjetovanja korisnika s ciljem detektiranja konkretnog pravnog problema i njegovog rješavanja. Posebno je važno da se primarna pravna pomoć pruža bez utvrđivanja imovinskog stanja korisnika te pomoći. Na taj se način uklonila mogućnost diskriminacije potencijalnih korisnika sustava u odnosu na njihov materijalni status i pravni problem, odnosno osigurana je dostupnost stručne pravne pomoći svima pod jednakim uvjetima.

Nova zakonska rješenja također su imala cilj rasteretiti postojeći sudski i administrativni sustav. Sustavnim uključivanjem udruga civilnog društva, pravnih klinika i tijela državne uprave u sustav primarne pravne pomoći i pravnog savjetovanja povećana je teritorijalna dostupnost stručne pravne pomoći. Novim načinom financiranja primarne pravne pomoći u vidu projektnog financiranja programa organizacija civilnog društva koje se bave pružanjem pravne pomoći građanima i pravnih klinika omogućen je konstruktivniji i aktivniji razvoj sustava pravne pomoći, jer je promjena u načinu financiranja primarne pravne pomoći kao rezultat imala aktivnije uključivanje nevladinih organizacija u sustav besplatne pravne pomoći. Također se maksimalno pojednostavio i postupak ostvarivanja prava na primarnu pravnu pomoć, jer je napušten složeni administrativni postupak odobravanja primarne pravne pomoći.

U dijelu Izvješća pučke pravobraniteljice koji se odnosi na iznos proračunskih sredstava koja se na godišnjoj razini osiguravaju za potrebe financiranja sustava besplatne pravne pomoći ističe se da Republika Hrvatska za tu potrebu osigurava sredstva u okviru mogućnosti državnog proračuna. Pritom je nužno naglasiti da su sredstva na kontu besplatne pravne pomoći u stvari najmanji dio sredstava u odnosu na sredstva koja se izdvajaju za besplatnu pravnu pomoć u kaznenim stvarima. Također Republika Hrvatska osigurava besplatnu pravnu pomoć putem odvjetnika na temelju Zakona o odvjetništvu (Narodne novine, br. 9/94, 117/08, 50/09, 75/09 i 18/11). Naime, nesporno je da razvijenije države za istu namjenu izdvajaju veći iznos po stanovniku, no očigledno je u Izvješću pučke pravobraniteljice zanemaren objektivni pogled na trenutačno stanje u odnosu na javne financije u Republici Hrvatskoj. Odgovornost je države, ne samo da osigura dovoljno sredstava u državnom proračunu za pravilno funkcioniranje sustava, već da prati i kontrolira utrošak koji mora biti transparentan, fleksibilan, ali i namjenski raspoređen, prema potrebama sustava u cjelini uvažavajući pritom mogućnosti, ali i ograničenja državnog proračuna kao i dinamiku naplate pružene sekundarne besplatne pravne pomoći odobrene u prethodnim godinama.

Kako je sustav besplatne pravne pomoći sustav koji je prvi put uspostavljen u okviru procesa pristupanja Republike Hrvatske u punopravno članstvo Europske unije, može se govoriti o novom sustavu koji, s obzirom na važnost i financijsku težinu, zahtijeva kontinuirano praćenje, a po potrebi i mijenjanje u svrhu stvaranja takvih zakonskih mehanizama koji omogućuju učinkovitu kontrolu utroška sredstava i rada pružatelja pravne

pomoći, s jedne strane te prilagođavanje sustava potrebama krajnjeg korisnika i društva u cjelini, s druge strane.

Također, valja se osvrnuti na činjenicu da je u Izvješću pučke pravobraniteljice zanemarena sekundarna pravna pomoć koja, s obzirom na to da se odnosi na ostvarenje pravne zaštite u skoro svim građanskim sudskim postupcima, te na oslobođenje od plaćanja troškova postupka i oslobođenje od plaćanja sudskih pristojbi, predstavlja važniji segment sustava besplatne pravne pomoći. U prilog tome ističe se da je napuštanjem strogog imovinskog cenzusa pristup sustavu sekundarne pravne pomoći omogućen većem broju korisnika. S obzirom na to da je uočeno da korisnici pravne pomoći žele koristiti sekundarnu pravnu pomoć kako bi riješili konkretan sudski spor, odnosno poduzeli radnje pred nadležnim sudovima s ciljem zaštite svojih prava, uključivanjem odvjetnika kao jedinih pružatelja sekundarne pravne pomoći, korisnicima je osigurana profesionalna pravna pomoć u najsloženijim predmetima. Nadalje, država je prepoznala potrebu da pravnu pomoć proširi i na prije navedene institute oslobođenja od plaćanja troškova sudskog postupka i oslobođenja od plaćanja sudskih pristojbi te preuzimanjem tereta plaćanja navedenih troškova, omogućila pristup sudu egzistencijalno najugroženijoj kategoriji građana.

U skladu s iznesenim, nisu prihvatljive preporuke broj 6. i 7. dane Ministarstvu pravosuđa koje se odnose na financiranje primarne pravne pomoći.

Naime, preporuka broj 6., koja se odnosi na povećanje ukupnih izdvajanja za primarnu pravnu pomoć, ne predstavlja u ovom trenutku realno postavljen zahtjev. To je tako iz naprijed navedenih razloga, posebno u dijelu koji se odnosi na mogućnosti i ograničenja državnog proračuna te činjenicu da je primarna pravna pomoć samo jedan od oblika pravne pomoći i s obzirom na okolnost da su u sustav pravne pomoći uz nevladine organizacije i pravne klinike uključeni i drugi pružatelji za koje Republika Hrvatska kroz urede državne uprave osigurava sredstva za rad. Također, valja naglasiti činjenicu da u državnom proračunu treba osigurati sredstva koja nastaju po naslovu oslobođenja od plaćanja troškova sudskog postupka i oslobođenja od plaćanja sudskih pristojbi, a koji troškovi također predstavljaju značajnu stavku u ukupnom iznosu osiguranih sredstava za sustav besplatne pravne pomoći.

U odnosu na preporuku broj 7. koja se odnosi na višegodišnje financiranje programa ovlaštenih pružatelja primarne pravne pomoći, ukazuje se na zakonsku mogućnost financiranja rada pružatelja primarne pravne pomoći i iz drugih izvora, ne samo iz sredstava državnog proračuna (sredstva jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave, donacija i drugih prihoda u skladu sa zakonom). Stoga Vlada Republike Hrvatske smatra da se pružatelji primarne pravne pomoći mogu radi realizacije određenih projekata obratiti i drugim davateljima sredstava.

Vezano za preporuku broj 5. koja se odnosi na dostupnosti informacija o besplatnoj pravnoj pomoći, napominje se da je na mrežnoj stranici Ministarstva pravosuđa dan detaljan prikaz sustava besplatne pravne pomoći te da su dostupni svi potrebni obrasci.

3.3. Prava nacionalnih manjina

Vezano uz preporuke 3., 11. i 15. ističe se da Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina (u daljnjem tekstu: ULJPPNM) u okviru aktivnosti I. komponente projekta IPA 2012.: *Potpora vijećima nacionalnih manjina na lokalnoj razini*, tijekom 2015./2016. godine planira provesti istraživanje o kapacitetima lokalnih vijeća i predstavnika

nacionalnih manjina za obavljanje savjetodavne uloge lokalnim predstavnicima vlasti u svrhu osiguravanja provedbe Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina i drugih povezanih zakonskih propisa. Nakon definiranja potreba vijeća i predstavnika nacionalnih manjina ULJPPNM planira provesti ekstenzivnu edukaciju vijeća i predstavnika nacionalnih manjina u svrhu jačanja njihovih savjetodavnih kapaciteta kako bi bili u mogućnosti preuzeti ulogu punopravnih partnera lokalnim vlastima i drugim institucijama, uključujući Ured pučke pravobraniteljice, vezano uz sva pitanja manjinskih politika, pa tako i reagiranja u kontekstu diskriminacije i mehanizmima učinkovitijeg iskorištavanja prava nacionalnih manjina.

U odnosu na preporuku pučke pravobraniteljice broj 14. da Ministarstvo uprave zbog neispunjenja ciljne zastupljenosti od 5,5%, pripremi novi dugoročni Plan zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina u tijela državne uprave, napominje se da dugoročni Plan neće riješiti problem zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina u uvjetima restriktivne politike zapošljavanja u kojima živimo zbog općeg gospodarskog stanja u Republici Hrvatskoj. Na godišnjoj razini planiranja prijma u državnu službu nastaviti će se sa planiranjem prijma pripadnika nacionalnih manjina te nastavkom aktivnosti informiranja javnosti i državnih tijela glede prava prednosti pri zapošljavanju pod jednakim uvjetima.

3.4.1. Romska nacionalna/etnička manjina

Vezano uz preporuku 20. ULJPPNM, da vremenski i sadržajno uskladi djelovanje nositelja mjera predviđenih Nacionalnom strategijom za uključivanje Roma, na nacionalnoj i lokalnoj i područnoj (regionalnoj) razini, napominje se da je ULJPPNM koncem 2014. i početkom 2015. godine proveo vanjsku evaluaciju Nacionalne strategije za uključivanje Roma za razdoblje 2013.—2020. i Akcijskog plana za uključivanje Roma za razdoblje od 2013. do 2015. godine. Rezultati vanjske evaluacije ukazali su na potrebu djelomične revizije Nacionalne strategije, te na potrebu drugačijeg pristupa u razradi Akcijskog plana za razdoblje od 2016. do 2018. godine od načina na koji je razrađen aktualni Akcijski plan. Naime, rezultati su pokazali da je u svrhu izrade budućeg provedbenog dokumenta potrebno definirati prioritete među strateškim područjima, kao i definirati prioritete unutar strateških područja dodjeljivanjem konkretnih vremenskih okvira planiranim mjerama čime bi se definirala i žurnost kojom se pojedine mjere trebaju provesti. Također, prilikom izrade novog akcijskog plana, evaluacijsko izvješće preporučuje uključivanje jasne poveznice između planiranih mjera i dostupnosti financijske potpore Europske unije, kako je to konkretizirano u Operativnom programu "Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020." i Operativnom programu "Konkurentnost i kohezija 2014.-2020.". Osim navedenog, evaluacijsko izvješće sugerira smanjivanje mjera, ne na štetu kvalitete istog, već u korist osiguravanja fokusirane sinergijske provedbe na svim razinama.

ULJPPNM planira integrirati navedene preporuke u izradu novoga provedbenog dokumenta te očekuje da će učinci novog pristupa dovesti do usklađivanja navedenih u preporukama. Osobita pozornost će se pridati izradi novih i reviziji postojećih (Međimurska županija, Osječko-baranjska županija, Sisačko-moslavačka županija, Varaždinska županija, Grad Zagreb, Grad Crikvenica) akcijskih planova na lokalnoj i regionalnoj razini u suradnji sa svim dionicima.

3.4.3. Migranti, uključujući tražitelje azila i azilante

U ovom poglavlju navodi se kako su prema važećem Zakonu o azilu (Narodne novine br. 79/07, 88/10 i 143/13) zajamčena mnoga prava, koja se, međutim, ne primjenjuju u

praksi. Tako se kao primjer kontinuirane diskriminatorne prakse prema tražiteljima azila, izbjeglicama i strancima na privremenom ili stalnom boravku, navodi činjenica da se tečaj hrvatskog jezika nije provodio u 2014. godini, čime se otežava njihova integracija. Također se ističe nedostatna zdravstvena zaštita izbjeglica, osobito specifičnih skupina azilanata. Preporučuje se Vladi Republike Hrvatske te Ministarstvu unutarnjih poslova da uključi potrebe specifičnih skupina azilanata (npr. trudnica, samohranih roditelja, osoba lišenih poslovne sposobnosti) u sustav skrbi za azilante. Osim toga, preporučuje se Vladi Republike Hrvatske i Ministarstvu unutarnjih poslova da unaprijede državnu migracijsku politiku tako da se veća pažnja usmjeri na ekonomske, socijalne i kulturne učinke migracijskih tokova, odnosno da se uvažava nalazi MIPEX 2014 (Indeks razvijenosti politika integracije migranata), rezultata za Republiku Hrvatsku.

Napominje se da važeći Zakon o azilu propisuje kako će se azilantu i strancu pod supsidijarnom zaštitom omogućiti učenje hrvatskog jezika, povijesti i kulture radi uključivanja u hrvatsko društvo. Ministarstvo unutarnjih poslova svjesno je činjenice da se tečaj hrvatskog jezika ne provodi zbog čega je otežana integracija azilanta i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u hrvatsko društvo, te je redovito izvještavalo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, kao nadležno tijelo, o navedenom problemu te im dostavljalo popis osoba koje je što žurnije potrebno uključiti u program učenja hrvatskog jezika radi integracije u hrvatsko društvo.

Vlada Republike Hrvatske je mišljenja kako je važećim Zakonom o azilu osigurana zadovoljavajuća skrb svih azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom, uključujući i onih sa specifičnim potrebama. Sukladno odredbama važećeg Zakona o azilu, azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom, ostvaruje pravo na zdravstvenu zaštitu u istom opsegu kao i osiguranik obveznog zdravstvenog osiguranja u Republici Hrvatskoj, a pravo na socijalnu skrb ostvaruje sukladno propisima kojima se uređuje područje socijalne skrbi hrvatskih državljana.

Iz navedenih odredbi jasno proizlazi kako azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom u Republici Hrvatskoj ima jednaka prava na zdravstvenu i socijalnu skrb kao hrvatski državljanin, čime se navedenoj kategoriji stranaca jamče veća prava od obveza koje proizlaze iz Kvalifikacijske direktive. Ostvarivanje prava azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom zajamčenih Zakonom o azilu u nadležnosti je različitih resornih ministarstava, koji u okviru svoje nadležnosti donose zakonske i podzakonske akte koji omogućavaju provedbu navedenih prava u praksi. Tako je na prijedlog Ministarstva zdravlja donesen Zakon o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj (Narodne novine, broj 80/13), kojim se propisuju, između ostalog, opseg prava na zdravstvenu zaštitu te druga prava i obveze stranaca (uključujući i tražitelje azila, azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom), uvjeti i način ostvarivanja i financiranja zdravstvene zaštite stranaca u Republici Hrvatskoj, te prava i obveze provoditelja zdravstvene zaštite. Također, na prijedlog Ministarstva socijalne politike i mladih, Zakonom o socijalnoj skrbi (Narodne novine, br. 157/13 i 152/14) utvrđeno je da su azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom korisnici prava u sustavu socijalne skrbi.

Ministarstvo unutarnjih poslova u okvirima svoje nadležnosti, prilikom izrade nove Migracijske politike za razdoblje 2016. – 2018. godine uzet će u obzir preporuke vezano za ekonomske, socijalne i kulturne učinke migracijskih tokova na hrvatsko društvo u cjelini.

U ovom poglavlju navode se također problemi s kojima se susreću azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom prilikom integracije u hrvatsko društvo. Tako se navodi problem nepriznavanja ranijih kvalifikacija, ponovno se spominje problem neprovođenja tečaja hrvatskog jezika, troškovi smještaja nakon proteka dvije godine kad im je osiguran i plaćen smještaj na teret državnog proračuna te problemi prilikom stjecanja nekretnina vezano za primjenu načela reciprociteta.

Integracija azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom znači osiguravanje azilantima i strancima pod supsidijarnom zaštitom učinkovito ostvarivanje njihovih zakonom zajamčenih prava. Kao što je već obrazloženo, ostvarivanje tih prava u nadležnosti je različitih ministarstava pa se uspješna integracija može ostvariti samo zajedničkim naporima i proaktivnim koordiniranim djelovanjem svih nadležnih državnih tijela kako bi se našla odgovarajuća rješenja.

Vezano za problem priznavanja ranijih kvalifikacija, ističe se, kao jedan od pozitivnih primjera koordiniranog zajedničkog rada državnih tijela, suradnju Ministarstva unutarnjih poslova i Ministarstva rada i mirovinskog sustava, prilikom donošenja novog Zakona o reguliranim profesijama (Narodne novine, br. 124/09, 45/11 i 74/14), kojim je propisan način priznavanja kvalifikacija osobama kojima je odobrena međunarodna zaštita, a nisu u mogućnosti dostaviti potrebnu dokumentaciju kojom dokazuju svoju kvalifikaciju.

Ističe se da važeći Zakon o azilu osigurava azilantima i strancima pod supsidijarnom zaštitom, kao posebno ranjivoj kategoriji osoba, plaćeni smještaj dvije godine od izvršnosti odluke kojom im je odobrena međunarodna zaštita, čime se navedenoj kategoriji osoba jamči širi opseg prava vezano za smještaj od obveza koje proizlaze iz same Kvalifikacijske direktive. Nakon proteka tog roka, azilanti i stranci pod supsidijarnom zaštitom ostvaruju pravo na socijalnu skrb kao i hrvatski državljani sukladno propisima Zakona o socijalnoj skrbi.

Napominje se kako je izrađen Nacrt prijedloga zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti koji bi trebao biti usvojen do srpnja 2015. godine i kojim će se osigurati potpuno usklađivanje sa zakonodavstvom Europske unije za područje međunarodne zaštite (Direktiva Vijeća br. 2001/55/EZ, Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća br. 2011/95/EU, Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća br. 2013/32/EU, Direktiva Europskog parlamenta i Vijeća br. 2013/33/EU, Uredba Komisije (EZ) br. 1560/2003, Uredba Europskog parlamenta i Vijeća (EU) br. 603/2013, Uredba Europskog parlamenta i Vijeća (EU) br. 604/2013, Provedbena Uredba Komisije (EU) br. 118/2014). Nacrtom prijedloga zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti opsežno se mijenja sadašnji Zakon o azilu, kao i cjelokupna struktura azilnog postupka. Prenošnjem navedenih direktiva Europske unije u pravni poredak Republike Hrvatske preuzimaju se novi instituti, obveze i postupci koje je potrebno uskladiti s postojećim zakonodavnim okvirom Republike Hrvatske. Cilj je osigurati da novi zakon bude razumljiv, logičan i u potpunosti primjenjiv u praksi, kako bi se osigurali što bolji standardi za osobe koje traže zaštitu, ali i kako bi se spriječila zlouporaba postupka azila. Tako je Nacrtom prijedloga zakona, azilantima i strancima pod supsidijarnom zaštitom, zajamčeno i pravo stjecanja vlasništva nekretnine, sukladno Konvenciji o statusu izbjeglica iz 1951. Osim toga, definiran je sadržaj uključivanja u društvo, pravo na pomoć pri uključivanju u društvo koje provodi Ministarstvo unutarnjih poslova (sadržaj i trajanje), kao i tijelo nadležno za koordinaciju rada svih ministarstava, nevladinih organizacija i drugih tijela koja sudjeluju u postupku uključivanja u društvo azilanta ili stranca pod supsidijarnom zaštitom (Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske).

3.5. Obnova i stambeno zbrinjavanje

U odredbama članka 10. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o područjima posebne državne skrbi (Narodne novine, broj 57/11) i članka 20. i 21. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o područjima posebne državne skrbi (Narodne novine, broj 51A/13) stranke su bile obaviještene o dužnosti i mogućnosti nadopune neriješenih zahtjeva za stambeno zbrinjavanje, te o posljedicama ako tako ne postupe do određenog roka, odnosno da će njihov zahtjev biti odbijen, odnosno odbačen. S tim u vezi ističe se da je u interesu stranaka u postupku da brinu o svojim pravima i interesima i da su se sukladno tome stranke trebale upoznati sa sadržajem navedenih odredbi Zakona ili se o svojim pravima i obvezama raspitati kod nadležnog tijela. Na dobivena rješenja korisnici imaju pravo žalbe, a budući da je svega 13% iskoristilo to pravo, može se zaključiti da su se, zbog velikog protoka vremena, stambeno zbrinuli, da su odustali od zahtjeva ili su podnijeli zahtjev sljedeće godine. Istovremeno, o pravu na stambeno zbrinjavanje bivših nositelja stanarskih prava i korisnika organiziranog smještaja rješava se po službenoj dužnosti, što je u znatnome olakšalo i administrativno rasteretilo proceduru. Ovi korisnici ne podnose zahtjeve svake godine, već jedanput prijavljeni rješavaju se po službenoj dužnosti i ne idu na listu prvenstva.

Točno je da podnositelji zahtjeva koji su prethodne godine uvršteni na listu prvenstva, a nije doneseno rješenje o njihovom pravu, u 2015. godini nisu morali podnijeti novi zahtjev i da se bodovanje u 2015. godini obavljalo i njihovo mjesto na listi prvenstva utvrđivalo iznova. Navedeno je propisano u odredbi članka 12.a Zakona o područjima posebne državne skrbi (Narodne novine, br. 86/08, 57/11, 51A/13, 148/13, 76/14, 147/14, 18/15), a uvedeno je u navedeni Zakon izmjenama i dopunama Zakona (Narodne novine, broj 76/14), povodom raznih zaprimljenih prigovora stranaka da svake godine uz zahtjev moraju dostavljati istu dokumentaciju koju su dostavili prethodne godine. Logično je da se ti zahtjevi ponovno boduju i iznova utvrđuje njihovo mjesto na listi prvenstva, jer novi podnositelji zahtjeva, nakon provedenog bodovanja sukladno Uredbi o kriterijima za bodovanje zahtjeva za stambeno zbrinjavanje (Narodne novine, broj 30/14), mogu imati više bodova od podnositelja koji su zahtjev podnijeli prethodne godine.

U propisima iz nadležnosti Državnog ureda za obnovu i stambeno zbrinjavanje niti u drugim propisima nije propisana dužnost dostavljanja opće uplatnice zaštićenim najmoprimcima. Do srpnja 2014. godine Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje je korisnicima stambenog zbrinjavanja najmom dostavljao virmane za plaćanje najamnine za 6 mjeseci, a od tada je na mrežnoj stranici Državnog ureda objavljen primjer ispunjenog virmana na kojem najmoprimci imaju informaciju o uplatnom računu na kojeg trebaju uplatiti najmninu. Neslanje općih uplatnica dijelom je uvjetovano i tehničkim problemom koji se odnosi na program naplate, kao i činjenicu da Državni ured radi na kompleksnom preuređenju procedure vođenja evidencije i sustava naplate.

Ističe se da je Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje postupio sukladno tumačenju Ministarstva graditeljstva i prostornog uređenja, klase: 360-01/14-02/188, od 4. travnja 2014. godine te da ne postoje nedoumice oko primjene Zakona o postupanju sa nezakonito izgrađenim građevinama (Narodne novine, br. 86/12 i 143/13) i Zakona o gradnji (Narodne novine, broj 153/13). Također je dopuštena isporuka materijala za sve korisnike programa stambenog zbrinjavanja s kojima je sklopljen ugovor o darovanju materijala.

U pogledu navoda u Izvješću da, "iako je rješavanje statusa povratnika bolje, nije poznato gdje ili u kojem statusu se nalazi 420 predmeta", ističe se da ta tvrdnja nije točna. U statusu povratnika na kraju 2014. godine nalazila se 51 osoba, a ne 420. Prema članku 6. Uredbe o uvjetima za utvrđivanje i gubitak statusa izbjeglice, prognanika, odnosno povratnika (Narodne novine, broj 133/13) status povratnika stječe se danom za koji se u provedenom postupku utvrdi kao dan povratka u Republiku Hrvatsku, odnosno u mjesto prebivališta s namjerom trajnog povratka i nastanjenja i traje šest mjeseci od toga dana. Dan povratka se utvrđuje u upravnom postupku uzimajući u obzir sve raspoložive dokaze, isprave, dokumente i saslušanje stranke (stavak 1.), a status povratnika osoba koje su bile u statusu prognanika traje šest mjeseci od povratka (stavak 2.). Prema članku 7. navedene Uredbe, osoba kojoj je utvrđen status prognanika i povratnika može ostvariti pravo na: 1. novčanu pomoć, 2. zdravstvenu zaštitu po posebnom propisu (stavak 1.). Prava iz stavka 1. toga članka ostvaruju se za vrijeme trajanja statusa prognanika ili povratnika (stavak 2.). Na temelju izvršnih rješenja o utvrđenom statusu povratnika, povratnicima se isplaćuje novčana potpora za 6 mjeseci koliko traje navedeni status. Uredi državne uprave rješenjem o utvrđenom statusu povratnika utvrđuju i da osoba koja je stekla navedeni status ima pravo na novčanu pomoć i zdravstvenu zaštitu. No, pravo na zdravstvenu zaštitu povratnik treba regulirati i pred nadležnim tijelom, Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje, sukladno posebnom propisu. Problem oko ostvarivanja ovog prava imale su osobe koje su se vratile u vrijeme preustroja i primopredaje procedura između Državnog ureda za obnovu i stambeno zbrinjavanje i ureda državne uprave u županijama i dok nije bila donesena Uredba o uvjetima za utvrđivanje i gubitak statusa izbjeglice, prognanika, odnosno povratnika (Narodne novine, broj 133/13).

Točno je da je isplatu novčane naknade u 2014. godini za smještaj u vlastitom aranžmanu do osiguranja stambene jedinice za stambeno zbrinjavanje primalo 39 obitelji, kojima je pravo na isplatu priznato prije 1. svibnja 2013. godine, kada je ustrojen Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje. Zbog nedovoljnih financijskih sredstava za isplatu navedene novčane naknade svima koji imaju ispravu o pravu na stambeno zbrinjavanje, a još im nije osigurana stambena jedinica za stambeno zbrinjavanje, od 1. svibnja 2013. godine pravo na isplatu nije priznato nikome, budući da bi isplata nekima, a ne svima izazvala nejednakost. Također, pokreće se revizija postojećih korisnika prava na isplatu za smještaj u vlastitom aranžmanu, imajući u vidu broj zatečenih, a nerealiziranih suglasnosti.

Netočno je da Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje, kao drugostupanjsko tijelo, ne daje tumačenja Zakona o područjima posebne državne skrbi. Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje do sada je dao mnoga tumačenja navedenog Zakona, povodom upita i zahtjeva za tumačenjem prvostupanjskih ureda državne uprave u županijama i nadležnog upravnog tijela Grada Zagreba. U 2014. godini uredima državne uprave u županijama i nadležnom upravnom tijelu Grada Zagreba dostavljen je odgovor na 58 upita. Također su organizirani pojedinačni i veliki sastanci sa uredima državne uprave u županijama i nadležnim upravnim tijelom Grada Zagreba.

Postupak koji prethodi sklapanju nagodbe u predmetima neovlaštenih ulaganja zahtijeva određeno vrijeme kako bi se došlo do rješenja koje odgovara objema stranama koje sklapaju nagodbu. U predmetima u kojima nagodba još nije sklopljena, prikuplja se potrebna dokumentacija i nije točno da se ništa ne poduzima. Također, prije sklapanja, nagodba se dostavlja na mišljenje nadležnom državnom odvjetništvu.

U žalbenom postupku pred Državnim uredom za obnovu i stambeno zbrinjavanje na kraju godine se nalazilo 315 predmeta iz obnove, a ne 593 predmeta.

Vežano za preporuke iz Izvješća, istiĉe se da je u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o podruĉjima posebne državne skrbi (Narodne novine, broj 51A/13) i u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o podruĉjima posebne državne skrbi (Narodne novine, broj 76/14) ovlašten Odbor za zakonodavstvo Hrvatskoga sabora donijeti proĉišćeni tekst Zakona o podruĉjima posebne državne skrbi.

Vlada Republike Hrvatske je osigurala dodatna sredstva za nacionalni program i u potpunosti osigurala sufinanciranje sa Regionalnim programom stambenog zbrinjavanja. S obzirom na raspoložive kapacitete Državnog ureda za obnovu i stambeno zbrinjavanje, to je uglavnom maksimalni iznos sredstava koji se može osigurati.

Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje u suradnji sa UNHCR-om, Srpskim narodnim vijećem i Državnim uredom za upravljanje državnom imovinom izradio je prijedlog Odluke o prodaji stanova u vlasništvu Republike Hrvatske bivšim nositeljima stanarskog prava, u kojoj su predloženi povoljniji uvjeti za kupnju stanova u državnom vlasništvu za bivše nositelje stanarskog prava koji su ostvarili stambeno zbrinjavanje ili regulirali pravni položaj zaštićenog najmoprimca.

Korisnici stambenog zbrinjavanja najmom su putem mrežne stranice Državnog ureda za obnovu i stambeno zbrinjavanje obaviješteni o uplatnom računu na kojeg trebaju uplaćivati najamninu. O istom su uputu dobili u Službama – Regionalnim uredima.

U članku 356. stavku 2. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (Narodne novine, br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 129/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12 i 152/14) propisano je da strane fiziĉke i pravne osobe mogu, ako zakonom nije drugaĉije određeno, pod pretpostavkom uzajamnosti, stjecati vlasništvo nekretnina na podruĉju Republike Hrvatske ako suglasnost za to daje ministar nadležna za poslove pravosuđa. U članku 357. stavku 1. Zakona propisano je da je, ako je za stjecanje prava vlasništva nekretnine potrebna suglasnost ministra nadležnog za poslove pravosuđa, pravni posao kojemu je cilj stjecanje tog prava vlasništva ništetan, bez suglasnosti ministra nadležnog za poslove pravosuđa. U članku 357. stavku 2. Zakona propisano je da o davanju suglasnosti za stjecanje prava vlasništva odlučuje nadležni ministar na zahtjev strane osobe koja namjerava steći vlasništvo određene nekretnine ili osobe koja namjerava otuđiti tu nekretninu. Sukladno navedenom, Državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje može ministarstvu nadležnom za poslove pravosuđa dostaviti podatke potrebne za vođenje postupka po zahtjevu za izdavanje suglasnosti za stjecanje vlasništva na nekretnini od strane stranca, ako je potrebno i nepotpisani primjerak ugovora o kupoprodaji, no ne može ugovor o kupoprodaji sa korisnikom koji je stranac sklopiti prije nego navedeno ministarstvo da suglasnost, jer je takav pravni posao, kako proizlazi iz članka 357. stavka 1. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, ništetan.

3.6. Statusna prava građana

Prebivalište

U navedenom poglavlju, između ostalog, navedeno je da su pripadnici srpske nacionalnosti reagirali, odnosno da su ukazali na to da mnogima od njih u diplomatskim/konzularnim predstavništvima Republike Hrvatske u Beogradu i Subotici nije omogućena predaja prijave privremenog odlaska u inozemstvo, ako se ta prijava podnosila

zbog bilo kojeg drugog zakonom predviđenog razloga osim obnove ili stambenog zbrinjavanja.

S tim u vezi napominje se da je Ministarstvo unutarnjih poslova zaprimilo i obradilo i još uvijek obrađuje, između ostalih, zahtjeve za prijavu privremenog odlaska izvan Republike Hrvatske koji su podneseni u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Beogradu i u Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Subotici. U priloženim zahtjevima (Obrascu 1) kao razlozi privremenog odlaska navedeni su i drugi razlozi, kao primjerice: spajanje obitelji, njega starih i nemoćnih, zaposlenje, liječenje, školovanje. Dakle, utvrđeno je da kao razlozi privremenog odlaska izvan Republike Hrvatske nisu navedeni samo obnova i stambeno zbrinjavanje već i drugi razlozi.

Člankom 3. stavkom 5. Zakona o prebivalištu (Narodne novine, br. 144/12 i 158/13) propisano je da, ako osoba napušta prebivalište u trajanju duljem od godinu dana radi privremenog odlaska izvan Republike Hrvatske u svrhu obrazovanja, obavljanja poslova koji nisu trajnog karaktera i vezani su za određeno vremensko razdoblje, dugotrajnog liječenja i drugih razloga, dužna je to prijaviti nadležnom tijelu na čijem području ima prijavljeno prebivalište, neposredno ili putem diplomatske misije - konzularnog ureda Republike Hrvatske u inozemstvu, uz prilaganje odgovarajuće dokumentacije o razlozima privremenog odlaska.

Jedan broj zahtjeva koji su zaprimljeni putem Veleposlanstva Republike Hrvatske u Beogradu i Generalnog konzulata Republike Hrvatske u Subotici bio je nepotpun jer se iz zahtjeva nije moglo nedvojbeno utvrditi podnosi li stranka zahtjev za odjavu prebivališta iz Republike Hrvatske ili zahtjev za prijavu privremenog odlaska izvan Republike Hrvatske (kao razlog popunjavanja zaokružena su oba razloga), u zahtjevima često nije navedeno očekivano vrijeme boravljenja izvan Republike Hrvatske (radi se o podatku koji je obvezan kod evidentiranja prijave privremenog odlaska) ili zahtjevu nije bila priložena dokumentacija kojom bi se potkrijepio razlog privremenog odlaska, a koji je stranka navela u zahtjevu. O svim nepotpunim zahtjevima stranka je povratno obaviještena posredstvom nadležnog tijela kod kojeg je zahtjev i podnesen.

Boravak stranaca

U navedenom poglavlju, između ostalog, navodi se kako su značajan problem u 2014. godini predstavljale situacije u kojima je Ministarstvo unutarnjih poslova strancima koji žive u Republici Hrvatskoj odbijao zahtjeve za produženje privremenog boravka zbog neposjedovanja valjane strane putne isprave, iako im je prethodnih godina, u istoj situaciji, bio uredno produžavan. Budući da se u diplomatskim predstavništvima država čiji su državljani putovnice ne izdaju, bili bi prisiljeni napustiti Republiku Hrvatsku radi pribavljanja nove putovnice, što je za mnoge od njih nemoguće. Osobit problem postoji u situacijama kad se boravak ne produžava strancima koji su članovi višečlanih obitelji hrvatskih državljana te kojima je prethodni boravak bio odobren zbog spajanja obitelji ili iz humanitarnih razloga. Sukladno Zakonu o strancima (Narodne novine, br. 130/11 i 74/13), strancu koji nema valjanu stranu putnu ispravu, a zahtjev za privremeni boravak podnese u Republici Hrvatskoj, izdaje se rješenje o odobrenju privremenog boravka, dok je pri produženju privremenog boravka dužan priložiti stranu putnu ispravu (dakle, ne spominje se „valjanu“).

U vezi s gore navedenim primjedbama, napominje se da je odredbama Zakona o strancima izričito propisano da za odobrenje privremenog boravka stranac mora imati valjanu putnu ispravu, neovisno o svrsi privremenog boravka.

Također, člankom 52. stavkom 3. Zakona o strancima propisano je da se strancu koji nema valjanu stranu putnu ispravu, a zahtjev za odobrenje privremenog boravka podnese u Republici Hrvatskoj, izdaje rješenje o odobrenju privremenog boravka, a stavkom 4. istog članka propisano je da je stranac zahtjevu za produženje privremenog boravka dužan priložiti stranu putnu ispravu.

Slijedom navedenog, propisano je da je stranac za produženje privremenog boravka dužan priložiti stranu putnu ispravu, međutim potrebno je imati u vidu da je odredbom članka 54. stavka 1. točkom 2. Zakona (kojom se propisuju opći uvjeti za odobrenje privremenog boravka) izričito propisano da će se strancu odobriti privremeni boravak ako ima valjanu putnu ispravu.

Nadalje, kad se radi o odobrenju privremenog boravka iz humanitarnih razloga, navedena kategorija stranaca nije dužna ispunjavati druge zakonske uvjete za odobrenje privremenog boravka (primjerice sredstva za uzdržavanje, zdravstveno osiguranje itd.), ali su dužni zahtjevu priložiti valjanu putnu ispravu. Ako je strancu odobren privremeni boravak bez posjedovanja valjane putne isprave, odnosno izdano mu je rješenje o odobrenju privremenog boravka propisano člankom 52. stavkom 3. Zakona o strancima, napominje se da kod produženja stranac mora priložiti valjanu putnu ispravu sukladno članku 54. stavku 1. točki 2. navedenog Zakona.

Produžavanje privremenog boravka bez prilaganja valjane strane putne isprave omogućilo se prvenstveno strancima koji su zahtjeve podnosili radi spajanja obitelji s hrvatskim državljanima ili koji su imali čvrstu dugogodišnju poveznicu s Republikom Hrvatskom. Tako se omogućilo da stranci imaju reguliran boravak u Republici Hrvatskoj, ali se istovremeno dala mogućnost da stranac ishodi putnu ispravu svoje matične države.

Intencija je da stranac ima utvrđen identitet i da ishodi valjanu stranu putnu ispravu koju će priložiti zahtjevu u postupku odobrenja privremenog/stalnog boravka, odnosno zahtjevu za primitak u hrvatsko državljanstvo.

Također, potrebno je uključiti sve institucije civilnog društva čiji utjecaj bi bio od koristi za pružanje pomoći strancima prilikom ishođenja putnih isprava.

U vezi s reguliranjem statusa romskoj populaciji, uz komentare da ne mogu regulirati svoj boravak u Republici Hrvatskoj iz razloga što nemaju valjanu stranu putnu ispravu, ističe se da Ministarstvo unutarnjih poslova ulaže velike napore da se pomogne navedenoj kategoriji osoba te se u pojedinačnim slučajevima putem Ministarstva vanjskih i europskih poslova traže informacije o državlanskom statusu Roma, kao i informacije koje radnje Romi mogu sami poduzeti kako bi se upisali u matične knjige u matičnoj državi.

Nadalje, napominje se da postupak stjecanja hrvatskog državljanstva prirođenjem ovisi o volji zainteresirane osobe i pokreće se isključivo povodom njenog zahtjeva. Ne postoji mogućnost vođenja ovog upravnog postupka po službenoj dužnosti, neovisno o socijalnim ili drugim okolnostima koje se vežu uz stranku. Jedini kriterij za primitak u hrvatsko državljanstvo je ispunjenje zakonskih pretpostavki propisanih odredbama

Zakona o hrvatskom državljanstvu (Narodne novine, br. 53/91, 70/91, 28/92, 113/93 i 130/11). U postupcima stjecanja hrvatskog državljanstva prirođenjem osoba koje su se izjasnile kao pripadnici romske nacionalne manjine i dalje se uvažavaju teže životne i socijalne prilike te im se u okviru zakonskih odredbi pruža potrebna pravna pomoć i vodi briga o prioritetnoj i zakonitoj provedbi upravnih postupaka stjecanja hrvatskog državljanstva.

O zaprimljenim zahtjevima za stjecanje hrvatskog državljanstva pripadnika romske nacionalne manjine vodi se posebna evidencija i prati stanje.

Sukladno odredbi članka 19. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o hrvatskom državljanstvu (Narodne novine, broj 130/11), smatra se da osobe koje su na dan 8. listopada 1991. godine imale prebivalište u Republici Hrvatskoj i kojima je odobren stalni boravak, ispunjavaju pretpostavku potrebnog boravka u postupcima stjecanja hrvatskog državljanstva.

Primjenjujući citiranu zakonsku odredbu, navedenoj kategoriji osoba u koju većinom spadaju pripadnici srpske nacionalne manjine, omogućava se stjecanje hrvatskog državljanstva po povoljnijim uvjetima vezano uz trajanje boravka. Uvažavajući teže životne prilike povratnika, njihovi zahtjevi za stjecanje hrvatskog državljanstva rješavaju se prioritetno, uz uvjet ispunjenja ostalih zakonskih pretpostavki stjecanja hrvatskog državljanstva.

Također, člankom 30. stavkom 1. Zakona o hrvatskom državljanstvu, normirano je načelo pravnog kontinuiteta hrvatskog državljanstva, prema kojem se hrvatskim državljaninom smatra osoba koja je to svojstvo stekla po propisima važećim do dana stupanja na snagu spomenutog Zakona, 8. listopada 1991. godine. Time su sve osobe sa dotadašnjim republičkim hrvatskim državljanstvom, zadržale hrvatsko državljanstvo.

3.7. Postupanje policijskih službenika

U odnosu na preporuku broj 36. napominje se da je 1. travnja 2015. godine stupio na snagu Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o policiji (Narodne novine, broj 33/2015) kojim su stvorene pretpostavke za učinkovitije postupanje Povjerenstva za rad po pritužbama u Ministarstvu unutarnjih poslova na taj način da se detaljnije propisuje postupak po pritužbama fizičkih ili pravnih osoba koje smatraju da su njima ili nekome drugom djelovanjem ili propuštanjem djelovanja policijskog službenika, u primjeni policijskih ovlasti, povrijeđena prava ili slobode.

U vezi s navodima u Sažetku Izvješća na str. 10 ističe se da je neutemeljena pretpostavka opisana na ovaj način: „Postoji mogućnost da se u policijskim evidencijama građane unaprijed evidentira kao počinitelje kažnjivih djela, već prilikom samog postupanja policije prema njima, iako o tome nema sudske odluke. Isto tako, slučajevi ukazuju da se građani suočavaju s teškoćama pri prijavljivanju policiji kaznenog djela za koje se progoni po službenoj dužnosti jer podnošenje prijave policijski službenik može ocijeniti neopravdanim, što nije prihvatljivo.“

Navedeno proizlazi iz izravno inspiciranih slučajeva (str. 53. i 54. Izvješća) u kojima se zaključno konstatira: da se „... građanin može naći u situaciji da se njegovi dokazi o nevinosti obezvrjeđuju jer ih se procjenjuje kroz prizmu osobe evidentirane u policijskim evidencijama,“ te se također naglašava kako „... nije prihvatljivo da građanina policijski

službenik može onemogućiti u korištenju prava, ali i dužnosti, da prijavi kaznena djela za koja se progoni po službenoj dužnosti, odnosno da se policijskom službeniku daje mogućnost ocjenjivanja je li ili nije počinjeno kazneno djelo, čime se preudicira odluka državnog odvjetništva o osnovanosti kaznene prijave.“.

Slijedom navedenog, Ministarstvu unutarnjih poslova upućene su preporuke 37. i 38.

Navedene konstatacije u Izvješću i Sažetku Izvješća ne nalaze argumentirano uporište budući da je, sukladno Zakonu, policijska ovlast: „prikupljanja, procjene, pohrane, obrade i korištenja podataka“, regulirana člancima 23. i 24. Zakona o policijskim poslovima i ovlastima (Narodne novine, br. 76/09 i 92/14), gdje se, uz ostale, eksplicitno navodi: „Policija prikuplja podatke pod uvjetima i na način propisan zakonom o osobi za koju postoje osnovne sumnje da priprema ili je počinila kazneno djelo za koje se progoni po službenoj dužnosti ili prekršaj“. Za pohranu, obradu i korištenje podataka u skladu sa Zakonom policija vodi zbirke podataka (evidencije).

U pogledu mogućnosti i načina podnošenja kaznene prijave ukazuje se na odredbe Zakona o kaznenom postupku (Narodne novine, br. 152/08, 76/09, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13 i 152/14) u poglavlju A. PRETHODNI POSTUPAK, posebno na odredbe članaka 204. i 205. ZKP-a gdje se pobliže propisuju mogućnosti i procedure podnošenja prijave kaznenog djela za koje se postupak pokreće po službenoj dužnosti.

3.9. Diskriminacija na području rada i zapošljavanja

Predlaže se u preporuci broj 43. korigirati riječi: „stope zaposlenosti“ u „zapošljivosti“.

Preporukom 45. Ministarstvu rada i mirovinskoga sustava i Hrvatskom zavod za zapošljavanje, preporučuje se da o pravu korisnika mjera za poticanje zapošljavanja odlučuju upravnim aktom.

Vežano za donošenje upravnog akta, Ministarstvo rada i mirovnog sustava obratilo se za mišljenje Ministarstvu uprave kao nadležnom tijelu za opći upravni postupak. Ministarstvo uprave je potvrdilo stav Ministarstva rada i mirovinskoga sustava i Hrvatskog zavoda za zapošljavanje da se ne radi o pravu nezaposlene osobe da bude uključena u obrazovanje ili osposobljavanje, već da se radi o aktivnosti na koju se upućuje nezaposlena osoba u svrhu pripreme za zapošljavanje te da nije potrebno upravnim aktom utvrđivati tu aktivnost nezaposlene osobe, o čemu je Ministarstvo rada i mirovnog sustava dostavilo i svoje očitovanje pučkoj pravobraniteljici.

U odnosu na preporuku glede normativnog uređivanja zlostavljanja na radu odnosno mobbinga, treba istaknuti da se o navedenoj problematici raspravlja u okviru tripartitnog Nacionalnog vijeća zaštite na radu, koje je savjetodavno tijelo Vlade Republike Hrvatske i koje će svoja stajališta iznijeti prilikom izrade Nacionalnog plana zaštite na radu. Pritom smatramo da ni sada nema nikakvih zapreka da socijalni partneri kroz kolektivne ugovore uredi područje zaštite radnika od zlostavljanja na radu, što je dobra praksa u državama članicama Europske unije.

U odnosu na preporuku pučke pravobraniteljice pod brojem 46. da Ministarstvo uprave ustanovi učinkovit sustav kontrole zakonitosti i svrshodnosti pravilnika o unutarnjem redu koje donose čelnici javnopravnih tijela, napominje se da Ministarstvo uprave daje prethodne suglasnosti na prijedloge pravilnika o unutarnjem redu koje donose čelnici tijela državne uprave, stručnih službi i ureda Vlade Republike Hrvatske. Ostala državna tijela nisu u obvezi tražiti prethodnu suglasnost te, slijedom toga, dostavljaju pravilnike o unutarnjem redu na znanje Ministarstvu uprave.

Osim navedenoga, Ministarstvo uprave nema ovlasti provoditi nadzor nad pravilnicima o unutarnjem redu upravnih tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravnih osoba koje imaju javne ovlasti te se, stoga, stavlja primjedbu na predloženu preporuku u dijelu u kojem se navodi da se uvede sustav kontrole zakonitosti i svrhovitosti pravilnika o unutarnjem redu koje donose čelnici javnopravnih tijela.

Nadalje, Ministarstvo uprave ne može utjecati na svrhovitost utvrđivanja naziva radnih mjesta na kojima će se obavljati poslovi unutar pojedinog tijela, već samo na zakonitost pravilnika.

3.10.1. Socijalna sigurnost starijih osoba

Navodi se da Mreža socijalnih usluga Ministarstva socijalne politike i mladih nije ravnomjerna na cijelom području Republike Hrvatske i ne sadrži sve socijalne usluge kojima bi se starijim i nemoćnim osobama osigurao što dulji ostanak u vlastitoj obitelji, uz podršku (str. 70). Pritom se ističe potreba osiguravanja dostupnosti usluge pomoći u kući na cijelom području Republike Hrvatske.

Slijedom navedenoga, napominje se da je Ministarstvo socijalne politike i mladih sklopilo ugovore s pružateljima usluge pomoći u kući u svim županijama. Na dan 31. prosinca 2014. godine u Republici Hrvatskoj ukupno su djelovala 152 pružatelja usluga pomoći u kući, pri čemu je u svakoj županiji djelovalo više od jednog pružatelja usluga (od dva ugovorena pružatelja u Varaždinskoj, do šesnaest u Vukovarsko-srijemskoj županiji). Nadalje, pravo na uslugu pomoći u kući ostvarivalo je 3.205 korisnika koji su ispunili uvjete propisane Zakonom o socijalnoj skrbi. U Mreži socijalnih usluga predviđeno je 9.808 korisnika za razinu cijele Republike Hrvatske, čime je za nova ugovaranja predviđen trostruko veći kapacitet. Naglašava se da Ministarstvo socijalne politike i mladih i nadalje sklapa ugovore sa zainteresiranim pružateljima usluga i širi dostupnost navedene usluge. Slijedom svega navedenog mišljenja smo da zasad nema potrebe za izmjenom mreže u dijelu koji se odnosi na usluge pomoći u kući.

Nadalje, u okviru ovog dijela Izvješća, raspravlja se i o neujednačenim kriterijima za prijam korisnika u domove za starije i nemoćne osobe te navodi potreba uvođenja transparentne Liste čekanja (str. 70).

Slijedom navedenog, ističe se da je razrada kriterija za prijem korisnika na smještaj u dom predviđena Strategijom socijalne skrbi za starije osobe u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014. - 2016. godine. U vrijeme planiranja ove aktivnosti u najavi je bila promjena načina financiranja državnih i decentraliziranih domova. Naime, državni domovi se u potpunosti financiraju sredstvima državnog proračuna, a decentralizirani domovi se najvećim dijelom financiraju iz poreza na dohodak. Promjena načina financiranja decentraliziranih domova zahtijeva i promjene u poreznom sustavu, a tim promjenama se

zasad nije pristupilo. Svi drugi pružatelji usluge smještaja za starije osobe se financiraju iz vlastitih izvora. Budući da svi pružatelji usluge smještaja za starije osobe nemaju jednake uvjete na tržištu, neprihvatljivo je propisivati kriterije koji bi bili obavezujući za sve na isti način u situaciji kad su im uvjeti poslovanja različiti. Slijedom navedenoga, do daljnjeg ostaju na snazi kriteriji koje su propisali pružatelji usluge smještaja za starije osobe svojim internim aktima. Kad budu ujednačeni uvjeti poslovanja za sve pružatelje usluge smještaja za starije osobe razradit će se kriteriji za prijem korisnika na smještaj koji će biti isti za sve. Vezano uz Listu čekanja napominje se da svaki pružatelj usluga vodi svoju listu čekanja te su one dostupne za uvid.

Vezano uz potrebu daljnjeg organiziranja ciljanih savjetovanja i kampanja kojima bi se starije osobe upoznale o bitnim razlikama između ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju i mogućim štetnim posljedicama sklapanja takvih ugovora (str. 73) ističe se da Ministarstvo socijalne politike i mladih i u 2015. godini nastavlja s provedbom ove vrste aktivnosti te je u tijeku provedba natječaja za provedbu projekata usmjerenih borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti, a usluge usmjerene starijim osobama uključuju informiranje i pružanje pravne pomoći u svrhu sprječavanja zlouporabe ugovora o dosmrtnom/doživotnom uzdržavanju starijih osoba te usluge prijevoza starijih osoba s ciljem podizanja kvalitete života i ostanka u vlastitom domu.

Preporukom broj 52. Ministarstvu pravosuđa predlaže se da razmotri opravdanost postojanja ugovora o dosmrtnom uzdržavanju u Zakonu o obveznim odnosima (Narodne novine, br. 35/05, 41/08 i 125/11, u daljnjem tekstu: ZOO) te ugradi jače zaštitne mehanizme za primatelje uzdržavanja ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju u skladu s načelima jednake vrijednosti činidbi i savjesnosti i poštenja.

Napominje se da je Ministarstvo pravosuđa razmatralo inicijative za brisanje odredaba ZOO kojima je uređen ugovor o dosmrtnom uzdržavanju. Navedene inicijative nisu prihvaćene jer bi se time umanjila zaštita ugovornih strana koje sklapaju taj ugovor. Naime, ugovor o dosmrtnom uzdržavanju do stupanja na snagu ZOO nije bio uređen kao imenovani ugovor niti jednim pozitivnopravnim propisom iako je njegova primjena u praksi bila vrlo česta (sudska praksa je 1957. zauzela stajalište da pravila Zakona o nasljeđivanju iz 1955. godine, koji je uređivao ugovor o doživotnom uzdržavanju, ne isključuju mogućnost sklapanja ugovora o dosmrtnom uzdržavanju). Iako nije bio zakonom uređen kao imenovani ugovor bilo ga je moguće sklopiti budući da je on po svojoj naravi obveznopravni ugovor, a ti su ugovori dopušteni neovisno o tome jesu li uređeni zakonom ili ne. To stoga što u obveznom pravu vrijedi načelo slobode uređivanja obveznih odnosa prema kojem sudionici u prometu slobodno i autonomno uređuju obvezne odnose pri čemu ih ne mogu uređivati protivno Ustavu, prisilnim propisima i moralu društava. Na taj su se ugovor primjenjivala opća pravila obveznog prava te nisu postojala posebna pravila o tome u kojem obliku mora biti sklopljen. Stoga se taj ugovor mogao sklopiti u bilo kojem obliku, osim ako je riječ o nekretninama ili drugim stvarima i pravima koja su izjednačena s nekretninama, u kojem slučaju se taj ugovor sklapao u tzv. jednostavnom pisanom obliku, što znači da su ugovorne strane sastavljale pisanu ispravu o ugovoru, a ovjeravao se samo potpis primatelja uzdržavanja. Za razliku od prethodnog uređenja, ZOO uređuje ugovor o dosmrtnom uzdržavanju kao imenovani ugovor i to na taj način da su Zakonom uređene posebnosti ugovora o dosmrtnom uzdržavanju, dok se u ostalome na odgovarajući način primjenjuju odredbe o ugovoru o doživotnom uzdržavanju.

Uređenjem ugovora o dosmrtnom uzdržavanju kao imenovanog ugovora omogućen je veći stupanj pravne zaštite ugovornih strana, posebno propisivanjem oblika u

kojem ugovor mora biti sklopljen. Za valjanost ugovora o dosmrtnom uzdržavanju propisan je poseban oblik sklapanja – ugovor mora biti sastavljen u pisanom obliku te ovjeren od suca nadležnog suda ili potvrđen (solemniziran) po javnom bilježniku ili sastavljen u obliku javnobilježničkog akta. Prilikom ovjere ili sastavljanja ugovora ovlaštena osoba mora ugovarateljima pročitati ugovor i upozoriti ih na njegove posljedice. Prema tome, za valjanost ovog ugovora propisana je posebno stroga forma koja, osim pisanog oblika ugovora, za sklapanje valjanog ugovora zahtijeva i sudjelovanje suda ili javnog bilježnika. Ovako stroga forma propisana je radi zaštite ugovornih strana, a posljedica njezina nepoštivanja je ništetnost ugovora, što je najstroža sankcija koju obvezno pravo predviđa za povredu prisilnih propisa.

Osim odredbi o obliku ovog ugovora, ZOO sadrži i druge posebne odredbe kojima se štite ugovorne strane, primjerice odredbe o pridržaju prava stvarnog tereta, utjecaju smrti davatelja uzdržavanja na ugovor, raskidu ugovora te utjecaju izmijenjenih okolnosti na ugovor.

Napominje se, da se brisanjem odredaba ZOO kojima je uređen taj ugovor ne bi onemogućilo sklapanje ugovora o dosmrtnom uzdržavanju. Takvi ugovori mogli bi se sklapati na temelju općih odredbi obveznog prava, s time da za njihovu valjanost ne bi bila propisana navedena stroga forma koja je važećim Zakonom propisana prvenstveno radi zaštite primatelja uzdržavanja. Prema tome, taj bi se ugovor mogao sklopiti u bilo kojem obliku, osim ako je riječ o nekretninama ili drugim stvarima i pravima koja su izjednačena s nekretninama, u kojem slučaju bi se sklapao u tzv. jednostavnom pisanom obliku, što znači da ugovorne strane same sastavljaju pisanu ispravu o ugovoru, a ovjerava se samo potpis primatelja uzdržavanja. To znači da osoba ovlaštena za ovjeru potpisa ne bi bila dužna niti ovlaštena upozoriti ugovorne strane na pravne učinke ugovora o dosmrtnom uzdržavanju, a takav način sklapanja ugovora ne bi davao dovoljno garancija za sprječavanje eventualnih zlouporaba.

U odnosu na dio preporuke da se ugrade jači zaštitni mehanizmi za primatelja uzdržavanja ugovora o doživotnom i dosmrtnom uzdržavanju u skladu s načelom jednake vrijednosti činidaba i savjesnosti i poštenja, ističe se da je načelo savjesnosti i poštenja jedno od osnovnih načela obveznog prava propisanih ZOO koje se primjenjuje na sve obvezne odnose pa tako i na ove ugovore. Radi se o tzv. pravnom standardu, pojmu čiji sadržaj nije određen već se ostavlja sudu da ga konkretizira u pojedinom slučaju držeći se njegova općega značenja kao smjernice. Načelo jednake vrijednosti činidaba određuje da pri sklapanju naplatnih pravnih poslova sudionici polaze od načela jednake vrijednosti uzajamnih činidaba, a zakonom se određuje u kojim slučajevima narušavanje toga načela povlači pravne posljedice. Međutim, ovo načelo nije apsolutno jer ne vrijedi za sve ugovore - ono se ne odnosi na jednostranoobvezne ugovore niti se odnosi na sve dvostranoobvezne naplatne ugovore. Naime, ima dvostranoobveznih ugovora u kojima po prirodi ugovornog odnosa vrijednost činidbe jedne strane ne mora biti razmjerna vrijednosti činidbe druge strane. S tim u vezi, ističe se da su ugovori o doživotnom uzdržavanju i ugovori o dosmrtnom uzdržavanju aleatorni ugovori, jer je neizvjesno trajanje davanja od strane davatelja uzdržavanja te se stoga na ove ugovore ne primjenjuje načelo o jednakoj vrijednosti činidaba kod naplatnih pravnih poslova.

Ugovor o dosmrtnom uzdržavanju ne treba izdvajati iz konteksta ostalih ugovornih odnosa uređenih ZOO. Obvezno pravo sadrži instrumente za zaštitu od zlouporaba, kako u pogledu sklapanja ugovora o dosmrtnom uzdržavanju, tako i u pogledu ispunjenja

ugovornih obveza - prava ugovornih strana ugovora o dosmrtnom uzdržavanju zaštićena su općim institutima obveznog prava, posebnim institutima propisanim za ovaj ugovor te kroz odgovarajuću primjenu odredbi o ugovoru o doživotnom uzdržavanju. Stoga, ocjenjuje se da odredbe ZOO kojima je uređen ovaj institut ne treba brisati, jer bi se time znatno umanjila zaštita ugovornih strana.

3.10.2. Mirovinsko osiguranje

Iz Izvješća proizlazi da su se pritužbe stranaka odnosile na:

- a) ishode postupaka radi ostvarivanja prava na invalidsku mirovinu i obiteljsku mirovinu,
- b) dugotrajnost postupka u predmetima u kojima se odlučivalo o pravima iz mirovinskog osiguranja,
- c) u slučajevima primjene međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju na problem neisplate mirovina korisnicima mirovina s prebivalištem u inozemstvu, koji nemaju ili nisu dostavili osobni identifikacijski broj (u daljnjem tekstu: OIB)
- d) pribavljanje isprava nadležnih tijela iz susjednih zemalja, radi ostvarivanja prava na mirovine.

Također, u vezi sa Zakonom o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, br. 157/13 i 33/15, u daljnjem tekstu: ZOMO), osnovne primjedbe su da je prijevremena starosna mirovina za dugogodišnjeg osiguranika koja se ostvaruje s navršenih 60 godina života u kontradikciji s redovitom starosnom mirovinom, kojoj se dobna granica podiže na 67 godina života, da je najniža mirovina čija visina ovisi o navršenom mirovinskom stažu nedovoljna za podmirenje osnovnih životnih potreba i predlažu uvođenje minimalne mirovine bez obzira na mirovinski staž, koja bi mogla osigurati dostojanstvenu starost i građanima s malo godina staža te primjedba u vezi s primjenom članka 80. ZOMO-a, kojom odredbom je propisano da se iznosi mirovina korisnika ostvarenih po posebnim propisima razdvajaju na dio ostvaren prema posebnom propisu i onaj ostvaren prema mirovinskom stažu.

U odnosu na primjedbe da su stranke podnosile predstavke u vezi s negativnim ishodima postupaka u kojima se odlučivalo o priznanju prava s osnove smanjenja, odnosno djelomičnog ili potpunog gubitka radne sposobnosti, ističe se da je ZOMO-om, prijašnjim i važećim, podignuta dobna granica za stjecanje prava za starosnu i prijevremenu starosnu mirovinu, osobito za žene, radi izjednačavanja uvjeta za mirovinu s uvjetima za muškarca. Zbog loših gospodarskih prilika osiguranici ostaju bez posla, u godinama su kada pobolijevaju i teško se zapošljavaju, nemaju uvjete za starosnu ili prijevremenu starosnu mirovinu pa podnose zahtjeve za priznanje prava s osnove smanjenja, odnosno djelomičnog ili potpunog gubitka radne sposobnosti. Međutim, da bi se osiguraniku utvrdilo smanjenje radne sposobnosti, djelomični ili potpuni gubitak radne sposobnosti na osnovi kojih se stječe pravo na profesionalnu rehabilitaciju, invalidsku mirovinu zbog djelomičnog gubitka radne sposobnosti ili invalidsku mirovinu zbog potpunog gubitka radne sposobnosti, kod osiguranika moraju postojati trajne promjene u zdravstvenom stanju koje se ne mogu otkloniti liječenjem.

U odnosu na prigovore na dugotrajnost postupka, ističe se da Hrvatski zavod za mirovinsko osiguranje (u daljnjem tekstu: HZMO) u pravilu, u povodu zahtjeva osiguranika donosi rješenja u roku propisanom Zakonom o općem upravnom postupku. Međutim, u nekim slučajevima postupak traje duže jer nisu kompletirani svi podaci o mirovinskom stažu i plaćama osiguranika o kojima ovisi pravo na mirovinu i visina mirovine, a u zahtjevima za priznanje prava na invalidsku mirovinu i dodatna medicinska obrada. Naime, prema članku

125. ZOMO-a, koji je bio na snazi do konca 2014. godine, doktor medicine primarne zdravstvene zaštite koji liječi osiguranika, kad zaključi da je liječenje i medicinska rehabilitacija završena i da je nastalo smanjenje radne sposobnosti uz preostalu radnu sposobnost ili djelomični ili potpuni gubitak radne sposobnosti, daje svoj nalaz i mišljenje uz koji prilaže prethodno pripremljenu medicinsku dokumentaciju i dostavlja je HZMO-u radi vještačenja. Ako medicinska dokumentacija nije bila potpuna, predmet se vraća doktoru medicine primarne zdravstvene zaštite na dopunu, Centar za medicinsko vještačenje HZMO-a provodi provjeru medicinske dokumentacije, a nalaz i mišljenje ovlaštenog vještaka, odnosno višeg vještaka kojim je utvrđena smanjena radna sposobnost, odnosno preostala radna sposobnost, djelomični ili potpuni gubitak radne sposobnosti i tjelesno oštećenje osiguranika te potpuni gubitak radne sposobnosti člana obitelji podliježe obveznoj reviziji prije donošenja rješenja o pravu koju obavljaju vještaci revizori u Ministarstvu rada i mirovinskoga sustava, a sve je to utjecalo na dužinu trajanja postupka u predmetima u kojima je prije donošenja rješenja o pravu trebalo provesti vještačenje.

Napominjemo da je od 1. siječnja 2015. godine reorganiziran sustav vještačenja radne sposobnosti i tjelesnog oštećenja, odnosno postupak vještačenja provodi Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom, koji je osnovan na temelju Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (Narodne novine, br. 157/13 i 152/14). Revizija nalaza i mišljenja o radnoj sposobnosti u postupku za ostvarivanje prava i dalje se obavlja u Ministarstvu rada i mirovinskoga sustava.

Vezano uz primjedbe na neisplate mirovina korisnicima koji nemaju ili nisu dostavili svoj OIB, napominje se da je Republici Hrvatskoj radi povećanja djelotvornosti pravnog sustava od 1. siječnja 2009. godine na snazi Zakon o osobnom identifikacijskom broju (Narodne novine, br. 60/08). Prema Zakonu o osobnom identifikacijskom broju, OIB je stalna identifikacijska oznaka obveznika OIB-a, koju korisnici istog koriste u službenim evidencijama, u svakodnevnom radu i kod razmjene podataka. Ispunjavajući svoju zakonsku obvezu, HZMO je uvidom u baze podataka koje vodi utvrdio da ne raspolaže podatkom o OIB-u za određen broj korisnika mirovine i mirovinskih primanja s prebivalištem u Republici Hrvatskoj i inozemstvu te u više navrata obavijestio korisnike koji nemaju OIB o potrebi njegova pribavljanja i dostavljanja uz obavijest da bez navedenog podataka neće biti moguća isplata mirovine.

Prema Uredbi o dopunama Zakona o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, broj 112/13), korisniku mirovine koji na zahtjev HZMO-a u ostavljenom roku nije dostavi ispravu ili podatak potreban za isplatu mirovine, obustavila se isplata mirovine. Svim korisnicima koji do kraja listopada 2013. godine nisu dostavili OIB obustavljena je isplata mirovine i mirovinskih primanja dok ne dostave taj podatak. Porezna uprava je nakon 1. siječnja 2009. godine, dodijelila po službenoj dužnosti OIB svim osobama koje su bile upisane u maticu rođenih, koje su imale hrvatsko državljanstvo i imale prebivalište u Republici Hrvatskoj pa tako i svim korisnicima mirovine koji imaju prebivalište u Republici Hrvatskoj. Elektroničkom razmjenom podataka s Poreznom upravom za korisnike mirovine s prebivalištem u Republici Hrvatskoj preuzet je podatak o OIB-u u evidencije HZMO koji je prva institucija koja se 2012. godine uključila u Sustav OIB-a. Početkom 2013. godine, od 1,2 milijuna korisnika mirovine, bez OIB-a je bilo 10.599 korisnika s isplatom u Republici Hrvatskoj i 115.268 korisnika s isplatom u inozemstvu. Podaci o OIB-u pribavljani su i uparivanjem s podacima kojima raspolaže Ministarstvo uprave i Ministarstvo unutarnjih poslova (registar birača, registar državljana, matica umrlih itd.). Korisnicima s isplatom u

Republici Hrvatskoj koji nisu imali evidentiran OIB, dostavljani su od veljače 2013. godine na obavijesti o mirovini (mirovinska uputnica) pozivi da pribave OIB. Nakon provedene kampanje u rujnu 2013. godine, samo još 5400 korisnika nije imalo evidentiran OIB. Za takve korisnike radnici HZMO-a dodatno su pribavljali OIB (pribavljanjem adrese, slanjem poziva, telefonskim kontaktima i na druge načine) te je broj korisnika koji nemaju OIB smanjen na 2.809. Njima je na obradi mirovina za listopad 2013. godine, obustavljena isplata mirovine.

Za približno 115.268 korisnika kojima se mirovina isplaćuje u inozemstvo, a kojima Porezna uprava po službenoj dužnosti nije dodijelila OIB, HZMO je također intenzivno poduzimao radnje radi prikupljanja OIB-a. Tim korisnicima je HZMO u veljači, ožujku, travnju i rujnu 2013. godine, uz tiskanice potvrde o životu, poslao obavijest da podnesu zahtjev za dodjelu OIB-a i pošalju odgovarajuću dokumentaciju nadležnom Područnom uredu Porezne uprave. Uz obavijest, korisnicima je dostavljena i tiskanica zahtjeva za dodjelu OIB-a s popisom područnih ureda Porezne uprave. Ujedno je dogovoreno s Poreznom upravom, da će o dodijeljenim OIB-ima elektroničkim putem obavijestiti HZMO, kako bi se podaci o OIB-u trenutačno ubilježili u evidenciju HZMO-a. Uparivanje podataka s Poreznom upravom radi se redovito jedanput tjedno.

Prema načelu pružanja pravne i administrativne pomoći, koje je sadržano u odredbama uredbi Europske unije o koordinaciji sustava socijalne sigurnosti i odredbama međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju koje Republika Hrvatska primjenjuje, inozemni nositelji socijalnog osiguranja obavijestili su korisnike mirovine iz hrvatskog mirovinskog osiguranja o obvezi pribavljanja i dostave OIB-a HZMO-u. Navedenu obavijest inozemni nositelji socijalnog osiguranja objavili su na svojim mrežnim stranicama i putem drugih sredstava javnog informiranja. Obavijest korisniku mirovine o potrebi pribavljanja osobnog identifikacijskog broja HZMO je preveo na njemački i engleski jezik, radi lakšeg snalaženja stranaka. Nakon prikupljanja podataka, preostalo je 46.777 korisnika mirovina s isplatom u inozemstvu kojima je na obradi mirovina za listopad 2013. obustavljena isplata mirovine.

U daljnjim aktivnostima ostvareno je sljedeće:

- velik broj korisnika dostavio je OIB,
- velik broj korisnika zatražio je dodjelu OIB-a od Porezne uprave te su baze HZMO-a ažurirane novo dodijeljenim OIB-ima elektroničkom razmjenu podataka,
- korisnicima mirovinskih primanja omogućeno je da provjere postoji li njihov OIB u evidencijama HZMO-a putem mrežne stranice,
- otvorena je nova kontakt-adresa elektroničke pošte: oib.hzmo@mirovinsko.hr,
- u siječnju 2014. godine korisnici su ponovno pozvani da zatraže dodjelu OIB-a, ovaj put dostavom zahtjeva HZMO-u, koji ih je proslijedio Poreznoj upravi ili obavio kompletiranje nepotpunih zahtjeva
- poslovi oko ažuriranja OIB-a i ponovne uspostave isplate mirovinskih primanja i neisplaćenih svota za HZMO prioritet su, te je na njima angažiran velik broj radnika i značajni materijalni i tehnički resursi.

Na dan 16. travnja 2015. godine broj korisnika s isplatom u inozemstvo kojima je obustavljena isplata mirovine zbog nedostavljanja OIB-a, iznosi 2.378, a broj korisnika s isplatom u Republici Hrvatskoj kojima je obustavljena isplata mirovine zbog nedostavljanja OIB-a iznosi 55.

Stanje prije poduzimanja aktivnosti vezanih uz prikupljanje OIB-a:

UKUPNO UMIROVLJENIKA	UKUPNO BEZ OIB-a	BEZ OIB-A U HRVATSKOJ	BEZ OIB-a U INOZEMSTVU
1,2 milijuna	125.867	10.599	115.268

Stanje na dan obustave isplate mirovine u listopadu 2013. i na dan 16.04.2015.:

DRŽAVA U KOJU SE ISPLAĆUJE MIROVINA	BROJ KORISNIKA KOJIMA JE OBUSTAVLJENA ISPLATA MIROVINE LISTOPAD 2013.	BROJ KORISNIKA KOJI NEMAJU OIB STANJE 16.04.2015.
REPUBLIKA HRVATSKA	2.809	55
INOZEMSTVO	46.777	2.378
UKUPNO	49.586	2.433

Posebno se napominje da je akcijom prikupljanja OIB-a onemogućena daljnja nepripadna isplata mirovine za 276 korisnika mirovine koji su umrli prije 30. rujna 2013. godine. Ukupna svota nepripadno isplaćenih mirovina za navedene korisnike iznosila je 6.508.694,00 kn, a do danas je već namireno 4.174.456,39 kn.

U odnosu na primjedbe vezane uz pritužbe osiguranika s prebivalištem u BiH i Republici Srbiji, koje se odnose na primjenu međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju, navodi se da radi pribavljanja podataka potrebnih za ostvarivanje prava iz mirovinskog osiguranja, HZMO usko surađuje s nositeljima mirovinskog osiguranja u inozemstvu. Postupci za priznavanje prava na mirovinu primjenom međunarodnih ugovora o socijalnom osiguranju traju duže od postupaka u tuzemnom osiguranju jer je trajanje postupka uvjetovano vođenjem i trajanjem postupka u drugoj državi ugovornici. Radi što kvalitetnijeg i bržeg informiranja osiguranika o njihovim pravima iz mirovinskog osiguranja s ciljem što bržeg okončanja postupka ostvarivanja prava iz mirovinskog osiguranja, HZMO održava česte razgovorne dane s inozemnim nositeljima mirovinskog osiguranja. Na tim razgovorima osiguranici mogu predstavnicima mirovinskog osiguranja druge države izravno postavljati pitanja te podnositi različite zahtjeve za ostvarivanje svojih prava iz mirovinskog osiguranja, po kojima će druga država u što kraćem roku provesti postupak. HZMO dva puta godišnje poziva osobe s prebivalištem u Republici Hrvatskoj, koje su radile u inozemstvu, da podnesu zahtjev za prethodno utvrđivanje razdoblja osiguranja navršenih u inozemstvu, kako bi se omogućilo što brže ostvarivanje prava na hrvatsku mirovinu.

Svake dvije godine HZMO organizira razgovore tijela za vezu s područja mirovinskog osiguranja s inozemnim nositeljima mirovinskog osiguranja na kojima se razmjenjuju informacije o izmjenama propisa u području mirovinskog osiguranja, razmatraju se sporna pitanja kao što su isplata mirovina, odštetni zahtjevi i pojedinačni slučajevi te se razmjenjuju požurnice u pojedinačnim predmetima. Jedna od tema na razgovorima tijela za vezu uvijek je skraćivanje postupka priznanja prava na mirovinu primjenom međunarodnih ugovora. Razgovori tijela za vezu hrvatskog i srpskog nositelja mirovinskog osiguranja održani su posljednji put u travnju 2013. godine, a razgovori

tijela za vezu hrvatskog i bosanskog nositelja mirovinskog osiguranja održani su posljednji put u ožujku 2015. godine. U svakoj državi ugovornici određene su osobe za kontakt koje svakodnevno komuniciraju putem telefona i elektroničkim putem, radi što bržeg rješavanja spornih pitanja i skraćivanja cjelokupnog postupka. Osim toga, radi učinkovite provedbe ugovora o socijalnom osiguranju, između država koje su nastale raspadom biše SFR Jugoslavije, posljednjih 6 godina, jednom godišnje održavaju se susreti ravnatelja/direktora zavoda/fondova mirovinskih osiguranja regije. Jedna od tema razgovora je i provedba ugovora o socijalnom osiguranju te pronalaženje mogućnosti skraćivanja vremenskog trajanja postupka rješavanja o pravu na mirovinu, primjenom ugovora o socijalnom osiguranju.

Nadalje, što se tiče primjene članka 80. ZOMO-a, kojim je propisan način razdvajanja mirovine koje se ostvaruju prema posebnom propisu pod povoljnijim uvjetima ili se određuju na povoljniji način od načina određivanja mirovine prema ZOMO-u, na dio mirovine ostvaren prema posebnom propisu i dio mirovine ostvaren na temelju staža osiguranja, ističe se da je za hrvatske branitelje koji su pravo na mirovinu ostvarili prema Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji ili prema ZOMO-u ali im se mirovina povećava za 10-30% prema Zakonu o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, odgođena primjena do 1. srpnja 2015. godine. U međuvremenu je na temelju zaključka Odbora za ratne veterane Hrvatskoga sabora imenovano Povjerenstvo za analizu rješenja o razdvajanju mirovina u čijem su sastavu imenovani predstavnici udruga hrvatskih branitelja i udovica, Ministarstva rada i mirovinskoga sustava, HZMO-a i Odbora za ratne veterane, koje razmatra sva otvorena pitanja u vezi s razdvajanjem mirovina branitelja. Napominje se da razdvajanjem mirovine ne dolazi do smanjenja mirovine, budući da je ukupan iznos mirovine prije i poslije razdvajanja isti.

Prijeвременa starosna mirovina za dugogodišnjeg osiguranika (od 1. siječnja 2015. godine izmjenom ZOMO-a to je starosna mirovina za dugogodišnjeg osiguranika), iznimka je od tzv. redovite prijeвременe starosne mirovine, odnosno starosne mirovine kojom se omogućuje stjecanje prava na mirovinu osiguranicima koji su rano ušli u svijet rada i ostvarili dugogodišnji staž osiguranja u određenim zanimanjima te im se osigurava odgovarajuća zaštita nakon određene dobi, jer više nisu u mogućnosti raditi.

Također se ističe da je ZOMO-om u sustav mirovinskog osiguranja uveden institut najniže mirovine, umjesto prijašnjeg instituta minimalne mirovine i zaštitnog dodatka uz mirovinu. Pravo na minimalnu mirovinu mogli su ostvariti samo osiguranici koji su imali navršeni tzv. puni mirovinski staž - 40 godina mirovinskog staža muškarci, a 35 godina mirovinskog staža žene ili ako se radilo o invalidskoj mirovini, pravo na minimalnu mirovinu imali su osiguranici kojima je uzrok invalidnosti ozljeda na radu ili profesionalna bolest. Pravo na zaštitni dodatak bilo je uvjetovano imovinskim cenzusom. Najniža mirovina nije uvjetovana imovinskim cenzusom, ali ovisi o navršenom mirovinskom stažu.

Također se napominje da je na stranici 59. u drugoj rečenici predzadnjeg odlomka potrebno brisati riječi „od kojih je 10 zbog kaznenog djela zlostavljanja na radu“.

Naime, podaci Inspektorata rada za 2014. godinu dostavljeni su pučkoj pravobraniteljici krajem siječnja 2014. godine, odnosno prije nego li su bili zaključeni i ažurirani podaci za Izvješće o radu Inspektorata rada u 2014. godini.

Točni podaci su da su inspektori rada u 2014. godini protiv poslodavaca i odgovornih osoba poslodavaca podnijeli kaznene prijave zbog osnovane sumnje u počinjenje 110 kaznenih djela (2013. godine: 19), od kojih se 99 odnosilo na kazneno djelo iz članka 132. Kaznenog zakona (Narodne novine, br. 125/11 i 144/12), tj. zbog neisplate dijela ili cijele plaće, 10 na kazneno djelo iz članka 134. KZ-a, tj. zbog povrede prava iz socijalnog osiguranja, a jedna na kazneno djelo iz članka 131. stavak 3. KZ-a, tj. zbog povrede prava na rad.

3.12.1. Prava iz socijalne skrbi

Na str. 72 ističe se navod o smanjenju iznosa zajamčene minimalne naknade starijim osobama prema novom Zakonu o socijalnoj skrbi iz 2013. godine u odnosu na Zakon o socijalnoj skrbi iz 2011. godine. Ista tematika obuhvaćena je i na str. 79 i 80. Ministarstvu socijalne politike i mladih preporučuje se da izmjenama Zakona o socijalnoj skrbi uveća iznose zajamčene minimalne naknade za potpuno nesposobne za rad i privređivanje te starije osobe.

Slijedom navedenog, ističe se da je 1. siječnja 2014. godine na snagu stupio novi Zakon o socijalnoj skrbi (Narodne novine, br. 157/13 i 152/14) koji sadrži nove kriterije za ostvarivanje prava i socijalnih usluga u sustavu socijalne skrbi s ciljem sprječavanja, ublažavanja i otklanjanja socijalne ugroženosti. Njime se pruža potpora integraciji socijalno isključenih osoba u društvo i na tržište rada te omogućuje izbor i poboljšanje usluga koje korisnik može ostvariti u procesima socijalne integracije. Zakonom je uveden institut zajamčene minimalne naknade kojim se u smislu odredbe članka 26. osigurava zadovoljavanje osnovnih životnih potreba samca ili kućanstva koji nemaju dovoljno sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba. Osnovna je značajka zajamčene minimalne naknade da sprječava stanje ekstremnog siromaštva i održava socijalnu integraciju odnosno sprječava socijalno isključivanje, dok se jasnim definiranjem imovinskog cenzusa utječe na usmjeravanje socijalnih naknada prema najpotrebnijima. Uvođenjem navedenog instituta naknade su bolje usmjerene, pa je tako visina naknade za samca (800,00 kn) sada 34% veća nego prije (600,00 kn). Novim relevantnim parametrima za ostvarivanje prava (aktivacija radno sposobnih nezaposlenih korisnika, ograničavanje visine zajamčene minimalne naknade za kućanstvo - koja pomoć je do stupanja na snagu novog Zakona o socijalnoj skrbi mogla biti nerazmjerno veća od takve naknade za samca i dr.) te informatizacijom sustava socijalne skrbi, ujedno su napravljeni i prvi koraci ka pojednostavljenju i pojeftinjenju administriranja novčanih naknada, što će omogućiti podizanje iznosa naknada i učinkovitije upravljanje financijskim sredstvima namijenjenim sustavu socijalne skrbi.

Nadalje, u odnosu na starije osobe ističe se da u sustavu socijalne skrbi ova skupina korisnika može ostvariti zajamčenu minimalnu naknadu, naknadu za troškove stanovanja, pravo na troškove ogrjeva, jednokratne naknade, osobnu invalidninu, doplatak za pomoć i njegu i drugo. Najčešće, međutim, koriste uslugu smještaja (u domovima je smješteno 15.448 osoba), dok samo 10.440 osoba starijih od 65 godina prima zajamčenu minimalnu naknadu. Također, s ciljem smanjenja i prevencije socijalne isključenosti za starije osobe, Ministarstvo socijalne politike i mladih financira projekte organizacija civilnoga društva.

Sukladno preporukama Europske komisije za Republiku Hrvatsku za 2014. godinu, koje je usvojilo Vijeće Europske unije, od Republike Hrvatske se prema preporuci broj 4 – Analiza postojećeg sustava poreza i naknada (CSR 4) očekuje revizija sustava socijalnih naknada i mjera porezne politike. Slijedom navedene preporuke Ministarstvo socijalne politike i mladih pristupilo je izradi analize socijalnih naknada koja pokazuje da su socijalne naknade pojedinih kategorija građana u Republici Hrvatskoj veće od onoga što te iste osobe, sa svojim kvalifikacijama, mogu zaraditi na tržištu rada te bi se, u sklopu reforme sustava socijalne skrbi, maksimalna visina naknada trebala limitirati na određen („gornji“, najviši) iznos, bez obzira iz kojih izvora se ostvaruju. U Hrvatskoj trenutačno postoji oko 80 naknada sa socijalnim predznakom, za koje se na državnoj i lokalnoj razini izdvaja oko 10 milijardi kuna godišnje. U svrhu provedbe daljnjih aktivnosti uspostavljena je koordinacija Radne skupine za izradu Revizije sustava socijalnih naknada u Republici Hrvatskoj s članovima Radne skupine projekta „Sinergijski socijalni sustav“ koji je s provedbom započeo 1. listopada 2014. godine u okviru Programa Europske unije za zapošljavanje i socijalnu solidarnost – PROGRESS, a provodi ga Ministarstvo socijalne politike i mladih u suradnji s Programom Ujedinjenih naroda za razvoj (UNDP) u Hrvatskoj. Osnovni cilj projekta je izraditi Strategiju za isplativiji sustav socijalne zaštite u Hrvatskoj. Poradi izrade Strategije prikupljali su se podaci o svim postojećim socijalnim naknadama na lokalnoj i regionalnoj razini te je u završnoj fazi izrada analize svih prikupljenih podataka. Navedene radne skupine nakon završene analize izradit će Katalog socijalnih naknada i Izvješće o utvrđenom stanju u pogledu broja i vrste naknada na državnoj i lokalnoj/regionalnoj razini i utvrđivanja njihovog preklapanja. Kao rezultat analize sastavit će se Akcijski plan revizije socijalnih naknada u Republici Hrvatskoj (Izvješće o socijalnim naknadama) i uputiti na usvajanje Vladi Republike Hrvatske. Temeljem podataka o svim naknadama sa socijalnom komponentom na državnoj lokalnoj/regionalnoj razini, analize i ocjene stanja (koje će dati pregled mogućih preklapanja) izvršit će se konsolidacija socijalnih naknada uvođenjem jedinstvenog kriterija za socijalne naknade i limita za kumulaciju socijalnih naknada, čime će se osigurati razmjena podataka sa jedinicama lokalne samouprave i drugim dionicima u svrhu veće učinkovitosti sustava socijalne zaštite, bolje ciljanosti socijalnih programa, te poticanja reaktivacije nezaposlenih i neaktivnih na tržištu rada. Mjera ima cilj pridonijeti stvaranju učinkovitog i transparentnog sustava socijalne zaštite, osigurati jačanje nadzora i bolju kontrolu potrošnje proračunskih sredstava kroz uspostavu Jedinstvenog centra za naknade (JCN), u svrhu kvalitetnijeg zadovoljenja potreba najranjivijih skupina u društvu. Konsolidacijom socijalnih naknada osigurat će se uvođenje minimalnog standarda koji bi objedinio više postojećih naknada sa socijalnom komponentom u jednu jedinstvenu naknadu – zajamčeni minimalni standard - čime bi se osigurala kvalitetnija zaštita najranjivijih skupina. Napominjemo da je reforma usmjerena i na jačanje centara za socijalnu skrb, nakon čega će djelatnici 70 posto kapaciteta moći usmjeriti na izravni rad sa strankama. Navedeno podrazumijeva i osnivanje komore za sustav socijalne zaštite, čime bi se sustavno ulagalo i pridonijelo jačanju profesionalnih kompetencija stručnih radnika u sustavu socijalne zaštite, a time i standarda usluga koje razvijaju i pružaju korisnicima.

3.12.2. Energetsko siromaštvo

Istaknuta je potreba izrade Prijedloga uredbe o utvrđivanju kriterija za stjecanje statusa ugroženog kupca energije i Prijedloga uredbe o utvrđivanju kriterija za stjecanje statusa zaštićenog kupca energije (str. 81). Slijedom navedenog, ističe se da su radna tijela za izradu predmetnih uredbi formirana pri nadležnom Ministarstvu gospodarstva. Budući da je izrada uredbi u tijeku, a posebno uvažavajući potrebu pomoći najugroženijim korisnicima, te

uzevši u obzir činjenicu o postojanju velikog broja osoba koje ne mogu zadovoljiti osnovne životne potrebe, centri za socijalnu skrb problem energetske siromaštva građana rješavaju u suradnji s gradovima i općinama koje isplaćuju sredstva za troškove stanovanja. Na ovaj način, a zbog ograničenih sredstava, moguće je riješiti manji broj zahtjeva, pa se kao mogućnost rješavanja ovog problema koriste jednokratne novčane naknade. Uporište ovakvom postupanju nalazi se u članku 41. Zakona o socijalnoj skrbi (Narodne novine, br. 157/13 i 152/14) koji propisuje pravo na troškove stanovanja, a koji obuhvaćaju najamninu, komunalne naknade, električnu energiju, plin, grijanje, vodu, odvodnju i druge troškove stanovanja u skladu s posebnim propisima. Pravo na naknadu za troškove stanovanja korisniku zajamčene minimalne naknade priznaje jedinica lokalne samouprave, odnosno Grad Zagreb do iznosa polovice iznosa zajamčene minimalne naknade priznate samcu, odnosno kućanstvu. Zakon o socijalnoj skrbi člankom 117. uvodi jedinicama lokalne i područne (regionalne) samouprave obvezu osiguravanja sredstava za obavljanje djelatnosti socijalne skrbi, u skladu sa socijalnim planom i mrežom socijalnih usluga na svom području. Navedeno ukazuje na nastojanja da se u postojećoj situaciji učine naponi u osiguravanju primjerenih uvjeta života ugroženim građanima te koriste raspoložive mogućnosti s ciljem smanjenja energetske siromaštva.

3.12.3. Socijalno stanovanje

Istaknuta je potreba donošenja Strategije socijalnog stanovanja (str. 82 - 83). Vezano uz navedeno ističe se da je Vlada Republike Hrvatske, u ožujku 2014. godine, usvojila Strategiju borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj (2014. - 2020.). Na temelju Strategije izrađen je Program provedbe za trogodišnje razdoblje usvojen 23. prosinca 2014. godine Zaključkom Vlade Republike Hrvatske. Ministarstvo socijalne politike i mladih nadležno je za koordinaciju provedbe Strategije borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj te koordinaciju izrade Programa provedbe za trogodišnje razdoblje (2014. - 2016.). Program provedbe uključuje načine sustavnog praćenja podataka o siromaštvu i socijalnoj isključenosti na području cijele Republike Hrvatske, te načine poticanja i usmjeravanja svih čimbenika zaduženih za provedbu Strategije. Navedenim Zaključkom Vlade obvezuju se nositelji strateških područja Programa provedbe na praćenje provedbe mjera iz svoje nadležnosti te, u predviđenim rokovima, dostavljanje traženih podataka Ministarstvu socijalne politike i mladih radi podnošenja godišnjeg izvješća o provedbi Programa provedbe Vladi Republike Hrvatske.

U okviru strateškog područja 2.3. Stanovanje i dostupnost energije među ostalim, planirano je određeni broj nekretnina, koje su temeljem pravomoćnih presuda dodijeljene u korist Republike Hrvatske, koristiti za socijalne potrebe na način i prema proceduri koju će provesti tijelo nadležno za socijalna pitanja. Glavne strateške aktivnosti u okviru ovog strateškog područja energije su:

- 2.3.1. Unapređenje sustava najamnog stanovanja, mjera 1. Donošenje programa za izradu modela stanovanja.

Ovom mjerom predviđeno je sustav najamnog stanovanja urediti donošenjem programa za izradu modela stanovanja kojim će se prema kriterijima prioriteta lista omogućiti najam stanova i socijalno osjetljivim skupinama koje su u riziku od ulaska u siromaštvo. Programom za izradu modela stanovanja, u većim gradovima Republike Hrvatske predviđet će se osiguranje određenog broja stambenih jedinica za najam, od kojeg broja bi dio stambenih jedinica bio namijenjen socijalno osjetljivim skupinama, stanovništvu s nižim primanjima i ostalim skupinama. Glavni cilj predstavlja uređenje sustava najamnog stanovanja za

populaciju stanovništva koje nije u mogućnosti plaćati tržišnu cijenu najma stana te povećanje broja dostupnih stanova za najam u javnom sektoru dijelu stanovništva koje bi pod povoljnijim uvjetima u odnosu na tržište najma moglo osigurati najam stana. To se odnosi i na sigurnost najmoprimca te uređenje ugovornog odnosa najmodavca i najmoprimca čime bi se osigurali stabilniji i dugoročniji uvjeti stanovanja u najmu.

- 2.3.2. Osnivanje i podrška programima prihvatilišta i programima nužnog smještaja i osnivanje pučkih kuhinja i

- 2.3.5. Osiguranje prostora i potpora programima stambenih zajednica, mjera 1. Korištenje stambenih kapaciteta u vlasništvu RH za socijalna pitanja izradom plana korištenja nekretnina za zbrinjavanje socijalno osjetljivih skupina.

U svrhu ostvarivanja kvalitetnije usluge korisnicima socijalne skrbi potrebno je osigurati nastavno provođenje procesa deinstitucionalizacije i transformacije domova socijalne skrbi i drugih pravnih osoba koje obavljaju djelatnost socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj. Određeni broj nekretnina koje su temeljem pravomoćnih presuda dodijeljene u korist Republike Hrvatske, kao i stambeni kapaciteti u vlasništvu Republike Hrvatske koristit će se za socijalne potrebe. U tu svrhu nužno je izraditi program potreba u skladu s planom deinstitucionalizacije te županijskim socijalnim planovima kao i procedure i uvjete korištenja objekata za programe stambenih zajednica, prihvatilišta te pučkih kuhinja. Rokovi su postavljeni do kraja 2016. godine.

- 2.3.4. Unapređenje standarda stanovanja ranjivih skupina, mjera 2. Promicanje uklanjanja segregacije te osiguravanje stambenih uvjeta za sve građane uz primjenu načela nediskriminacije

Svrha ove mjere je osigurati dosljednu primjenu načela nediskriminacije pri osiguravanju stambenih uvjeta za sve građane, posebno za ranjive skupine (beskućnike, osobe s invaliditetom, Rome, povratnike i raseljene osobe, azilante, tražitelje azila i strance pod supsidijarnom zaštitom, žrtve obiteljskog nasilja i žrtve trgovanja ljudima i druge) te promicati uklanjanje segregacije. Cilj je osigurati jednake uvjete pri dodjeli stanova posebno za ranjive skupine.

Radi izrade Strategije socijalnog stanovanja potrebno je utvrditi stvarne potrebe, odnosno, točan broj socijalno ugroženih osoba koje treba stambeno zbrinuti, a što je u nadležnosti Ministarstva socijalne politike i mladih te je Ministarstvo preuzelo obvezu izrade predmetne Strategije. Uz postignuto usuglašavanje aktivnosti i tijekom procesa izrade Strategije, ostaje otvoreno pitanje osiguravanja financijskih sredstava namijenjenih stambenom zbrinjavanju, što će se razmotriti kroz izradu Strategije.

3.12.4. Beskućnici

Na str. 83 navodi se da prema Zakonu o socijalnoj skrbi iz 2013. godine beskućnici koji su na privremenom smještaju u prihvatilištu nemaju pravo na zajamčenu minimalnu naknadu.

Slijedom navedenog, ističe se da je svrha zajamčene minimalne naknade pomoć osobi s nedostatnim приходima i imovinom za podmirenje osnovnih životnih potreba. Korisnici usluge smještaja, organiziranog stanovanja kao i privremenog smještaja u prihvatilištu kojima su u okviru ostvarenog smještaja zadovoljene osnovne životne potrebe, nemaju pravo na zajamčenu minimalnu naknadu. Međutim, ukoliko beskućniku u prihvatilištu

nije osigurano zadovoljavanje osnovnih životnih potreba, on može ostvariti pravo na zajamčenu minimalnu naknadu, što se utvrđuje u svakom pojedinom slučaju.

Iako zasad ne postoji strategija skrbi o beskućnicima, mjere usmjerene poboljšanju skrbi sadržane su u Strategiji borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj 2014. - 2020. te Programu provedbe Strategije za razdoblje od 2014. do 2016. godine. Slijedom navedenog, Ministarstvo socijalne politike i mladih je još u rujnu 2014. godine uputilo dopis velikim gradovima i gradovima sjedišta županija te jedinicama područne (regionalne) samouprave u kojem je iste upoznalo s aktivnostima koje se odnose na unaprjeđenje skrbi o beskućnicima. Ovom prigodom je zatraženo imenovanje koordinatora za kreiranje politike skrbi o beskućnicima na lokalnoj razini. Temeljem zaprimljenih podataka Ministarstvo je izradilo listu imenovanih koordinatora, s kojima se ostvaruju kontakti usmjereni poboljšanju skrbi za beskućnike i razvoju mreže usluga.

Osim navedenog, a s ciljem razvoja usluga namijenjenih osobama u potrebi uključujući beskućnike ističemo i činjenicu da Ministarstvo socijalne politike i mladih kroz natječaj za financiranje programa i projekata podupire širenje mreže socijalnih usluga koje pružaju organizacije civilnog društva. U odnosu na beskućnike u 2014. godini financirani su projekti usmjereni smanjenju socijalne isključenosti beskućnika koji su uključivali razvoj i širenje inovativnih usluga za beskućnike u lokalnoj zajednici (dnevni boravci, stambene zajednice i druge usluge), podršku pri zapošljavanju i razvoju novih vještina te uključivanje beskućnika u život zajednice. U 2015. godini objavljen je novi poziv za prijavu projekata, a područja koja uključuju zadovoljavanje potreba beskućnika obuhvaćaju razvoj i širenje usluga za beskućnike u lokalnoj zajednici primjerice dnevnih boravaka, stambenih zajednica, podršku u integraciji i druge usluge te podršku pri zapošljavanju i razvoju novih vještina beskućnika.

3.13. Ovrhe

U preporukama 66. - 68. pučka pravobraniteljica iznosi se više primjedbi u odnosu na primjenu Ovršnog zakona (Narodne novine, br. 112/12, 25/13 i 93/14, u daljnjem tekstu: OZ) i to:

- 1) kako ovršenici ne sudjeluju u ovršnom postupku, za koji saznaju tek kada im je račun blokiran,
- 2) kako vjerovnici ne obavještavaju FINU o namirenju ili ustupu tražbine zbog čega dolazi i do dvostrukog namirenja pa predlaže izmjenama Ovršnog zakona propisati rok u kojem ovrhovoditelj mora povući ovršnu ispravu,
- 3) kako građani nisu upoznati s mogućnošću zaštite primanja koja nisu plaća ili mirovina, odnosno kad se radi o drugom dohotku po posebnim propisima, ili nemaju informaciju tko izdaje javnu ispravu kojom dokazuju da su to jedina stalna novčana primanja,
- 4) problem ovrhe na jedinoj nekretnini te traži da se unese odredba o zaštiti prava na dom sukladno praksi ESLJP.

U odnosu na navedeno Vlada Republike Hrvatske se očituje:

Pod 1) Člankom 8. OZ-a propisana su pravila o dostavi:

1. pravnoj osobi koja je upisana u sudski ili drugi upisnik i odgovornoj fizičkoj osobi u toj pravnoj osobi, tako da se tim osobama dostava obavlja na adresu sjedišta upisanoga u upisnik (članak 8. stavak 1. OZ),

2. odgovornim osobama u pravnoj osobi kad se u vezi s njihovim svojstvom odgovorne osobe ovrha provodi i prema njima te kad im se izriče novčana kazna ili kazna zatvora, na taj način da se tim osobama dostava obavlja na adresu sjedišta pravne osobe upisanoga u upisnik (članak 8. stavak 2. OZ),
3. fizičkim osobama koje obavljaju određenu upisanu djelatnost (obrtnici, trgovci pojedinci, javni bilježnici, odvjetnici, liječnici itd.) kad se tim osobama dostava obavlja u vezi s tom djelatnošću, način da se tim osobama dostava obavlja na adresu sjedišta upisanoga u upisnik (članak 8. stavak 3. OZ),
4. fizičkim osobama koje ne obavljaju određenu upisanu djelatnost te fizičkim osobama koje obavljaju određenu upisanu djelatnost, ako se dostava ne obavlja u vezi s tom djelatnošću tako da se dostava tim osobama obavlja na adresi prebivališta u Republici Hrvatskoj prema podacima o prebivalištu koji će sud, odnosno javni bilježnik pribaviti iz evidencija Ministarstva unutarnjih poslova. Iznimno, ako prema podacima iz evidencija Ministarstva unutarnjih poslova proizlazi da je fizička osoba prijavila boravište u kojem drugom mjestu u Republici Hrvatskoj ili da je prijavila koje drugo mjesto ili način na koji joj se dostava može obaviti, dostava se toj osobi obavlja na adresi njezina upisana boravišta, odnosno na drugom prijavljenom mjestu ili na drugi prijavljeni način (članak 8. stavci 4. i 5. OZ).

Ako dostava ne uspije na adresi iz članka 8. stavaka 1., 4. i 5. OZ, dostava će se pokušati obaviti još jednom, u roku koji ne može biti kraći od 30 niti duži od 60 dana. Ako se ni ta ponovljena dostava ne uspije obaviti, dostava će se obaviti isticanjem pismena koje je trebalo dostaviti na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova. Smatrat će se da je dostava obavljena istekom osmoga dana od dana isticanja pismena na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova.

Iz navedenih zakonskih odredbi proizlazi da, ako dostava pismena nije obavljena u skladu sa stavicima 1., 4. i 5. članka 8. OZ, dostava pismena se smatra obavljenom isticanjem pismena koje je trebalo dostaviti na mrežnoj stranici e-oglasna ploča sudova.

Nadalje, novelom OZ iz 2014. propisana je obveza Financijske agencije da primjerak zahtjeva za izravnu naplatu s podacima o ispravi na temelju koje je izravna naplata zatražena dostavi ovršeniku sukladno odredbi članka 8. OZ. Dakle, i kod tzv. izvansudske ovrhe ovršenik mora biti obaviješten o ovrsi (članak 209. stavak 4. OZ).

Navedena pravila o dostavi stupila su na snagu 1. rujna 2014. godine tako da, osim u slučajevima kad ovršenik odbija primiti pismeno ili ako ne stanuje na adresi prebivališta, ne postoji mogućnost da ovršenik ne zna za ovršni postupak koji se vodi protiv njega. Eventualno, treća mogućnost je da dostava obavljena mimo pravila o dostavi, što je bitna povreda postupka i može se pobijati redovnim pravnim lijekom.

Pod 2) Propisivanje roka u kojem ovrhovoditelj mora povući ovršnu ispravu nije opravdano jer se ovrha mora okončati ili provedbom posljednje ovršne radnje ili obustavom zbog nemogućnosti provedbe. Stoga, dok god postoji mogućnost provedbe ovrhe, nema razloga vremenski ograničavati trajanje ovrhe, dok u slučaju dvostruke naplate postoji institut protuovrhe (članci 62. do 64. OZ).

Pod 3) Ministarstvo financija - Porezna uprava je tijelo koje vodi službenu evidenciju o dohocima na temelju izvješća o primicima, porezu na dohodak i prirezu te doprinosima za obvezna osiguranja koja dostavljaju isplatitelji primitaka i/ili sami porezni obveznici i/ili ostali obveznici sukladno posebnim propisima (obrazac JOPPD) tako da je ono

jedino ovlašteno izdati javnu ispravu koja dokazuje jedino stalno novčano primanje. Obavijest o tome građani mogu dobiti kod Financijske agencije kojoj se obraćaju u slučaju blokade računa (članak 212. OZ).

Pod 4) U odnosu na navode o provedbi ovrhe na jedinoj nekretnini koja ovršeniku služi za stanovanje navodimo kako je posljednjim izmjenama i dopunama u OZ iz 2014. godine dodan članak 84.a prema kojem ovršeniku može u roku od osam dana od dana dostave rješenja o ovrsi na nekretnini u kojoj stanuje i koja je nužna za zadovoljenje njegovih osnovnih stambenih potreba i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati predložiti sudu odgodu ovrhe. Ovršenik je uz prijedlog dužan priložiti dokaz o postojanju svog imovinskog, odnosno materijalnog prava čijom će raspoložbom u cijelosti namiriti tražbinu ovrhovoditelja.

Nadalje isti zakon u članku 127. propisuje da ako prodana nekretnina predstavlja nekretninu u kojoj ovršenik stanuje i koja je nužna za zadovoljenje osnovnih stambenih potreba ovršenika i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati, ovršenik ima pravo korištenja nekretnine kao najmoprimac godinu dana od dana donošenja zaključka o predaji nekretnine. Dodatno, neće svaka jedina nekretnina za stanovanje (dom) biti nužna za zadovoljavanje osnovnih životnih potreba ovršenika i osoba koje je po zakonu dužan uzdržavati tako da ni svaka ovrha nad ovršenikovim domom ne mora biti zaustavljena (zabranjena), dok za pojedinačni (individualizirani) pristup nije nužno mijenjati propise. Stoga u slučajevima u kojima je predmet ovrhe nekretnina za stanovanje koja jest nečiji dom, odnosno kad se nadležne vlasti moraju umiješati u ostvarivanje prava na poštovanje ovršenikova doma (prema stajalištu Ustavnog suda Republike Hrvatske iznesenom u Odluci, broj: U-III-405/2008, od 21. veljače 2012. godine), mora se utvrditi je li miješanje opravdano. Da bi sud mogao odrediti je li miješanje opravdano, u smislu članka 34. stavka 1. u vezi s mjerodavnim dijelom članka 35. i članka 16. Ustava Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 85/10 - pročišćeni tekst i 5/14 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske), te članka 8. stavka 2. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (Narodne novine – Međunarodni ugovori, br. 18/97, 6/99 – pročišćeni tekst, 8/99 - ispravak, 14/02 i 1/06, u daljnjem tekstu: Konvencija), mora se redom ispitati: je li ono "u skladu sa zakonom", ima li cilj koji je legitiman, je li razmjerno cilju koji se želi postići u smislu članka 8. stavka 2. Konvencije, odnosno je li razmjerno naravi potrebe za ograničenjem u konkretnom slučaju (članak 16. stavak 2. Ustava), te je li bilo "nužno u demokratskom društvu" u svrhe ostvarenja tog cilja.

Stoga, kod određivanja ovrhe na ovršenikovom domu, kao i u kontekstu povrede ustavnopravne zaštite prava na dom o kojima je odlučivao Ustavni sud Republike Hrvatske, mora biti ostavljeno nadležnom sudu koji, između ostalog, mora utvrditi je li određivanje ovrhe razmjerno cilju koji se želio postići. Primjerice, ako se traži ovrha na jedinoj nekretnini za stanovanje koja je nečiji dom radi naplate relativno beznačajnog novčanog iznosa, za zaključiti je da miješanje nije razmjerno cilju i da nije nužno u demokratskom društvu. S druge strane, kod testa razmjernosti mora se uzeti u obzir bi li izostanak miješanja ugrozio prava drugih i/ili druge vrijednosti (pravni poredak, javni moral i slično). Ne treba zaboraviti da ovrhovoditelji nisu uvijek moćne i bogate kompanije već "obični" građani (fizičke osobe) koji pokušavaju naplatiti svoju tražbinu pa je potrebno štititi i njihova prava, a da se tom zaštitom štiti pravni poredak i dužnost svakoga da ispuni svoju obvezu, odnosno vladavina prava kao jedna od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske, kao i javni moral.

Vlada Republike Hrvatske također se želi osvrnuti na pitanje prava na dom u smislu Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i sudske prakse Europskog suda za ljudska prava.

Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava već je izvješćivao mjerodavna državna tijela o sadržaju koncepta „prava na dom“ u sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava. Ured zastupnika izradio je i informativni prikaz prava na dom i testa razmjernosti u praksi Europskog suda za ljudska prava.

Budući da se praksa Europskog suda za ljudska prava o pravu na dom često pogrešno tumači, vezujući je uz vlasništvo nad nekretninom koja ovršeniku služi za stanovanje (kao što je to slučaj i u Izvješću pučke pravobraniteljice), ukazuje se na što se točno odnosi pravo na dom u praksi Europskog suda za ljudska prava.

Člankom 8. Konvencije jamči se pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života, što uključuje pravo na zaštitu doma. „Dom“ je u konvencijskom smislu autonoman pojam, koji ne mora odgovarati pojmu „doma“ u domaćem pravu, odnosno pravu država stranaka Konvencije. Dom čine prostorije s kojima je pojedinac ostvario dovoljno jaku, stvarnu i trajnu (kontinuiranu) povezanost, bez obzira na to da li ih nastanjuje zakonito ili bez ovlaštenja (*Bjedov protiv Hrvatske*, § 57).

Pravo na dom ne obuhvaća pravo na određeni dom (Presuda Velikog vijeća u predmetu *Chapman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, br. 27238/95 od 18. siječnja 2001. godine, stavak 99., i odluku *Makuc i ostali protiv Slovenije*, br. 26828/06 od 31. svibnja 2007. godine, stavak 171), pa niti pravo na vlasništvo nad nekretninom koja predstavlja dom (Odluka *Strunjak i ostali protiv Hrvatske* br. 46934/99 od 5. listopada 2000.).

Ujedno, člankom 8. ne jamči se pravo da se nekome osigura dom. Pritom je Sud utvrdio da je činjenica da u državama ugovornicama postoje osobe koje nemaju dom, ali i da osiguravanje sredstava koja bi omogućila da svatko ima dom nije pravno, već političko pitanje (*Chapman protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, stavak 99.).

Miješanje u pravo na dom jest svaki čin vlasti kojim se pravo na dom ograničava ili oduzima, ali i propust države da zaštiti prava pojedinca od miješanja trećih osoba. Primjerice, značenje miješanja ima i presuda za iseljenje, čak i kad još nije izvršena (*Ćosić protiv Hrvatske*, § 18, *Bjedov protiv Hrvatske* § 62); te čak i onda kad je stanar dobrovoljno iselio prije provedbe ovrhe (*Brezec protiv Hrvatske*, § 40); pretraga prostorija također predstavlja miješanje u pravo na dom, kao i prekomjerna buka i druge imisije.

Miješanje je u načelu zabranjeno. Međutim, ako su ispunjene određene pretpostavke, propisane člankom 8. stavkom 2. Konvencije, miješanje neće predstavljati povredu Konvencije, odnosno bit će sukladno Konvenciji.

To će biti u slučajevima kad su kumulativno ispunjenja tri uvjeta:

- 1) da je miješanje zakonito (utemeljeno na određenom nacionalnom propisu);
- 2) da ima legitiman cilj (legitimni ciljevi navedeni su u stavku 2. članka 8. Konvencije: interesi državne sigurnosti, javni red i mir, gospodarska dobrobit zemlje, sprečavanje nereda ili zločina, zaštita zdravlja ili morala ili zaštite prava i slobode drugih);
- 3) da je nužno u demokratskom društvu.

U predmetima pred Europskim sudom za ljudska prava rijetko kad u pitanje dolazi zakonitost miješanja ili legitimnost cilja. Problem obično leži u procjeni je li miješanje bilo nužno u demokratskom društvu, a to znači je li uspostavljena pravična ravnoteža između legitimnog cilja koji se želi postići i interesa pojedinca koji se pozvao na svoje pravo na dom.

U predmetima koji su se vodili protiv Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava u kontekstu prava na dom, bila je riječ o iseljenjima neovlaštenih posjednika koje je tražila država ili jedinice lokalne vlasti. U tim predmetima te su se osobe pred domaćim sudovima (tijekom parničnog postupka za iseljenje, te u postupku pred Ustavnim sudom) pozvale na pravo na dom, ali domaći sudovi njihove prigovore uopće nisu razmatrali, niti su za to dali obrazloženje u svojim odlukama, već su se ograničili samo na pitanje zakonitosti posjeda stana. Domaći sudovi, dakle, nisu se uopće upuštali u utvrđivanje ima li iseljenje legitimni cilj te je li ono nužno u demokratskom društvu, točnije, nisu provodili test razmjernosti.

Naime, Europski sud za ljudska prava više je puta naglasio, pa tako i u predmetima protiv Hrvatske, da je prilikom iseljenja osobe iz njezinog doma nužno provesti test razmjernosti. Taj test dužni su provesti u prvom redu redovni sudovi kad odlučuju o iseljenju u građanskom postupku.

Pod „testom razmjernosti“ podrazumijeva se da će sud pred kojim se stranka pozove na svoje pravo na dom morati utvrditi može li se isti legitiman cilj (npr. zaštita prava vlasništva itd.) postići primjenom blaže mjere, postoji li „neodgodiva društvena potreba“ za mjerom iseljenja, i je li miješanje razmjerno toj potrebi. Pritom domaći sud uživa slobodu procjene, uz obavezu da svoju odluku o ne/opravanosti miješanja dostatno obrazloži.

Iz svega navedenog, jasno je da Konvencija ne pruža apsolutnu zaštitu prava na dom, već traži da prije intervencije javne vlasti u to pravo razmjernost i razumnost miješanja bude utvrđena od strane neovisnoga i nepristranog suda, u svjetlu mjerodavnih načela iz članka 8. Konvencije.

To znači da su hrvatski sudovi dužni, u svakom konkretnom slučaju, pronaći ravnotežu između suprotstavljenih interesa osoba koje se pozivaju na svoja vlasnička prava i osoba koje se pozivaju na pravo na dom. Uz to, iako u predmetima protiv Hrvatske nije sudio u tim pitanjima, Sud naglašava da je kod suprotstavljanja dva privatna interesa osjetljivije postići pravičnu ravnotežu nego u slučajevima kad su suprotstavljeni interesi države i privatnih pojedinaca (*Gashi protiv Hrvatske*, § 36), uzimajući u obzir prava iz članka 1. Protokola broj 1. uz Konvenciju (pravo na mirno uživanje vlasništva).

Važno je istaknuti da je sam Europski sud za ljudska prava u odnosu na Hrvatsku utvrdio da ovršni postupak po svojoj prirodi nije prikladan za ispitivanje takvih složenih pravnih pitanja (*Paulić protiv Hrvatske*, § 44).

Imajući u vidu navedeno, može se zaključiti kako je preporuka pučke pravobraniteljice broj 68. Ministarstvu pravosuđa da upravo u Ovršni zakon unese odredbu o zaštiti prava na dom nije sukladna postojećoj sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava.

3.14. Branitelji

Izvješće sadrži niz zaključaka i navoda koji nisu točni ili su djelomično točni:

a) Djelomično su točni navodi „...Nisu napravljeni značajniji pomaci u diferencijaciji (kategorizaciji) hrvatskih branitelja, ratno profiterstvo, zlouporabe i stjecanja statusa i prava bez osnova (lažirani statusi) i dalje opterećuju i braniteljsku populaciju i ukupnu javnost ali i proračun Republike Hrvatske“.

Naime, po evidenciji Ministarstva branitelja u 2014. godini nastavljeno je s procesuiranjem prijava zbog sumnje u nezakonito ostvarivanje prava iz Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji. Tijekom 2014. godine pristiglo je 260 prijava u kojima je prijavljeno 579 osoba. Ako se ovom broju prijava dodaju prijave zaprimljene tijekom 2013. godine (561 prijava za 1377 osoba), onda je u ove dvije godine u postupcima provjere zakonitosti ostvarenja statusa i prava iz Zakona ukupno procesuirano 1956 osoba. Ovako veliki broj provjera predstavlja veliki izazov za tijela koja istražuju kaznena djela, zbog čega je potreban protek nešto dužeg vremenskog razdoblja u kojem se provjerava zakonitost priznavanja prava za tako veliki broj osoba. Međutim, ne može se zaključiti da nisu napravljeni značajni pomaci u procesuiranju lažnih statusa i zloupotreba statusa i prava, jer sama činjenica postojanja provjera velikog broja osoba je značajni napredak u odnosu na razdoblje prije javne objave Registra hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata, kad je na godišnjoj razini primljeno samo nekoliko prijava. Da je došlo do pomaka pokazuju i slijedeći podaci: do kraja 2014. godine utvrđeno je da su prijave za 123 osobe neutemeljene, a za 161 osobu izvješća su proslijeđena nadležnim odvjetništvima radi procjene treba li pokrenuti kazneni postupak. Također je sve veći broj pokrenutih kaznenih postupaka kao i broj nepravomoćnih i pravomoćnih kaznenih presuda.

b) Nisu točni navodi „Učestaliji pobol i smrtnost hrvatskih branitelja u odnosu na pobol i smrtnost unutar generacije koja uključuje i ne-braniteljsku populaciju, gotovo svakodnevni suicidi...“.

Naime, Ministarstvo branitelja još uvijek provodi znanstveno-istraživački projekt "Praćenje pobola i smrtnosti hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji" koji se realizira u suradnji Ministarstva branitelja sa Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo (u daljnjem tekstu: HZJZ) i Medicinskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu. Do sada je uspoređena smrtnost hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata sa smrtnosti u općoj populaciji. Prema dostupnim podacima od 1998. do 2010. godine umrlo je 24.249 hrvatskih branitelja (4,84%). Preliminarni rezultati ukazuju kako je najveći broj preminulih hrvatskih branitelja umro od novotvorina (tumora), potom slijede preminuli od bolesti cirkulacijskog sustava (infarkt, moždani udar i sl.), te od posljedica ozljeda, trovanja i drugih sličnih uzroka. Prema postojećim podacima primarni uzrok smrtnosti u općoj populaciji u Republici Hrvatskoj su bolesti cirkulacijskog i krvožilnog sustava, dok su prema gore navedenim preliminarnim rezultatima primarni uzrok smrtnosti u populaciji hrvatskih branitelja novotvorine (tumori). Stoga će konačna usporedba s podacima iz opće populacije pokazati može li se govoriti o značajnom porastu pojave tumora među braniteljskom populacijom.

HZJZ je usporedio podatke o pobolu s epidemiološkim podacima za opću populaciju koji se vode u HZJZ. Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu proveo je analizu podataka dobivenih od HZJZ te dostavio Pregled rezultata istraživanja za razdoblje 1998. - 2011. godine.

Istraživanje je pokazalo kako su najčešći uzroci hospitalizacija mentalni poremećaji i poremećaji ponašanja i to najčešće: reakcija na teški stres i poremećaji prilagođavanja osobito posttraumatski stresni poremećaj, mentalni poremećaji i poremećaji ponašanja uzrokovani upotrebom alkohola, trajna promjena ličnosti nakon katastrofalnih događaja i shizofrenija. Nakon toga slijede bolesti genito-urinarnog sustava, osobito kronično bubrežno zatajenje (insuficijencija), te bolesti krvožilnog sustava, najčešće: angina pectoris, akutni infarkt miokarda i kronična ishemična bolest srca. Potom slijede novotvorine (tumori), osobito zloćudna novotvorina dušnica (bronha) i pluća. Nadalje, tu su bolesti probavnog sustava, najčešće: žučni kamenci i preponska kila, zatim bolesti mišićno-koštanog sustava i vezivnog tkiva i tako dalje.

Ministarstvo branitelja je 23. lipnja 2014. godine sklopilo novi Sporazum o suradnji na provođenju znanstveno-istraživačkog projekta „Praćenje pobola i smrtnosti hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji“ s Medicinskim fakultetom Sveučilišta u Zagrebu i HZJZ. Cilj je istraživanja utvrditi postoje li odstupanja po pojedinim dijagnozama od opće populacije u odnosu na populaciju hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i to za razdoblje od 1998. - 2013. godine. Posebno će se istražiti je li duljina sudjelovanja u Domovinskom ratu utjecala na pojavnost određenih bolesti na taj način da su se javile u manjem ili većem broju, prije ili kasnije u odnosu na opću populaciju.

U prvoj je fazi ovog projekta HZJZ izvršio spajanje podataka baza Ministarstva branitelja s dostupnim bazama HZJZ. Nakon spajanja baza odnosno povezivanja zapisa po ključnom polju (u sklopu kojeg su se morali izbrisati svi podaci iz kojih se može utvrditi identitet osoba obuhvaćenih analizom) HZJZ dostavio je podatke Medicinskom fakultetu, koji će u drugoj fazi provedbe projekta temeljem dostavljenih baze podataka provesti analizu. Rezultate projekta očekujemo sredinom 2015. godine, a isti će se objaviti u završnom izvješću o provođenju projekta.

Dakle, navodi iz Izvješća su preuranjeni, a time i netočni. Tek nakon priopćavanja rezultata provedbe opisanog projekta bit će moguće donositi ispravne zaključke o pobolu hrvatskih branitelja i smrtnost hrvatskih branitelja u odnosu na pobol i smrtnost unutar generacije koja uključuje i ne-braniteljsku populaciju.

Navodi o “gotovo svakodnevnim suicidima su također pogrešni.

Iz dostupnih podataka o broju samoubojstava hrvatskih branitelja za razdoblje od 1990. - 2014. godine zabilježena su 2.756 slučajeva samoubojstva hrvatskih branitelja i da ni jedne godine broj suicida ne prelazi broj 152, što je značajno manji broj od broja dana u kalendarskoj godini. Iz niže navedenih tabličnih podataka HZJZ može se vidjeti da broj suicida u populaciji hrvatskih branitelja uglavnom slijedi broj samoubojstva u općoj populaciji. Ukupan broj samoubojstava u općoj populaciji u Republici Hrvatskoj od 1990. godine do 2013. godine iznosi 22.502.

Međutim, uzmemo li u obzir činjenicu da su svjetska istraživanja pokazala kako najrizičniju skupinu predstavljaju muškarci, srednje i starije životne dobi s nekim oblikom tjelesnog oštećenja ili psihičke traume, za očekivati je da se u narednom razdoblju i poveća stopa suicida u populaciji hrvatskih branitelja u odnosu na opću populaciju s obzirom na to da upravo populacija hrvatskih branitelja predstavlja gore navedenu najrizičniju skupinu.

**Broj samoubojstava hrvatskih branitelja u odnosu na opću populaciju
za razdoblje 1990. - 2014. godine**

Godina	Suicidi RH	Stopa/ 100.000 RH	Branitelji ukupno	Suicidi branitelji	Stopa suicida branitelja/100.000
1990	1142	23,9	25.841	1	3,9
1991	1105	23,1	270.639	14	5,2
1992	1156	24,2	358.662	61	17,0
1993	1088	22,7	407.716	98	24,0
1994	1088	22,7	436.941	109	24,9
1995	930	19,4	497.137	107	21,5
1996	1002	20,9	501.666	92	18,3
1997	949	19,8	501.666	105	20,9
1998	1029	21,5	501.666	111	22,1
1999	989	20,7	501.666	152	30,3
2000	926	20,9	501.666	115	22,9
2001	882	19,9	501.666	130	25,9
2002	875	19,7	501.666	119	23,7
2003	865	19,5	501.666	138	27,5
2004	871	19,6	501.666	96	19,1
2005	875	19,7	501.666	127	25,3
2006	798	18,0	501.666	118	23,5
2007	776	17,5	501.666	120	23,9
2008	795	17,9	501.666	134	26,7
2009	790	17,8	501.666	140	27,9
2010	777	17,59	501.666	135	26,91
2011	702	15,94	501.666	107	21,33
2012	776	18,18	501.666	152	30,33
2013	692	16,3	501.666	133	26,51
2014*			501.666	142	28,31
Ukupno	21878		501.666	2756	

* HZJZ nije objavio broj suicida u 2014. godini

Ministarstvo branitelja od 2004. godine sustavno prati pojavu samoubojstava u populaciji hrvatskih branitelja i sve prikupljene podatke detaljno raščlanjuje te na temelju toga izrađuje preventivne programe.

Analiza o počinjenim samoubojstvima, protivno raširenim predodžbama, među hrvatskim ratnim vojnim invalidima pokazuje kako suicidi nisu najizraženiji kod hrvatskih ratnih vojnih invalida iz Domovinskog rata (u daljem tekstu: HRVI) koji su stekli status temeljem psihičkog oboljenja, već kod HRVI-a starije životne dobi, s višim ali ne i najvišim postotkom invaliditeta s temelja ranjavanja. HRVI s tjelesnim oštećenjem 100% suočili su se s gubitkom odnosno oštećenjem organizma odmah nakon ranjavanja, a invalidi s nešto nižim postotkom invaliditeta (70-90%) naknadno su se počeli suočavati s činjenicom kako je njihov gubitak trajan i da je s godinama sve teži.

Suicidalno ponašanje uzrokovano je najčešće kriznim stanjem, a kliničku sliku kriznog stanja karakteriziraju dva dominantna simptoma: anksioznost i depresija.

Upravo zbog toga posvećuje se posebnu pažnju ovoj rizičnoj skupini u okviru Nacionalnog programa psihosocijalne i zdravstvene pomoći sudionicima i stradalnicima iz Domovinskog rata, Drugog svjetskog rata te povratnicima iz mirovnih misija, kroz koji je razvijen cjeloviti sustav psihosocijalne i zdravstvene skrbi te se nastoji kroz djelovanje centara za psihosocijalnu pomoć na županijskoj razini, regionalnih centara za psihotraumu i Nacionalnog centra za psihotraumu osigurati kontinuiranu psihosocijalnu i zdravstvenu pomoć najugroženijim skupinama.

Centri za psihosocijalnu pomoć djeluju u svim županija Republike Hrvatske i predstavljaju okosnicu sustava psihosocijalne skrbi ratom traumatiziranih osoba. U njima su angažirani stručnjaci različitih profila - psiholozi, socijalni radnici, psihijatri, pravnici te ostali stručnjaci društveno-humanističkog usmjerenja koji savjetodavnu pomoć i psihosocijalnu podršku pružaju stacionarno kroz svakodnevna dežurstva i savjetovaništa u prostorijama centara i mobilno kroz timske posjete domu i obitelji. Stacionarni rad uključuje individualno psihosocijalno savjetovanje s naglaskom na ublažavanje posljedica traumatskog iskustva, olakšavanje prilagodbe novonastalim situacijama te postizanje socijalne promjene s ciljem poboljšanja životnih uvjeta, grupni psihosocijalni tretman organiziran kroz klupski rad za hrvatske ratne vojne invalide, grupe roditelja smrtno stradalih hrvatskih branitelja, supruga smrtno stradalih hrvatskih branitelja, pravnu pomoć i informiranje o svim aktivnostima i programima koje provodi Ministarstvo branitelja. Mobilni timovi predstavljaju posebnu vrstu intervencija u okviru Nacionalnog programa, a prvenstveno se odnose na hitne posjete domu i obitelji branitelja u slučajevima pro-suicidalnih izjava korisnika, smrti, izrazito lošeg socio-ekonomskog i/ili zdravstvenog stanja.

U okviru Nacionalnog programa psihosocijalne i zdravstvene pomoći sudionicima i stradalnicima iz Domovinskog rata, Drugog svjetskog rata te povratnicima iz mirovnih misija u sustavu zdravstva formirani su Regionalni centri za psihotraumu i Nacionalni centar za psihotraumu, koji djeluju kao zasebni odjeli pri kliničkim bolničkim centrima. Rad koji se provodi u okviru ovih ustanova uključuje pružanje psihijatrijske pomoći s posebnim naglaskom na pomoć u prevenciji samoubojstava hrvatskih branitelja uključivanjem korisnika u različite terapijske programe.

c) Iz činjenice da se Zakon od 2014. godine mijenjao 13 puta ne može se izvući zaključak o pravnoj nesigurnosti. Naime, detaljna analiza izmjena i dopuna Zakona ukazuje da je najveći broj izmjena i dopuna Zakona predvidio povećanja prava i jasnije definiranje prava i statusa. Manji dio izmjena i dopuna odnosio se na prestanak ili gubitak prava, te usklađivanje s drugim zakonima i propisima.

d) Nisu točni navodi u vezi s donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (Narodne novine, broj 148/13), kao i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o zaštiti vojnih i civilnih invalida rata Narodne novine, broj 148/13), da su stupili na snagu 1. siječnja 2014. godine, bez javne rasprave i pomno pripremljene analize mogućih učinaka.

Javna rasprava o obadva zakona provedena je na mrežnoj stranici Ministarstva branitelja od 31. listopada do 1. prosinca 2013. godine, a napravljena je i analiza posljedica donošenja Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji koja je bila predstavljena (u skraćenoj varijanti) u nenormativnom dijelu ovog Zakona.

e) Nisu točni navodi da su se postupci za odobrenje opskrbnine koji su već bili započeti, okončali suprotno praksi Europskog suda za ljudska prava. Naime, svi započeti upravni postupci po zahtjevima za priznavanje prava na opskrbninu koji su podneseni prije stupanja na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o pravima hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji (Narodne novine, broj 148/13) okončani su temeljem propisa koji su vrijedili u trenutku podnošenja zahtjeva, te je pučka pravobraniteljica trebala konkretno navesti slučajeve na koje se odnose navodi iz Izvješća radi detaljne provjere.

f) Djelomično su točni navodi „da ovakva izmjena koja ima izravni utjecaj na prava korisnika, među kojima je mnogo branitelja, nije bila adekvatno pojašnjena, pa su, s obzirom na to da nije bilo pravovremene informacije o postupku podnošenja zahtjeva nadležnim centrima za socijalnu skrb, neki korisnici opskrbnine ostali bez ikakvih prihoda, među kojima su bili upravo najsiromašniji branitelji.“

Naime, Ministarstvo branitelja i Ministarstvo socijalne politike i mladih poduzeli su sve potrebne aktivnosti i mjere kako bi na vrijeme informirali sve korisnike opskrbnine o prestanku toga prava i kako bi adekvatno uputili na podnošenje zahtjeva za priznavanje prava na zajamčenu minimalnu naknadu odmah od 1. siječnja 2014. godine. Ne može se potvrditi apsolutnu informiranost svih ranijih korisnika opskrbnine, ali je najveći broj ranijih korisnika opskrbnine bio pravovremeno informiran o promjenama koje su stupile na snagu 1. siječnja 2014. godine, poglavito zbog toga što su centri za socijalnu skrb odmah nakon 1. siječnja 2014. godine preuzeli preslike predmeta opskrbnina kako bi odmah pokrenuli postupak za priznavanje prava na zajamčenu minimalnu naknadu.

Međutim, jedan broj korisnika opskrbnine nije prihvatio pravo na zajamčenu minimalnu naknadu iz razloga što je ovo pravo bilo vezano za upis zabilježbe na nekretnine u vlasništvu podnositelja zahtjeva. Dakle, razlog što je jedan broj ranijih korisnika opskrbnine ostao bez novčanih primanja u siječnju mjesecu 2014. godine nije posljedica nedostatka informacija, nego je posljedica negativnog mišljenja, koje je prevladalo kod jednog broja ranijih korisnika opskrbnine, o štetnosti zabilježbe na nekretninama korisnika zajamčene minimalne naknade.

Nakon što je Ministarstvo branitelja tijekom 2014. godine utvrdilo da je 74% hrvatskih branitelja ranijih korisnika opskrbnine, ostvarilo pravo na zajamčenu minimalnu naknadu, poduzete su mjere i aktivnosti da se hrvatskim braniteljima koji su ostali bez ikakvih prihoda i u najtežoj ekonomskoj i socijalnoj situaciji, pomogne i da se prevladaju sve

negativne posljedice koje su proistekle iz činjenice da svi hrvatski branitelji raniji korisnici opskrbnine nisu ostvarili pravo na zajamčenu minimalnu naknadu.

Prema podacima Ministarstva socijalne politike i mladih, pravo na zajamčenu minimalnu naknadu ostvarilo je 4.511 ili 74%, hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata koji su bili korisnici opskrbnine.

Podsjeća se da je 6.019 hrvatskih branitelja ostvarivalo pravo na opskrbninu prije njezinog ukidanja.

Izlaz je pronađen u jačanju prava na jednokratnu novčanu pomoć, te je Ministarstvo branitelja tijekom 2014. godine uspjelo značajno pomoći svim hrvatskim braniteljima koji su bili u teškoj ekonomskoj i socijalnoj situaciji, pa tako i onima koji nisu ostvarili pravo na zajamčenu minimalnu naknadu, a prije su bili korisnici prava na opskrbninu.

Gornje navode dokazuju se sljedećim podacima:

- tijekom 2012. godine, ukupno je 769 socijalno ugroženih hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata ostvarilo pravo na isplatu jednokratne novčane pomoći u ukupnom iznosu od 2.477.078,47 kuna,
- tijekom 2013. godine, ukupno je 2.228 socijalno ugroženih hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata ostvarilo pravo na isplatu ukupno 3.050 jednokratnih novčanih pomoći u ukupnom iznosu od 7.779.784,12 kuna;
- tijekom 2014. godine, ukupno je 11.419 socijalno ugroženih hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata ostvarilo pravo na isplatu ukupno 12.532 jednokratne novčane pomoći u ukupnom iznosu od 28.413.549,60 kuna.

Na temelju iznesenih podataka jasno je da je tijekom 2014. godine Ministarstvo branitelja uspjelo ublažiti negativne posljedice koje su bile uočene kod hrvatskih branitelja koji nisu ostvarili pravo na zajamčenu minimalnu naknadu.

3.15. Civilne žrtve rata

U odnosu na posljednji odlomak u kojem se navodi, u kontekstu predmeta pred Europskim sudom za ljudska prava, da su posljednjih godina „prve“ nagodbe sklopljene između članova obitelji žrtava i Republike Hrvatske, te da se „tek treba ustaliti postupanje Vlade Republike Hrvatske prema ovoj kategoriji osoba“, Vlada Republike Hrvatske ističe da je Europski sud za ljudska prava dostavio u 2014. godine Uredu zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava 27 predmeta vezanih na istrage kaznenih djela ratnih zločina, radi očitovanja Republike Hrvatske u navedenim predmetima. Ovdje treba naglasiti da uz apsolutno svaki predmet, nevezano za tematiku, u kojem Europski sud za ljudska prava Republici Hrvatskoj dostavlja predmet na očitovanje, Sud poziva stranke da se očituju o mogućnostima postizanja prijateljskog rješenja spora (nagodbe).

Svaki predmet, pa tako i predmeti koji se odnose na istrage za ratne zločine, pažljivo se analizira u Uredu zastupnika, te se nakon utvrđivanja mjerodavnih činjenica i analize sudske prakse Europskog suda za ljudska prava u sličnim predmetima protiv Republike Hrvatske i drugih država procjenjuje je li izvjesno utvrđenje povrede Konvencije od strane Europskog suda za ljudska prava. U slučajevima kad je takvo utvrđenje izvjesno, inicira se postupak sklapanja nagodbe, sukladno odredbama Konvencije, Poslovnika

Europskog suda za ljudska prava i Poslovnika Vlade Republike Hrvatske. Riječ je, dakle, o dobro ustaljenom postupanju prilikom nagodbi s podnositeljima zahtjeva Europskom sudu za ljudska prava, a procjena hoće li se inicirati sklapanje nagodbe uvijek ovisi o činjenicama svakog pojedinog predmeta i svake pojedine osobe, zbog čega se ne može govoriti o ustaljenom postupanju prema bilo kojoj „kategoriji“ osoba koje se pojavljuju kao podnositelji zahtjeva pred Europskim sudom za ljudska prava.

Konačno, nejasno je na temelju čega pučka pravobraniteljica govori o „prvim“ nagodbama, jer bi se moglo zaključiti kako predviđa ili očekuje da će ih biti više ili kako smatra da bi ih trebalo biti više. Međutim, za takvu procjenu nema uporišta.

Naime, Europski sud prilikom dostave predmeta na očitovanje zastupnici Republike Hrvatske određuje rok za dostavu očitovanja i iskazivanje spremnosti za postizanje prijateljskog rješenja. U odnosu na 27 predmeta iz 2014. godine koji se odnose na istrage ratnih zločina zadani rokovi su istekli, a Ured zastupnika dostavio je u tim rokovima očitovanja u 23 predmeta, dok je u 4 predmeta izrazio spremnost za postizanje prijateljskog rješenja (nagodbe) sa podnositeljima zahtjeva.

U odnosu na prethodne godine, također su po izvršenoj analizi, i u zadanim rokovima, sklopljene nagodbe u predmetima u kojima je to takvo postupanje procijenjeno kao opravdano, dok su u ostalim predmetima Europskom sudu dostavljena očitovanja i drugi podnesci u postupku.

Kako u 2015. godini Uredu zastupnika za sada nije komuniciran niti jedan predmet koji se odnosi na istrage ratnih zločina, u ovom trenutku ne razmatra se sklapanje nagodbe niti za jedan predmet koji se odnosi na istrage ratnih zločina.

S tim u vezi, treba napomenuti da raste broj odluka Europskog suda koje se odnose na istrage ratnih zločina u kojima su zahtjevi proglašeni nedopuštenima (*Orić protiv Hrvatske*, *Bogdanović protiv Hrvatske*, *Mrđenović protiv Hrvatske*, *Bekić protiv Hrvatske*, *Gojević-Zrnić i Mančić protiv Hrvatske*) i presuda u kojima je utvrđeno da nije došlo do povrede Konvencije (*Nikolić protiv Hrvatske*, *Mileusnić i Mileusnić-Espenheim protiv Hrvatske*, *Nježić i Štimac protiv Hrvatske*), dok su u određenim predmetima podnositelji, nakon očitovanja Republike Hrvatske, odustali od zahtjeva Europskom sudu za ljudska prava.

Stoga se može zaključiti kako se individualna procjena o upuštanju u spor ili sklapanju nagodbe, umjesto donošenja paušalne odluke o sklapanju nagodbi za bilo koju kategoriju osoba ili vrstu predmeta, pokazala opravdanom.

U odnosu na preporuku broj 71. Vladi Republike Hrvatske da otpiše dugove parničnih troškova u postupcima za naknadu štete civilnim žrtvama rata, ističe se da je Vlada Republike Hrvatske donijela Odluku o otpisu tražbina troškova parničnog postupka dosuđenih Republici Hrvatskoj u određenim postupcima, od 28. svibnja 2009. godine, uvažavajući stajališta Ustavnog suda Republike Hrvatske, izražena u rješenjima broj U-I-2921/2003 i broj U-I-2820/2003 (Narodne novine, broj 137/08) donesenima u postupcima za ocjenu suglasnosti s Ustavom Republike Hrvatske Zakona o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija (Narodne novine, broj 117/03) i Zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata (Narodne novine, broj 117/03).

Naime, Ustavni sud Republike Hrvatske intervencije je zakonodavca u ZOO iz 1996. i 1999. (kojima je brisana odredba članka 180. koja je uređivala odgovornost za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija, propisan prekid postupaka za naknadu štete nastale uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija i postupaka za naknadu štete uzrokovane od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata, te njihov nastavak nakon što se donesu posebni propisi) ocijenio opravdanima te je zaključio da su imale legitiman cilj usmjeren na ostvarenje javnog ili općeg interesa.

Međutim, s obzirom na to da se zakonodavac umiješao u prethodno pravo podnositelja zahtjeva da traže naknadu štete, nametnuvši nove uvjete pod kojima je Republika Hrvatska odgovorna za štetu, Ustavni sud Republike Hrvatske je, uzimajući u obzir (kao kriterij) položaj i očekivanja stranaka koje su pokrenule parnični postupak na temelju prije važećeg zakonodavnog uređenja, zaključio da bi plaćanje sudskih troškova od dana podnošenja tužbe na stranke prenijelo nerazmjern i prekomjeren teret, a postavilo bi se i pitanje povrede ustavnog jamstva na pravičan sudski postupak.

Slijedom navedenog, Vlada Republike Hrvatske navedenom je Odlukom otpisala tražbine troškova parničnog postupka dosuđenih Republici Hrvatskoj pravomoćnim presudama donesenim nakon 31. srpnja 2003. godine, u postupcima pokrenutima na temelju članka 180. prije važećeg ZOO, nastavljenima na temelju članka 10. Zakona o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija, a u kojima su tužbeni zahtjevi tužitelja odbijeni primjenom članka 8. toga Zakona, te u postupcima radi naknade štete pokrenutim prije stupanja na snagu Zakona o dopunama Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine, broj 112/99), nastavljenima na temelju članka 4. Zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata u kojima su tužbeni zahtjevi tužitelja odbijeni primjenom toga Zakona. Prema tome, Vlada Republike Hrvatske navedenom je Odlukom otpisala tražbine u onim slučajevima u kojima je doista, zbog zakonskih intervencija, bilo nužno očuvati ustavno jamstvo na pravičan sudski postupak, a u skladu sa stajalištima Ustavnog suda Republike Hrvatske.

Ističe se, kako navedena Odluka ne obuhvaća postupke koji su pokrenuti nakon stupanja na snagu Zakona o odgovornosti za štetu nastalu uslijed terorističkih akata i javnih demonstracija i Zakona o odgovornosti Republike Hrvatske za štetu uzrokovanu od pripadnika hrvatskih oružanih i redarstvenih snaga tijekom Domovinskog rata, budući da tužitelji koji su pokrenuli parnične postupke nakon stupanja na snagu navedenih zakona u trenutku podnošenja tužbe nisu imali osnove očekivati uspjeh u sporu, jer su ti zakoni već izrijekom propisali pretpostavke odgovornosti, oblike naknade štete i drugo.

Proširivanje otpisa parničnih troškova dosuđenih Republici Hrvatskoj na postupke u kojima tužitelji nisu uspjeli u sporu zbog drugih razloga, a ne onih navedenih u Odluci Vlade (npr. u postupku nije dokazano postojanje pretpostavki za odgovornost Republike Hrvatske za štetu propisanu tim zakonima, nastupanje zastare) pa je zbog toga dosuđen trošak Republici Hrvatskoj, nije pravno utemeljeno niti prihvatljivo. Takvim postupkom (otpisom tražbina) Vlada Republike Hrvatske bi te osobe stavila u povoljniji položaj od drugih osoba koje su izgubile spor protiv Republike Hrvatske i dužne su naknaditi troškove parničnog postupka.

Ističe se da su Uredbom o kriterijima, mjerilima i postupku za odgodu plaćanja, obročnu otplatu duga te prodaju, otpis ili djelomičan otpis potraživanja (Narodne novine, br.

52/13 i 94/14) utvrđeni kriteriji, mjerila i postupak za odgodu plaćanja, obročnu otplatu duga te prodaju, otpis ili djelomičan otpis potraživanja države i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave. Među ostalim, tom su Uredbom propisani i uvjeti pod kojima se građanima mogu otpisati potraživanja nastala sa osnove parničnih troškova. Stoga, tužitelji u postupcima za naknadu štete civilnim žrtvama rata koji nisu uspjeli sa svojim tužbenim zahtjevima te su obvezani Republici Hrvatskoj naknaditi troškove postupka mogu, pod istim uvjetima kao i svi drugi tužitelji koji nisu uspjeli s tužbenim zahtjevima protiv Republike Hrvatske, zatražiti otpis tražbina sa osnove parničnih troškova.

3.16. Zdravlje

Preporukom 74. preporučuje se HZZO-u osigurati dovoljan broj službenika za zaprimanje i obradu upita građana, osobito za komunikaciju putem telefona i elektroničke pošte. Također, konstatira se pojava učestalog obraćanja građana pučkoj pravobraniteljici „kao da se obraćaju HZZO-u“.

S tim u vezi, ističe se da se na mrežnoj stranici HZZO-a, doduše spominje mogućnost osiguranim osobama da se obrate pučkoj pravobraniteljici, no isključivo u situaciji kad smatraju da je neko pravo građana ugroženo nezakonitom i nemarnim postupanjem tijela državne uprave i tijela s javnim ovlastima. Navedeno je na službenu mrežnu stranicu HZZO-a stavljeno isključivo radi informiranja osiguranih osoba o zaštiti od eventualnih nepravilnosti u radu ustrojstvenih jedinica HZZO-a, a koju mogu ostvariti kroz instituciju pučkog pravobranitelja. Navedeno se nikad nije prikazivalo kao način na koji osigurane osobe mogu dobiti relevantne informacije o priznavanju i ostvarivanju prava iz obveznog i dopunskog zdravstvenog osiguranja. Informacija o mogućnosti obraćanja pučkom pravobranitelju navedena je uz popratni tekst na samom kraju naslovnice mrežne stranice HZZO-a, te u dijelu koji se odnosi na pravnu zaštitu, koju osigurane i druge osobe imaju na raspolaganju pri priznavanju i ostvarivanju prava iz nadležnosti HZZO-a.

Nadalje, pitanja u vezi s uvjetima i načinima ostvarivanja pojedinih prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja grupirana su po svakom pravu zasebno, detaljno pojašnjena, popraćena najčešćim pitanjima, te uz svaku na taj način odvojenu cjelinu postoji mogućnost postavljanja detaljnijeg, konkretnog upita, a na koji HZZO daje što žurniji odgovor.

S tim u vezi, a glede broja službenika za zaprimanje i obradu upita građana, izvješćuje se da se o navedenom svakako vodi računa, te se poboljšanje u elektronskoj i telefonskoj komunikaciji osiguranih osoba i HZZO-a nastoji postići boljom organizacijom i rada i radnika, u navedenom segmentu.

3.17. Diskriminacija u području zdravlja

Vezano za preporuku 75. napominje se da je tijekom 2014. godine Klinika za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“ poduzela mjere u smislu osiguranja kvalitete kliničke skrbi HIV-om zaraženih osoba te je od veljače 2014. godine uvedena lista „hitnih uzoraka“ koji se analiziraju unutar 2-3 tjedna što je standard struke u Europi. Hitno određivanje viremije omogućuje osiguranje kvalitetnog liječenja HIV-om zaraženih osoba kod kojih je detaljno praćenje kinetike virusne replikacije medicinski prioritet (npr. bolesnici kod kojih postoji sumnja na razvoj rezistencije virusa na lijekove i sl.).

Vlada Republike Hrvatske naglašava da nije bilo ciljanog smanjenja sredstava za nabavu reagensa potrebnih za kvantifikaciju HIV-1 RNA već su financijska ograničenja obuhvatila cjelokupni panel dijagnostičkih pretraga. Iz navedenog nedvojbeno proizlazi da pritužba za diskriminaciju HIV-om zaraženih osoba nije opravdana. Isto tako naglašava da je pitanje financiranja liječenja i dijagnostike HIV/AIDS bolesnika prva mjera sanacije u programu sanacije Klinike za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“ koja je s predloženim mjerama dobila suglasnost Ministarstva zdravlja.

Vezano za dostupnost i pravovremenost u ostvarivanju zdravstvene zaštite HIV pozitivnih pacijenata, treba napomenuti da je pravovremeno i zdravstveno-ekonomski najučinkovitije liječenje svih osiguranih osoba u obveznom zdravstvenom osiguranju, ovisno o postojećem zdravstvenom stanju i medicinskim indikacijama, pa tako i HIV-pozitivnih osoba svakako prioritet HZZO-a.

S tim u vezi, a u okviru nadležnosti HZZO-a, valja napomenuti da je u 2014. godini utrošeno 57.131.966,11 kuna na liječenje HIV-pozitivnih osoba, te osoba oboljelih od AIDS-a, na teret sredstava obveznog zdravstvenog osiguranja Republike Hrvatske.

Naime, usporedimo li navedeni podatak o sredstvima utrošenim na liječenje HIV-pozitivnih, te osoba oboljelih od AIDS-a sa sredstvima utrošenim u prethodnim godinama, primjećuje se trend porasta. Radi preglednijeg prikaza, podaci se izlažu u sljedećoj tablici.

Godina	Sredstva iz obveznog zdravstvenog osiguranja utrošena na liječenje HIV pozitivnih i oboljelih od AIDS-a (kn)
2008.	36.931.944,31
2009.	38.494.247,69
2010.	39.840.122,97
2011.	48.425.403,28
2012.	51.414.332,58
2013.	56.514.771,19
2014.	57.131.966,11

HZZO u okviru svog djelovanja, svim svojim osiguranim osobama, pa tako i HIV-pozitivnim, te osobama oboljelima od AIDS-a, nastoji osigurati, ovisno o konkretnim medicinskim indikacijama, pravodobno ostvarivanje prava iz obveznog zdravstvenog osiguranja, te posebno zdravstveno-ekonomsko najučinkovitije liječenje.

Vezano uz dio Izvješća koji se odnosi na diskriminaciju u području zdravlja, a radi navodne diskriminacije pacijenata radi propisivanja jeftinijih lijekova, ističe se da sukladno pravilima struke liječnik obiteljske medicine, odnosno liječnik specijalist na višim razinama zdravstvene zaštite, određuje terapiju za svakog pacijenta i snosi odgovornost za njeno propisivanje.

U Republici Hrvatskoj mogu biti primijenjeni samo lijekovi koji imaju odobrenje za stavljanje u promet, izdano od strane Agencije za lijekove i medicinske proizvode ili Europske agencije za lijekove, a upravo registracijski status svakog lijeka potvrđuje da mu je dokazana učinkovitost i sigurnost primjene u liječenju određene bolesti.

Vežano uz navedeni primjer u Izvješću, u zdravstvenim ustanovama u Republici Hrvatskoj mogu se propisivati registrirani i tzv. originalni lijekovi i generički lijekovi. Napominje se da originalni lijekovi i njihove generičke paralele imaju istu aktivnu supstancu u odgovarajućoj dozi, uz minimalne razlike u ostalim pomoćnim supstancama, bojilima i drugom.

Svaki lijek osim pozitivnog učinka može imati i neželjene učinke tj. nuspojave, koje su individualne i ne mogu se predvidjeti, neovisno o tome radi li se o originalnom ili generičkom lijeku. Postojanje nuspojava na pojedini lijek moguće je objektivno utvrditi testiranjem koje se provodi u zdravstvenim ustanovama na tercijarnoj razini.

Reaktivacija ili progresija bolesti, pogotovo prilikom liječenja malignih oboljenja, moguća je prilikom primjene nekih lijekova s obzirom na to da nakon određenog vremena može doći do rezistencije na primijenjenu terapiju i ne ovisi o tome liječi li se bolest originalnim ili generičkim lijekom jer je aktivna supstanca u njima ista.

U cijelom Izvješću se također na više područja ukazuje na nefunkcioniranje pružanja zdravstvene zaštite i diskriminaciju u području zdravlja (zatvorski sustav, tražitelji azila, azilanti, prijam u policiju), te vežano uz navedeno izvješćuje se da ažurnost u suradnji između Ureda pučke pravobraniteljice i Ministarstva zdravlja ovisi uglavnom o vremenu potrebnom za prikupljanje očitovanja i podataka ili provođenja inspekcijских ili stručnih nadzora te često nije moguće u zakonski definiranom roku dostaviti cjelovita izvješća o poduzetim aktivnostima u zdravstvenim ustanovama koje su samostalne pravne osobe i podliježu provođenju internih procedura prije očitovanja Ministarstvu zdravlja.

Vlada Republike Hrvatske smatra neprimjerenim isticanje diskriminacije u području zdravlja po dobi, imovinskom stanju i bolesti, a niti po nacionalnoj pripadnosti budući da u zdravstvenom sustavu prilikom pružanja zdravstvenih usluga, na zdravstvene preglede se naručuje i usluge se pružaju po prioritetu hitnosti, odnosno zdravstvenom stanju.

Pučka pravobraniteljica iznijela je problematiku pacijenata za koje je potrebno liječenje na zatvorenom odjelu psihijatrijske ustanove, a isto ne mogu ostvariti jer ga određene psihijatrijske ustanove nemaju. Vežano uz navedeno, izvješćuje se kako je Ministarstvo zdravlja upoznato s navedenom problematikom te će ju rješavati sustavno u suradnji s konkretnim psihijatrijskim ustanovama te Hrvatskim zavodom za zdravstveno osiguranje.

Nadalje, vežano uz problematiku uvjeta smještaja za osobe s duševnim smetnjama izvješćuje se kako je za Kliniku za psihijatriju Vrapče i Neuropsihijatrijsku bolnicu „Dr. Ivan Barbot“ Popovača u 2014. godini iz državnog proračuna utrošeno ukupno 553.711 kn i 1.409.333 kn iz decentraliziranih sredstava.

Najznačajnija ulaganja odnose se na projekte u Klinici za psihijatriju Vrapče i Neuropsihijatrijsku bolnicu „Dr. Ivan Barbot“ Popovača.

1. Projekt izgradnje i opremanja nove zgrade Zavoda za forenzičku psihijatriju Klinike za psihijatriju Vrapče

Projektom će se povećati dostupnost kvalitetnog, adekvatnog i pravovremenog liječenja forenzičko psihijatrijskih pacijenta, unaprijediti postojeće i razvijati nove načine zaštite mentalnog zdravlja, smanjiti trajanje hospitalizacije pacijenata, povećati efikasnost rehabilitacije i omogućiti društveno uključivanje forenzičko psihijatrijskih pacijenata. U novosagrađenom odjelu biti će smješteno 72 pacijenta raspoređenih u pet odjela, četiri odjela za stalne pacijente, a peti odjel funkcionirat će kao dnevna bolnica. Procijenjena vrijednost projekta je otprilike 73,6 milijuna kuna. Projekt će se financirati strukturnim fondovima Europske unije i to iz Operativnog programa Konkurentnost i kohezija.

Klinika za psihijatriju Vrapče ima za navedeno gotovu građevinsku dozvolu, a kompletiranje dokumentacije za EU fondove je pri kraju.

2. Projekt javno-privatnog partnerstva „Neuropsihijatrijska bolnica "Dr. Ivan Barbot" u Popovači“

Sukladno Okvirnom programu izgradnje, dogradnje i rekonstrukcije javnih građevina prema ugovornom obliku JPP-a koji je donijela Vlada Republike Hrvatske 19. travnja 2012. godine, utvrđena je potreba i način financiranja izgradnje, dogradnje i rekonstrukcije građevina u području zdravstva i to četiri projekta među kojima je i Neuropsihijatrijska bolnica "Dr. Ivan Barbot" Popovača. Projekt JPP-a Neuropsihijatrijske bolnice "Dr. Ivan Barbot" Popovača pokrenut je sa svrhom poboljšanja kvalitete zdravstvenih usluga kreiranjem dodatnog prostora za pacijente i osoblje kroz rekonstrukciju i nadogradnju objekata bolnice i zdravstvenih prostora. Nakon provedbe projekta, bolnica će biti u stanju pružati veću kvalitetu zdravstvenih usluga, i povećat će svoju konkurentnost u tehnološki novijim i opremljenijim prostorima.

Projektom je predviđena rekonstrukcija Zavoda za forenzičku psihijatriju ukupne bruto razvijene površine 5.266,00 m², i dogradnja Zavoda za forenzičku psihijatriju ukupne bruto razvijene površine 11.091,00 m² (sveukupno 16.357,00 m²). Prema ugovoru o javno-privatnom partnerstvu, privatni partner će preuzeti obvezu financiranja, projektiranja, rekonstrukcije, izgradnje, dogradnje, opremanja, održavanja i upravljanja neuropsihijatrijskom bolnicom „Dr. Ivan Barbot“ u Popovači. Trajanje ugovora iznosi 27 godina, uključujući 2 godine pripreme i građenja, te 25 godina upravljanja i održavanja objekata. Procijenjena kapitalna vrijednost projekta (CAPEX) iznosi 124.500.000,00 kn (bez PDV-a), a procijenjena vrijednost javne nabave iznosi 184.512.001,60 kn (bez PDV-a).

Napominje se da je za Neuropsihijatrijsku bolnicu "Dr. Ivan Barbot" u Popovači CEI objavio natječaj, koji je u tijeku.

Osim toga aktualne reformske mjere bolničkog sustava predviđaju značajno povećanje kapaciteta dnevnih bolnica, a smanjenje posteljnih kapaciteta uključujući i one u djelatnosti psihijatrije u bolničkim zdravstvenim ustanovama. Time će se unaprijediti i uvjeti smještaja osoba s duševnim smetnjama. Nacionalni plan razvoja kliničkih bolničkih centara, kliničkih bolnica, klinika i općih bolnica u Republici Hrvatskoj 2015. - 2016., u dijelu 1.2. definira kako će se posebna pažnja posvetiti planiranju razvoja zdravstvene zaštite osoba s duševnim smetnjama koji će se temeljiti na deinstitucionalizaciji, jačanju zaštite mentalnog

zdravlja u zajednici, ali i osuvremenjivanju potrebnih bolničkih kapaciteta i razvoju referentnih centara u tom području.

Pučka pravobraniteljica je također iznijela potrebu za povećanjem broja liječnika i zdravstvenih radnika u psihijatrijskim ustanovama. Vezano uz navedeno izvješćuje se kako su u 2014. godini izdane sljedeće suglasnosti za zapošljavanje:

- Neuropsihijatrijskoj bolnici „Dr. Ivan Barbot“ Popovača na neodređeno vrijeme: tri doktora medicine specijalista psihijatrije, jednog doktora medicine specijaliste interne medicine, jednog prvostupnika radne terapije, pet medicinskih sestara/medicinskih tehničara te jednog magistra socijalnog rada.
- Klinici za psihijatriju Vrapče na neodređeno vrijeme: jednog doktora medicine specijaliste psihijatrije, 13 medicinskih sestara/medicinskih tehničara, jednog prvostupnika medicinsko-laboratorijske dijagnostike, jednog prvostupnika fizioterapije, jednog zdravstveno-laboratorijskog tehničara, a na određeno vrijeme 8 medicinskih sestara/medicinskih tehničara.
- Psihijatrijskoj bolnici Ugljan na neodređeno vrijeme četiri medicinske sestre/medicinskih tehničara, jednog magistra farmacije, jednog dijetetičara, a na određeno vrijeme tri medicinske sestre/medicinska tehničara.

Osim toga, vezano uz potrebu za kontinuiranim stručnim usavršavanjem zdravstvenih radnika, napominje se da Ministarstvo zdravlja svake godine odobrava Plan specijalizacija i Plan užih specijalizacija za pojedinu godinu. Ministarstvo zdravlja je u 2014. godini odobrilo Klinici za psihijatriju Vrapče jednu specijalizaciju iz psihijatrije, Neuropsihijatrijskoj bolnici „Dr. Ivan Barbot“ Popovača dvije specijalizacije iz psihijatrije, a Psihijatrijskoj bolnici Rab četiri specijalizacije iz psihijatrije i jednu iz opće interne medicine. Psihijatrijskoj bolnici Ugljan odobrilo je jednu užu specijalizaciju iz psihoterapije, Klinici za psihijatriju Vrapče tri uže specijalizacije iz alkoholizma i drugih ovisnosti, a Neuropsihijatrijskoj bolnici „Dr. Ivan Barbot“ Popovača jednu užu specijalizaciju iz forenzičke psihijatrije, jednu iz alkoholizma i drugih ovisnosti, dvije iz psihoterapije te jednu iz endokrinologije i dijabetologije.

3.19. Diskriminacija u području i temeljem obrazovanja

U Izvješću se navodi kako sustav obrazovanja ne prati potrebe gospodarstva. S navedenom se tvrdnjom ne možemo složiti pa se ističe kako se Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta zalaže za razvoj modernog, fleksibilnog i visoko kvalitetnog sustava obrazovanja koje je relevantno i usklađeno s potrebama polaznika, tržišta rada (gospodarstva), visokog obrazovanja i društva u cjelini. Zbog toga je u suradnji s Agencijom za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih izrađena metodologija za razvoj standarda zanimanja, standarda kvalifikacija i strukovnih kurikuluma, kao i Priručnik za planiranje i razvoj strukovnih kvalifikacija. Temeljem tih dokumenata stručnjaci iz svih obrazovnih sektora pristupili su istraživanju potreba tržišta rada. Kao rezultat navedenih aktivnosti izrađeno je 25 novih strukovnih kurikuluma koji su u eksperimentalnoj provedbi u strukovnim školama.

Nadalje, u Izvješću se navodi i kako je dio mladih iz obitelji nižeg socijalnog statusa prisiljen odabrati zanimanja koja zahtijevaju najniže kvalifikacije. Tvrdi se i da postoji diskriminacija u sustavu obrazovanja prema mladima koji se nalaze u sustavu institucionalne skrbi. S tim se tvrdnjama Vlada Republike Hrvatske također ne može složiti. Dapače, ističe se kako je u školskim godinama 2013./2014. i 2014./2015. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta uvelo i dodatno usavršilo elektronične prijave i upise u srednje škole. Zahvaljujući novom modelu upisa učenici su mogli izabrati više programa obrazovanja u više škola, mogli

su prilagođavati prioritete svojim mogućnostima, potrebama i interesima te usporediti svoj rang sa svima onima koji su prijavili isti program obrazovanja (upisne liste). Podaci Nacionalnog informacijskog sustava prijave i upisa u srednje škole (NISpuSŠ) pokazuju da se oko 90 posto prijavljenih kandidata upisalo u obrazovni program koji su postavili kao prvi ili drugi prioritet na ljestvici odabira programa za upis u I. razred srednje škole. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta na ovaj način ostvaruje sve bolje rezultate u zadržavanju mladih ljudi u obrazovnom sustavu, bez obzira na njihov socijalni status ili moguće odgojno-obrazovne teškoće. Cijeli postupak omogućuje i bolju kontrolu upisnoga procesa, nadzor provođenja te dostupnost točnih podataka u svakoj fazi postupka, u svakom trenutku, i samim time bolje planiranje i organizaciju upisa.

Kao dopunu navedenoga ističe se podatak da je u školskoj godini 2014./2015. srednjoškolskom odgoju i obrazovanju uspješno pristupilo 177.874 učenika, koji danas pohađaju jednu od 416 odgojno-obrazovnih ustanova. U našem je sustavu i 84 osnivača srednjih škola (36 pravnih ili fizičkih osoba, 21 jedinica regionalne/lokalne samouprave, 11 Vlada Republike Hrvatske te 16 škola čiji je osnivač vjerska zajednica). Sa svima njima se kvalitetno surađivalo, pa ne stoji tvrdnja kako u odgojno-obrazovnom sustavu nedostaje individualizirane podrške učenicima kojima je takva podrška potrebna. Tijekom postupka provedbe i planiranja upisa učenika u I. razred srednje škole, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta je posebnu pažnju usmjerilo na kategoriju učenika za koje se predvidjelo da bi nakon osnovne škole mogli imati otežani pristup tržištu rada, odnosno za učenike koji su osnovnu školu završili prema posebnom ili prilagođenom programu ili redovnom programu uz individualizirani pristup te za učenike koji su uslijed zdravstvenih teškoća imali značajno smanjenu mogućnost izbora srednjoškolskog obrazovnog programa. S obzirom na to da je donesen Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine, broj 152/14), a koji je na snazi od 30. prosinca 2014. godine, stvorene su, između ostaloga, nove pretpostavke za provedbu upisa u prvi razred srednje škole, s ciljem unapređenja kvalitete upisnog procesa te stvaranja povoljnijih preduvjeta nakon završetka osnovnog obrazovanja. Zakonski propisi Republike Hrvatske godinama podupiru integraciju djece s teškoćama u sustav redovnog obrazovanja. Napominje se da je cilj Ministarstva osigurati kvalitetno obrazovanje dostupno svima pod jednakim uvjetima, u skladu s mogućnostima. Trenutačno u sustavu srednjih strukovnih škola imamo oko 32.000 učenika s teškoćama (22 posto ukupne populacije) za koje se, sukladno dokumentaciji nadležnih službi, nastavni proces individualizira i/ili prilagođava.

Vezano uz primjedbu u Izvješću kojom se ukazuje na zaprimljene pritužbe koje se odnose na pitanje studentskog standarda i vezane su uz dodjelu državnih stipendija u kategoriji E, a koja se odnosi na studente slabijeg socio-ekonomskog statusa, uvažava se danu preporuku za dopunom kriterija za dodjelu državnih stipendija u spomenutoj kategoriji u Pravilniku o uvjetima i načinu ostvarivanja prava na državnu stipendiju (Narodne novine, broj 135/14). Naime, po zaprimljenim primjedbama i Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta je uvidjelo da su mehanizmi utvrđivanja socio-ekonomskog statusa studenata neujednačeni, što se pokazalo i u radu tijela zaduženih za njegovo utvrđivanje. Iz tog razloga pokazalo se potrebnim dodatno analizirati postojeće kriterije za dodjelu stipendija u navedenoj kategoriji te će Ministarstvo učiniti sve kako bi se propisali kriteriji koji utječu na specifičnost socio-ekonomskog položaja studenata.

Nadalje, vezano uz primjedbu u kojoj se ukazuje na problem netransparentnog zapošljavanja u sustavu znanosti i visokog obrazovanja, ukazuje se da članak 92. stavak 1. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, br. 123/03, 105/04,

174/2004, 2/07 - Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13 i 101/14 - Odluka i Rješenje Ustavnog suda Republike Hrvatske) propisuje da se na sveučilištu, odnosno njegovim sastavnicama, putem javnoga natječaja provode izbori u znanstveno-nastavna, umjetničko-nastavna i suradnička zvanja te nastavna zvanja predavača, višeg predavača, lektora, višeg lektora, umjetničkog suradnika i višega umjetničkog suradnika, kao i stručna zvanja, sukladno ovom Zakonu te se s izabranim pristupnikom zaključuje ugovor o radu. Člankom 95. istog Zakona propisano je da postupak izbora u znanstveno-nastavna i umjetničko-nastavna zvanja i odgovarajuća radna mjesta provodi sveučilište, odnosno sastavnica sveučilišta sukladno statutu i uz odgovarajuću primjenu članka 35. i 36. ovoga Zakona, a na temelju javnog natječaja koji se objavljuje u Narodnim novinama, dnevnom tisku, na internetskoj stranici visokog učilišta te na službenom internetskom portalu za radna mjesta Europskoga istraživačkog prostora. Natječaj mora biti otvoren najmanje 30 dana te se svi pristupnici obavješćuju o rezultatima natječaja u roku od 15 dana od dana njegova dovršetka. Obzirom na to da Zakon o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju ne propisuje dodatne uvjete natječaja Ministarstvo nije nadležno nad njima provoditi nadzor jer se isti mogu propisati aktima sastavnica nad kojima nadzor obavlja nadležno visoko učilište u čijem sastavu iste djeluju. Opisano je u skladu sa Ustavom i zakonom zajamčenim pravom na autonomiju i akademsku samoupravu sveučilišta. Podsjećamo i kako po pitanju moguće diskriminacije temeljem dodatno postavljenih uvjeta te ostalih mogućih nezakonitosti na koje se ukazuje u Izvješću, nadzor nad zakonitošću zapošljavanja u visokoobrazovnim ustanovama u pogledu propisa iz područja rada i radnih odnosa provodi Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava.

Nadalje, vezano za primjedbu da je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta dalo naputak da prilikom novih zapošljavanja na docentska radna mjesta pravo prednosti imaju novaci kojima u sustavu znanosti tijekom naredne godine istječe ugovor o radu, a što prema mišljenju pučke pravobraniteljice dovodi u pitanje smisao obveze raspisivanja javnog natječaja, ističe se kako je Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta dopisom od 28. studenoga 2012. godine obavijestilo sva javna sveučilišta u Republici Hrvatskoj o svom prijedlogu da se obzirom na tešku financijsku situaciju i restriktivnu fiskalnu politiku koja se očitovala u nedostatnim sredstvima za plaće, pod određenim uvjetima visokim učilištima može odobriti otvaranje novih radnih mjesta čije bi financiranje bilo osigurano u okviru raspoloživih sredstava državnog proračuna, a na taj način da se prenamijene sredstva za vanjsku suradnju. S tom namjerom Ministarstvo je zatražilo rektore svih javnih sveučilišta da dostave svoje prijedloge za otvaranje novih radnih mjesta za zapošljavanje poslijedoktoranada (dosadašnjih znanstvenih novaka) na znanstveno-nastavno radno mjesto docenta uz ispunjenje sljedećih uvjeta: za suglasnost za novo radno mjesto docenta visoko učilište trebalo je imati više asistente kojima ugovor o radu istječe u razdoblju ne duljem od godine dana od dana podnošenja zahtjeva, a kandidati za novo radno mjesto morali su zadovoljavati uvjete za izbor u znanstveno-nastavno zvanje i odgovarajuće radno mjesto docenta i da na predviđenom radnom mjestu imati puno nastavno opterećenje od 300 norma sati (s odstupanjem od 20 posto koje je propisivao sada nevažeći Kolektivni ugovor za znanost i visoko obrazovanje), kao i jamstvo da će se otvaranjem novih radnih mjesta smanjiti potraživanja iz državnog proračuna za vanjsku suradnju u odnosu na bruto plaće docenta. Također, visoko je učilište u dopisu u kojem traži suglasnost trebalo priložiti imena vanjskih suradnika, nazive kolegija na kojima oni izvode nastavu, kao i podatak o njihovom nastavnom opterećenju te izjavom jamčiti da neće potraživati sredstava iz državnog proračuna. Slijedom opisanoga dana je, znači, mogućnost otvaranja novih radnih mjesta na visokim učilištima na teret osiguranih troškova vanjske suradnje, ali uz utvrđene uvjete koji su uključivali i uvjet da na visokom učilištu imaju zaposlene znanstvene novake pred istek ugovora o radu. Na temelju

zaprimljenih prijava i utvrđivanja ispunjenja uvjeta odobrena su nova radna mjesta nakon čega su visoka učilišta raspisivala javni natječaj za znanstveno-nastavno radno mjesto docenta na koji su se mogli prijaviti svi zainteresirani. Ministarstvo ni u kojem trenutku nije dalo prednost pri zapošljavanju točno određenom kandidatu, već je gore navedeni kriterij služio ovom tijelu kao smjernica odnosno podatak o stvarno potrebnom broju radnih mjesta u visokoobrazovnom sustavu na temelju kojega su naknadno odobrena nova radna mjesta. Po pitanju unaprjeđenja sustava zapošljavanja i napredovanja na javnim visokim učilištima ukazuje se da se izmjenama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju (Narodne novine, broj 94/13) propisao jasniji postupak izbora u znanstvena i znanstveno-nastavna zvanja, znanstvena i znanstveno-nastavna radna mjesta, uz provjeru zadovoljavanja minimalnih nacionalnih kriterija te dodatnih kriterija institucija za radna mjesta. Navedenim izmjenama ukinuta je obveza napredovanja na radnim mjestima te je znanstvenicima i sveučilišnim nastavnicima omogućeno da izaberu razvoj karijere sukladno njihovim sklonostima i potrebama institucija. Također, propisana su suradnička radna mjesta asistentata i poslijedoktoranada kako bi se uspostavila veća kompeticija i mobilnost mladih znanstvenika, kako u zemlji tako i prema Europskome istraživačkom prostoru, te istodobno omogućilo brže stjecanje kompetencija za potrebe rada. Navedenim izmjenama zakona suradnička su radna mjesta asistenta i poslijedoktoranada razdvojena, uvedena je dodatna selekcija za poslijedoktorande propisivanjem obveze javnih natječaja, za razliku od dosadašnjega automatskog produljivanja ugovora asistentu koji je doktorirao, a čime su ostvareni značajni pomaci u zahtjevima za transparentnošću prilikom zapošljavanja osoba na visokoobrazovnim ustanovama u Republici Hrvatskoj, kao i u sprječavanju pogodovanja pri zapošljavanju.

Vezano uz primjedbu neusklađenosti terminologije razine završenog obrazovanja s pojedinačnim propisima te primjer neusklađenosti Zakona o plaćama u javnim službama u kojem se još uvijek koriste pojmovi neusklađeni s Bolonjskim sustavom napominje se kako će se pri izradi novoga Zakona o plaćama u javnim službama svakako inzistirati na usklađivanju terminologije s najnovijim izmjenama i dopunama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju.

3.21.1. Uloga medija

U navedenom poglavlju navodi se kako su mnogi informativni, pa čak i analitički tekstovi, puni stereotipa prema migrantima, uključujući i tražitelje azila i azilante, no iskazanima kroz priče drugih, a ne izravnim novinarskim stavom, te nepotrebnom navođenju nacionalnog podrijetla počinitelja nekog kaznenog djela ili prekršaja.

Postoji puno stereotipa prema migrantima, tražiteljima azila i azilantima, no mora se naglasiti da u protekloj godini nije bilo prijava ili žalbi lokalnog stanovništva protiv tražitelja azila, niti postupanja policije po dojavama građana koje bi upućivalo na postojanje netrpeljivosti lokalne zajednice prema tražiteljima azila.

Vlada Republike Hrvatske dijeli zabrinutost pučke pravobraniteljice zbog pojava govora mržnje i drugih diskriminatornih zloupotreba slobode govora, posebno spram nacionalnih manjina i imigranata, kao i dobnih te rodni stereotipa u medijima i oglašavanju.

Također, Ministarstvo kulture odgovorno prihvaća preporuku broj 85. “da pri izradi medijske politike posebnu pažnju posveti diskriminatornom i neprihvatljivom izražavanju u medijima te osmisli efikasne modele njegova suzbijanja”. Aktivno uključeno u međunarodne aktivnosti na tom planu, posebno putem Vijeća Europe, Ministarstvo kulture je

svjesno kako ne postoji konsenzus o definiciji govora mržnje, kao niti jednoznačni pokazatelji uspješnih modela njegova suzbijanja. Ministarstvo kulture isto tako prihvaća načelo da, u slučaju zloupotrebe slobode izraza, više govora u korist subalternih subjekata uvijek predstavlja bolje rješenje, od supresije. Međutim, Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine, br. 85/2010 – pročišćeni tekst i 5/2014 – Odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske) u člancima 35. i 39., Kazneni zakon (Narodne novine, br. 125/11 i 144/12) u člancima 147. i 325., kao i Zakon o medijima (Narodne novine, br. 59/04, 84/11 i 81/13) te Zakon o elektroničkim medijima (Narodne novine, br. 153/09, 84/11, 94/13 i 136/13) predviđaju ograničenja diskriminatornom i štetnom medijskom i oglasnom izrazu u većoj mjeri, nego što možemo posvjedočiti jednostavnim svakodnevnim uvidom u oglašivačku praksu ili, na primjer, komentare čitatelja internetskih stranica. Dodatno, da bi se diskriminatoran i štetan izraz kompenzirao putem više govora u korist osnaživanja slabijih skupina, potrebno je da one raspolažu s mnogo više komunikacijskih resursa, nego što im opseg javnih potpora na sadašnjoj razini osigurava. Zbog toga Ministarstvo kulture, u sklopu javne rasprave o novoj medijskoj politici, moderira rad dviju tematskih radnih skupina, za pravna i regulacijska pitanja te za medijsko obrazovanje i zaštitu djece u medijima, kojima je zadatak pripremiti konkretne mjere za implementaciju efikasnih modela provedbe spomenutih zakonskih odredbi, odnosno suzbijanja diskriminatornog i neprihvatljivog govora. Mogućnosti koje se razmatraju u raspravi o medijskoj politici uključuju, među ostalim, osnivanje i rad regulacijskog tijela, nadležnog za provedbu konstitucionalnih okvira slobode govora u svim medijima, od onih koji se tiču govora mržnji i diskriminacija, do zaštite maloljetnika i rodnih stereotipa u oglašavanju, zatim subvencija za financiranje kvalitetnije administracije anonimnih komentara ili preciziranja pravne odgovornosti vlasnika medija.

Vezano uz Preporuku 86. Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, da najmanje jednom godišnje organizira radionicu za urednike i novinare o pojavama diskriminacije i ulozi medija u njenom suzbijanju, a posebno onih koji prate probleme pripadnika nacionalnih manjina te prihvata i integracije migranata/tražitelja azila/azilanata, napominje se da je ULJPPNM u suradnji sa Savjetom za nacionalne manjine organizirao seminar „Mediji i nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj“ koji je održan 30. svibnja 2014. godine u Opatiji. Radi se o četvrtom po redu skupu ove vrste koji je tematski bio posvećen ostvarivanju prava nacionalnih manjina na pristup medijima i o ulozi medija u demokratizaciji hrvatskog društva. Raspravljalo se o pitanjima zastupljenosti manjinskih tema u programima radija i televizije na državnoj, regionalnoj i lokalnoj razini kao i tiskanim medijima, te važnosti uloge medija u očuvanju društveno-kulturnih vrijednosti manjinskoga identiteta.

3.22.1. Stanovanje

U odnosu na preporuku 87. ističe se da je Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja izradilo Nacrt prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o najmu stanova koji je bio objavljen na mrežnim stranicama Ministarstva, a javna rasprava provedena je u razdoblju od 6. 12. 2013. do 6. 2. 2014. godine. Nacrtom prijedloga zakona regulirano je pitanje povećanja zaštićene najamnine, te način, rokovi, prioriteti i subvencije za osiguranje zamjenskih stanova. Subvencioniranje zaštićene najamnine, ostvaruje se u skladu s posebnim propisima. Nacrt prijedloga zakona je ponovno izazvao veliki interes šire javnosti, posebno zaštićenih najmoprimaca i vlasnika stanova. Kako se u tijeku rasprave i razgovora s predstavnicima udruga vlasnika i udruga najmoprimaca raspravljalo i o broju stanova koje koriste zaštićeni najmoprimci, a koji podaci su bili različiti, Ministarstvo je putem Javnog poziva koji je objavljen u dnevnom listu “24 sata“ 19. ožujka 2014. godine i na službenim internetskim stranicama Ministarstva pozvalo sve zaštićene najmoprimce i vlasnike na

dostavu podataka o stanovima koje koriste zaštićeni najmoprimci. Zbog slabog odaziva taj rok je produžen do 23. svibnja 2014. godine, ali i svi kasnije dostavljeni obrasci su prihvaćeni. Prema tako obrađenim podacima do kraja 2014. godine u bazu je upisano 1.038 zaprimljenih obrazaca odnosno 945 stambenih jedinica, što znači da su u nekim slučajevima podatke dostavili i vlasnici i zaštićeni najmoprimci, a u nekim slučajevima zbog nepotpunih podataka isti nisu mogli biti obrađeni (za približno 24 obrazaca nije dostavljen podatak o broju osoba koji žive u stanu, ili nije dostavljen podatak o površini stana i dr.)

Namjera je Ministarstva graditeljstva i prostornoga uređenja, nakon dodatnog uređenja teksta (npr. upravni postupak za rješavanje zahtjeva za osiguranjem zamjenskog stana) i provedene javne rasprave uputiti izrađeni Nacrt prijedloga zakona u proceduru Vladi Republike Hrvatske i dalje u Hrvatski sabor radi donošenja tijekom 2015. godine, kojim će se regulirati prijeporna pitanja (regulirati otkazne razloge, visinu najamnine te povrat stana vlasniku u posjed tijekom određenog vremenskog razdoblja (5 - 10 godina), odnosno osigurati da vlasnici stanova u kojima stanuju zaštićeni najmoprimci postupnim povećanjem najamnine ostvare tržišnu najamninu).

U odnosu na dio Izvješća u kojem se navodi „pri njegovoj izradi svakako treba voditi računa o praksi ESLJP u odnosu na pravo na dom, prema kojoj bi redovni građanski sudovi u ovršnim postupcima za iseljenje dokaze trebali ocjenjivati provedbom testa razmjernosti o kojem smo više pisali u poglavlju o ovrhama“, Vlada Republike Hrvatske ponavlja da ovršni postupak, upravo zato što se u njemu ne izvode dokazi kao u kontradiktornom parničnom postupku pred redovnim građanskim sudovima, nije prikladan za provođenje testa razmjernosti.

Osim toga, Nacrtom prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o najmu stanova propisuju se uvjeti pod kojima najmodavac može otkazati ugovor zaštićenom najmoprimcu, kao i uvjeti pod kojima zaštićeni najmoprimac ima prava na osiguranje drugog stana, te modaliteti povećanja zaštićene najamnine. Nacrtom prijedloga zakona koji je bio u javnoj raspravi nisu bile predviđene posebne postupovne odredbe za iseljenje zaštićenih najmoprimaca, iz čega proizlazi da će se eventualni parnični i ovršni postupci za iseljenje zaštićenih najmoprimaca odvijati prema općim odredbama Zakona o parničnom postupku i odredbama Ovršnog zakona. Vlada Republike Hrvatske smatra da bi uvrštavanje posebnih odredbi o iseljenju zaštićenih najmoprimaca u Zakon o najmu stanova nepotrebno opteretilo tekst zakona, odgodilo njegovo donošenje, a u konačnici i zakompliciralo eventualne postupke iseljenja.

U kontekstu ove problematike važno je naglasiti kad se govori o problematici zaštićenih najmoprimaca, da je 13. listopada 2014. godine Europski sud za ljudska prava donio presudu u predmetu *Statileo protiv Hrvatske*, u kojoj je utvrdio da sadašnji pravni propisi u Republici Hrvatskoj u pogledu zaštićenih najamnina nisu ostvarili pravednu raspodjelu socijalnog i financijskog tereta, jer je taj teret neopravdano prebačen na samo jednu društvenu grupu (najmodavce-vlasnike stanova u kojima žive zaštićeni najmoprimci). Tako je u ovom konkretnom slučaju podnositelj zahtjeva (vlasnik stana) morao snositi većinu socijalnih i financijskih obveza stambenog zbrinjavanja zaštićenog najmoprimca. Zbog toga je došlo do povrede njegovog prava na mirno uživanje vlasništva. Pritom je Europski sud za ljudska prava napomenuo da se problemi koji je identificirao u predmetu *Statileo* protežu i izvan pojedinačnog interesa podnositelja u ovom konkretnom slučaju.

Stoga, iako je, pitanje prava na dom trenutačno društveno aktualno, ono se ni na koji način ne može smatrati *a priori* „jačim“ pravom od prava na mirno uživanje vlasništva, tim više što je, u kontekstu zaštićenih najmoprimaca, Europski sud za ljudska prava u presudi *Statileo* već utvrdio da je ravnoteža između prava vlasnika i prava zaštićenih najmoprimaca već dulje vrijeme narušena na štetu vlasnika stanova u kojima stanuju zaštićeni najmoprimci.

3.22.2. Građenje

U Izvješću se navodi da je pučka pravobraniteljica zaprimila tijekom 2014. godine određen broj pritužbi građana na postupanje građevinske inspekcije u postupcima legalizacije, koje se odnose na nedobivanje pravodobne obavijesti da se u slučajevima podnošenja zahtjeva za ozakonjenje prekida inspekcijski postupak do okončanja postupka ozakonjenja.

U vezi s tim, potrebno je naglasiti da su informacije o ozakonjenju pa tako i o mogućim prekidima inspekcijskih postupaka uklanjanja nezakonito izgrađenih zgrada, od 2012. godine kontinuirano bile objavljivane u svim medijima te posebno putem mrežnih stranica i raznih aktivnosti Ministarstva graditeljstva i prostornoga uređenja (poseban telefonski broj, brošure, pojedinačne obavijesti putem e-mailova Ministarstva, odgovori na česte upite građana, obrazloženja i intervjui ministrice itd.). Prema evidenciji građevinske inspekcije, od svih ukupno zaprimljenih prijava o nezakonitom građenju 2014. godine, čak 60% se odnosilo na nezakonito građenje za koje su inspektori u provedbi nadzora utvrdili da se izvodilo prije 21. lipnja 2011. godine. Inspekcija je, osim već postojećih inspekcijskih rješenja, na temelju novog Zakona o građevinskoj inspekciji donijela 456 rješenja o uklanjanju, a za koje su investitori nakon postupanja inspekcije dostavili dokaz da su u propisanom roku podnijeli zahtjev za ozakonjenje. Isto tako, zaprimljen je i povećan broj zahtjeva, koje uglavnom podnose susjedi, za prisilnim uklanjanjem zgrada za koje je prema prijašnjim zakonima doneseno rješenje o uklanjanju, a koje su u postupku ozakonjenja. Iz navedenog se zaključuje da razlog velikog broja pojedinačnih pritužbi građevinskoj inspekciji tijekom 2014. godine te potom i pučkoj pravobraniteljici nije nepostupanje inspekcije ili nedostatak pojedinačne obavijesti, već se nalazi u činjenici da se vlasnici susjednih nekretnina protiv ozakonjenja, te nastoje osim žalbenih postupaka i putem zahtjeva za postupanje građevinske inspekcije „spriječiti“ ozakonjenje.

Vežano za navod iz izvješća da građevinska inspekcija smatra da ne treba obavijestiti podnositelje prijava o postupanju jer da Zakonom o građevinskoj inspekciji nije propisan rok za provedbu inspekcijskog nadzora, potrebno je naglasiti da tome nije tako. Naime, Zakon o građevinskoj inspekciji je obvezu obavijesti podnositeljima prijava i rokove vezao za trenutak utvrđenja činjeničnog stanja u odnosu na povredu propisa. Tako je člankom 16. Zakona propisano da će inspektor, kad utvrdi da nije povrijeđen propis čije izvršenje je ovlašten nadzirati, pa stoga nema uvjeta za pokretanje upravnog postupka, pisanim putem o tome obavijestiti poznatog podnositelja prijave u roku od osam dana od dana utvrđenja činjeničnog stanja. Člankom 21. Zakona je propisano da kad utvrdi povredu propisa i pokrene po službenoj dužnosti upravni postupak, obavezan je po izvršnosti inspekcijskog rješenja pisanim putem obavijestiti poznatog prijavitelja o donošenju tog rješenja. Inspekcija u svim navedenim slučajevima, kad utvrdi činjenice, obavještava poznate prijavitelje o postupljenom. Međutim, kako je navedeno i u samom Izvješću, pučkoj pravobraniteljici se često pritužuju podnositelji prijava jer poistovjećuju upravno postupanje po zahtjevima stranaka (npr. zahtjev za izdavanje građevinske dozvole) sa postupanjem po službenoj dužnosti, te se često pritužuju

da inspekcija nije postupila po njihovom zahtjevu za izlazak na teren u roku od 30 odnosno 60 dana. Sukladno odredbama Zakona o općem upravnom postupku (Narodne novine, broj 47/09), upravni postupci se pokreću i vode ili po zahtjevu stranke ili po službenoj dužnosti. Ukoliko se postupak pokreće na zahtjev stranke, on se smatra pokrenutim u trenutku predaje urednog zahtjeva javnopravnom tijelu. Po službenoj dužnosti se postupak pokreće kad je to propisano zakonom i/ili je nužno radi zaštite javnog interesa. Tako je Zakonom o građevinskoj inspekciji (Narodne novine, broj 153/13) određeno da građevinski inspektor prije odluke o pokretanju postupka provodi inspeksijski nadzor, te pokreće inspeksijski postupak po službenoj dužnosti kad utvrdi povredu propisa.

Zbog navedenih razloga je u više odluka upravnih sudova (npr. odluka Upravnog suda Republike Hrvatske, broj: Us-5533/2003, od 4. svibnja 2006. godine) naglašeno da prijave o nezakonitom građenju nemaju karakter zahtjeva stranke nego imaju karakter inicijative odnosno prijedloga inspekciji da provede nadzor nad nekim građenjem. Isto tako, samo podnošenje prijave o nezakonitom građenju (inicijative) ne znači i obvezu pokretanja inspeksijskog postupka koji se, kako je već rečeno, pokreće po službenoj dužnosti. Kada će inspektor obaviti nadzor povodom saznanja o nezakonitom građenju, ovisi o Planovima rada inspekcije, sukladno Godišnjem planu rada Ministarstva, koji se objavljuje na internetskim stranicama Ministarstva. Prilikom planiranja uzimaju se u obzir sve zaprimljene prijave građana kao i druga saznanja o mogućoj povredi propisa o gradnji (mediji, saznanja inspektora, predstavke jedinica lokalne/područne samouprave i sl.), te se sukladno postavljenim kriterijima planiraju nadzori. Tako je Ministarstvo za 2014. kao i za 2015. godinu, zbog sprečavanja eventualne nove pojave nezakonitog građenja nakon postupaka ozakonjenja, odredilo da se prioritarno provode nadzori građenja koje je upravo u tijeku i/ili ako prijave upućuju da se gradi na područjima koja su posebno zaštićena, kao što su nacionalni parkovi, prirodna i kulturna dobra, pomorsko dobro i općenito građenje koje se izvodi izvan građevinskog područja.

Zaključno, Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja uvažava preporuku 88. pučke pravobraniteljice, te će u narednom razdoblju osim na pojedinačne predstavke građana, odgovore na česte i istovjetne predstavke građevinskoj inspekciji objavljivati na mrežnim stranicama Ministarstva.

3.22.3. Naknada za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine

U odnosu na preporuku broj 90. koja se odnosi na donošenje Uredbe o posebnoj vrsti naknade za pokretnine sa svojstvom dobra koje su sastavni dio zbirke, muzeja, galerija i drugih ustanova ističe se da je u tijeku izrada teksta navedene Uredbe. Kontinuirano se održavaju sastanci, analiziraju se prikupljeni podaci i prikupljaju dodatni materijali.

Kao bitno ističe se, kako navedena Uredba mora biti usklađena i s odredbama Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (Narodne novine, br. 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13 i 152/14). Odredba članka 2. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara propisuje da su kulturna dobra od interesa za Republiku Hrvatsku i uživaju njezinu osobitu zaštitu, te da su kulturna dobra i sva preventivno zaštićena dobra koja sukladno tom Zakonu predstavljaju nacionalno blago. Vlasnici i nositelji prava na kulturnom dobru, te drugi imatelji kulturnoga dobra odgovorni su za zaštitu i očuvanje kulturnih dobara prema članku 4. Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Stoga, određivanje posebne vrste naknade za navedene oduzete pokretnine iziskuje i dodatne napore te sveobuhvatnu analizu upravo iz razloga što se radi pokretninama koje su kulturno dobro, koje dobro obuhvaća ovisno o uređenju vrste kulturnih dobara i uspostavljanje zaštite nad kulturnim dobrom, obveze i prava vlasnika kulturnih dobara, mjere zaštite i očuvanja kulturnih dobara, obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, financiranje zaštite i očuvanja kulturnih dobara, kao i druga pitanja u vezi sa zaštitom i očuvanjem kulturnih dobara. Navedeno je vrlo bitno iz razloga što se prijašnjem vlasniku pokretnine iz članka 48. stavka 1. Zakona o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine (Narodne novine, br. 92/96, 39/99, 42/99, 92/99, 43/00, 131/00, 27/01, 34/01, 65/01, 118/01, 80/02, 81/02) vraćaju u vlasništvo, ali ne i posjed, a što podrazumijeva za te vlasnike određena prava, ali i obveze.

U odnosu na preporuke broj 91. i 92. da Ministarstvo pravosuđa treba ujednačiti pravnu praksu pri donošenju drugostupanjskih rješenja u postupcima povrata imovine, kao i da osigura bržu i bolju dostupnost pravnih mišljenja uredima državne uprave nadležnim u postupcima povrata navodi se sljedeće:

Ministarstvo pravosuđa kontinuirano provodi upravni nadzor nad pravilnim i zakonitim rješavanjem upravnih stvari iz područja imovinskopravnih poslova među kojima su i predmeti povrata oduzete imovine. Za učinkovitu državnu upravu i zakonito postupanje u rješavanju u upravnim predmetima od osobite je važnosti uspostava i jačanje kontrolnih mehanizama, odnosno provedba neposrednih nadzora tim više što postupci povrata ili naknade za oduzetu imovinu u prvom stupnju nisu okončani niti nakon osamnaest godina od primjene Zakona o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine. Ministarstvo pravosuđa kontinuirano poduzima mjere upravnog nadzora s ciljem poboljšanja rada ureda državne uprave te ujedno u svojim odlukama u rješavanju predmeta naknade za imovinu jasno daje upute prvostupanjskim tijelima, a sve u svrhu ujednačavanja prakse u donošenju odluka o naknadi za imovinu. Drugostupanjska rješenja u Ministarstvu pravosuđa su u potpunosti ujednačena i detaljno obrazložena. Također potrebno je napomenuti kako su prvostupanjska tijela pozvana od strane Ministarstva pravosuđa da dostave sve primjedbe i nejasnoće ako smatraju da postoje u drugostupanjskim odlukama. Također napominje se kako je Zakon o naknadi za imovinu oduzetu za vrijeme jugoslavenske komunističke vladavine u primjeni od 2002. godine neizmijenjen i da je ujednačena upravna praksa svih tih godina.

3.23. Zaštita okoliša i javno zdravlje

Vezano uz navode koje se odnose na sustav praćenja kvalitete zraka da se redovito ne bilježe onečišćenja zraka koje građani prijavljuju te da Ministarstvo zaštite okoliša i prirode nema informaciju o priznatim naknadama šteta uzrokovanih onečišćenjem okoliša, koje su nanosene fizičkim i/ili pravnim osobama, ističe se da sukladno članku 28. Zakona o zaštiti zraka (Narodne novine, br. 130/11 i 47/14), Državni hidrometeorološki zavod upravlja radom državne mreže, osigurava izgradnju novih postaja u državnoj mreži, osigurava praćenje kvalitete zraka (mjerjenje, prikupljanje podataka, osiguranje kvalitete i provjere mjerjenja i podataka, ugađanje i provjera tehničkih karakteristika mjerne opreme u skladu s referentnim metodama mjerjenja te obrada i prikaz rezultata mjerjenja) i odgovoran je za provođenje programa mjerjenja kvalitete zraka na tim postajama.

Državni hidrometeorološki zavod dostavlja Ministarstvu i Agenciji za zaštitu okoliša izvorne i validirane podatke i izvješće o razinama onečišćenosti i ocjeni kvalitete

zraka do 30. travnja tekuće godine za proteklu kalendarsku godinu. Ministarstvo provodi stručni nadzor nad radom državne mreže.

Agencija vodi informacijski sustav zaštite okoliša (ISZO) koji sadrži, između ostaloga i bazu Kvaliteta zraka u Republici Hrvatskoj (<http://iszz.azo.hr/iskzl/>), na kojoj se mogu pratiti podaci o praćenju kvalitete zraka na lokalnim i državnim mrežama u Republici Hrvatskoj.

Odredbom članka 33. Zakona propisane su obveze nadležnih tijela u slučajevima kad postoji sumnja da je došlo do onečišćenosti zraka, iz čega proizlazi da je obveza propisivanja mjerenja po pritužbi građana na izvršnom tijelu Grada Zagreba, grada i općine te su građani u obvezi prijaviti onečišćenje navedenim tijelima na području gdje se isto eventualno i dogodilo.

Vezano uz navode da su preporuke iz 2013. manjim dijelom provedene pa je i dalje potrebna jača suradnja na praćenju utjecaja okoliša na zdravlje, da su registri javno dostupni, no nedovoljno pregledni i ne sadrže ukupne brojučane podatke da bi zaista mogli poslužiti kao cjelovit popis mjesta s odlagalištima otpada i industrijskim izvorima onečišćenja te da se sustavno prikupljanje i analiziranje podataka o utjecaju čimbenika okoliša na zdravlje, posebno u sredinama s izvorima onečišćenja, još uvijek ne provodi te je zbog istoga dana preporuka 94., ističe se da je se na stranicama Agencije za zaštitu okoliša nalaze svi podaci o lokacijama odlagališta otpada u Republici Hrvatskoj, količinama odloženog otpada, upraviteljima pojedinog odlagališta otpada i ostali podaci (<http://gospodarenje-otpadom.azo.hr/>), kao i podaci o industrijskim izvorima onečišćenja (<http://iszo.azo.hr/Pretraga TS.aspx>).

Također, ističe se da je, temeljem zaključka Hrvatskoga sabora od dana 20. travnja 2007. godine, tadašnje Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva osnovalo dana 19. lipnja 2007. godine, Povjerenstvo za praćenje poboljšanja kakvoće zraka na području grada Siska i dinamike radova na modernizaciji postrojenja Rafinerije nafte Sisak. Na temelju zaključaka Vlade Republike Hrvatske, Hrvatskoga sabora te zaključaka Odbora za zaštitu okoliša, Ministarstvo zajedno s Ministarstvom zdravlja dostavlja Izvješća o praćenju kvalitete zraka na području Grada Siska i dinamike radova na modernizaciji postrojenja Rafinerije nafte Sisak te zdravstvenim pokazateljima u Sisačko-moslavačkoj županiji diferenciranim po dobi i spolu. Izvješće se dostavlja Vladi Republike Hrvatske koja isto prosljeđuje Hrvatskome saboru, odnosno Odboru za zaštitu okoliša i prirode.

30. rujna 2014. godine u Hrvatskome saboru je održana 55. tematska sjednica Odbora za zaštitu okoliša i prirode te su doneseni zaključci, od 23. listopada 2014. godine, o Izvješću o praćenju poboljšanja kakvoće zraka na području Grada Siska i dinamike radova na modernizaciji postrojenja Rafinerije nafte Sisak u 2013., sa zdravstvenim pokazateljima u Sisačko-moslavačkoj županiji, sukladno kojima se prihvaća izvješće o zdravstvenim pokazateljima koje je izradilo Ministarstvo zdravlja.

Također, zbog problema uzrokovanih prekograničnim utjecajima onečišćenja zraka s područja Broda iz susjedne Bosne i Hercegovine osnovana je radna skupina u kojoj su članovi, između ostaloga, i predstavnici Ministarstva zdravlja, a koji su izradili Izvješće o kvaliteti zraka na području Slavenskog Broda i informacija o planiranoj modernizaciji postrojenja Rafinerije Brod, planiranim i poduzetim aktivnostima i mjerama u svezi onečišćenja zraka na području Slavenskog Broda te zdravstvenim pokazateljima utjecaja

okoliša na zdravlje ljudi na području Slavonskog Broda, a koje sadrži samo pregled aktivnosti bez navođenja rezultata i učinka istih. 20. studenoga 2014. godine, održana je 59. tematska sjednica Odbora za zaštitu okoliša i prirode Hrvatskoga sabora na kojoj je isto prezentirano.

Vežano uz navod da je jedan od zaključaka Izvješća o stanju okoliša u Republici Hrvatskoj, 2014. godine (razdoblje 2009. - 2012. godine) nedostatak sustavnog interdisciplinarnog i dugoročnog praćenje i ocjena utjecaja štetnih čimbenika okoliša na zdravlje ljudi i kvalitetu života te potreba uspostavljanja metodologije za procjenu utjecaja čimbenika okoliša na zdravlje (HIA - Health Impact Assessment), ističe se da će Ministarstvo zaštite okoliša i prirode u novom nacionalnom Planu zaštite okoliša Republike Hrvatske, čija je izrada projektnog zadatka u tijeku, kao mjeru istaknuti okoliš i zdravlje, a koja će sadržavati određene aktivnosti kako bi se pratili izvori i utjecaji onečišćenja na zdravlje ljudi.

4.1.1. Pritužbe osoba lišenih slobode u zatvorskom sustavu

Vežano uz preporuku broj 100. Izvješća kojom se Ministarstvu pravosuđa predlaže da osigura potreban broj zdravstvenih radnika, ističe se da je u zatvorskom sustavu Ministarstva pravosuđa u 2014. godini zaposleno 4 službenika zdravstvene struke više nego u 2013. godini.

U odnosu na preporuku broj 101. „Ministarstvu pravosuđa, da uskladi propise koji se odnose na izdržavanje kazne zatvora te ukloni ukazane nedostatke Zakona o izvršavanju kazne zatvora i Zakona o kaznenom postupku“, navodi se da će Ministarstvo pravosuđa u okviru rada Radne skupine za izradu Nacrta prijedloga zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, razmotriti i raspraviti preporuku pučke pravobraniteljice u dijelu koji se odnosi na isti te će tekst Nacrta prijedloga zakona biti dostavljen na mišljenje pučkoj pravobraniteljici.

Vežano uz obavljanje poslova službenika odjela osiguranja u kaznenim tijelima, odnosno preporuku broj 102. Izvješća kojom se predlaže provođenje sustavne edukacije službenika o zaštiti zatvorenika od svih oblika okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja, navodi se sljedeće:

Slijedom upozorenja pučke pravobraniteljice na učestale pritužbe zatvorenika na postupanje službenika pravosudne policije u vidu vrijeđanja i omalovažavanja te nazivanja zatvorenika pogrdnim imenima i uz isticanje da se dio tih pritužbi odnosi na vrijeđanje i uznemiravanje na osnovi nacionalnog podrijetla, Središnji ured Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa uputio je svim tijelima zatvorskog sustava Uputu o postupanju službenika Odjela osiguranja, od 18. rujna 2014. godine. Uputa je sadržavala, uz skretanje pozornosti na dosljedno provođenje svih propisa koji određuju poštivanje ljudskih prava, dostojanstva i zaštite zatvorenika od svih oblika okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja i potrebu dostavljanja podataka koji se odnose na:

- broj pritužbi zatvorenika u razdoblju od rujna 2013. godine do rujna 2014. godine,
- vrstu pritužbe i njihovu osnovanost,
- poduzete mjere s ciljem sprječavanja i otklanjanja takovih neprihvatljivih obrazaca ponašanja i postupanja,
- eventualnu potrebu za dodatnom izobrazbom službenika putem posebnih programa izobrazbe.

Analizom dostavljenih podataka zaključuje se da su mnoge upućene pritužbe bez stvarne osnove, ali da se svakoj od njih pristupilo ozbiljno i temeljito u postupku ispitivanja i utvrđivanja činjenica. Nadalje, zaključeno je da su službenici u velikoj mjeri senzibilizirani u smislu važnosti ovog pitanja i obveza koje proizlaze iz propisa, a odnose se na poštivanje ljudskih prava, dostojanstva i zaštitu zatvorenika od svih oblika okrutnog, nehumanog ili ponižavajućeg postupanja. U tom smislu, poželjna je svaka dodatna edukacija i provođenje savjetovanja, bilo kroz posebne programe ili program temeljnog tečaja za službenike pravosudne policije, jer isto rezultira podizanjem razine potrebnih znanja i svijesti, jačanjem unutrašnjih potencijala i resursa u provođenju postavljenih ciljeva.

4.2.2. Obilazak prihvatnog centra za strance (Ježevo)

U navedenom poglavlju na str. 131. navedeno je da u Centru nisu izvješena osnovna prava stranaca u Centru.

Međutim, u prostorijama dnevnog boravka strancima je dostupan cjelokupan tekst Pravila boravka u Prihvatnom centru za strance, preveden na više stranih jezika. Također, izradit će se brošura u kojoj će se na sažet način navesti osnovna prava i obveze stranaca u Centru. Brošura će biti izvješena na oglasnoj ploči Centra.

Također, navedeno je da u Centru nije postavljen sandučić za podnošenje pritužbi te da ne postoje obrasci pritužbe.

U Centru je moguće koristiti se Knjigom pritužbi stranaca koja se vodi u operativnom dežurstvu Centra. Također, u tijeku je izrada obrasca pritužbe. Obrazac će biti preveden na više stranih jezika i nalazit će se u zajedničkim prostorijama Centra, na mjestu koje je dostupno strancima.

Na str. 132. navedeno je da stranci u Centru ne mogu koristiti pravo na besplatnu pravnu pomoć jer nije završen postupak odabira pružatelja pravne pomoći, te da pravo na besplatnu pravnu pomoć nije predviđeno u postupku donošenja odluke o smještaju u Centar.

Primjena Pravilnika o besplatnoj pravnoj pomoći u postupku protjerivanja i povratka stranaca započela je 3. veljače 2015. godine.

Na temelju Zakona o strancima (Narodne novine, broj 130/11 i 74/13), a u skladu s Direktivom o povratku (Direktiva 2008/115/EZ Europskoga parlamenta i Vijeća od 16. prosinca 2008. o zajedničkim standardima i postupcima država članica za vraćanje državljana trećih zemalja s nezakonitim boravkom), pravo na besplatnu pravnu pomoć odnosi se na pravne radnje kod sastavljanja tužbe upravnom sudu i na zastupanje pred upravnim sudom.

Sukladno Nacrtu prijedloga zakona o strancima, pravo na besplatnu pravnu pomoć će se proširiti i na strance u odnosu na koje je doneseno rješenje o smještaju u Centar.

Također je navedeno da policijski službenici u Centru nose palice na vidljivom mjestu, što je suprotno preporukama CPT-a (engl.: European Committee for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, prijevod na hrv.: Europski

odbor za sprječavanje mučenja i neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja) iz 2008. godine.

U prostorijama Centra gdje borave stranci policijski službenici ne smiju nositi vatreno oružje, ali na unutarnjem osiguranju policijski službenici uvijek moraju nositi palicu jer je to jedino tehničko pomagalo kojim mogu zaštititi sebe i druge osobe od napada.

Potrebno je uzeti u obzir i činjenicu da su policijski službenici u Centru u neprekidnom kontaktu sa strancima 24 sata dnevno, te da trenutak kad je nužno uporabiti navedeno sredstvo prisile, ako uporaba tjelesne snage ne može spriječiti napad ili otkloniti opasnost, često puta nije moguće unaprijed predvidjeti, a potrebna je brza i odlučna reakcija. Osim toga, nošenje palice je i preventivno sredstvo za odvratanje od napada.

Također je navedeno da mjeru strožeg policijskog nadzora treba provoditi dosljedno, sukladno odredbi članka 130. stavka 2. Zakona o strancima.

Novim Zakonom o strancima će se u cijelosti utvrditi sadržaj mjere strožeg policijskog nadzora, a novim Pravilima boravka u Prihvatnom centru za strance koja će se donijeti na temelju novog Zakona, detaljnije će se urediti način izvršenja mjera.

4.3.1. Osobe s duševnim smetnjama u psihijatrijskim ustanovama

U odnosu na primjedbe pučke pravobraniteljice iskazane u preporuci broj 103. kojom se predlaže da se u Zakonu o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (Narodne novine, broj 76/14), propišu vrste mjera prisile te svrhu i uvjete njihove primjene prema osobama s težim duševnim smetnjama koje su smještene u psihijatrijsku ustanovu, kao i eventualna ograničenja primjene prema određenim kategorijama osobama, navodi se sljedeće:

Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (Narodne novine, broj 76/14, u daljnjem tekstu ZZODS/14), koji je stupio na snagu 1. siječnja 2015. godine uveo je novi termin „mjere prisile“ koji je zamijenio neprihvatljiv termin „fizičke sile“ iz Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama iz 1997. godine (Narodne novine, br. 11/97, 27/98, 128/99, 79/02, u daljnjem tekstu: ZZODS/97). Mjere prisile su sredstva i metode za fizičko ograničavanje kretanja i djelovanja osoba s težim duševnim smetnjama koje su prisilno smještene u psihijatrijskoj ustanovi. Također je propisano da će ministar nadležan za poslove zdravlja pravilnikom propisati vrste i način primjene mjera prisile.

Primjena mjera prisile protektivne je naravi i moguća je samo radi zaštite zdravlja ili života osobe s težim duševnim smetnjama ili druge osobe, a osnova za njihovu primjenu je postojanje neposredne opasnosti po navedena dobra koja proizlazi iz ponašanja osobe s duševnim smetnjama. U odnosu na ZZODS/97 izostavljena je indikacija za primjenu mjera prisile zbog oštećenja ili uništenja imovine.

ZZODS/14 propisao je načelo minimalne restrikcije u primjeni mjera prisile, kao i da mjere prisile smiju trajati samo dok je to nužno da se otkloni opasnost po prethodno navedena dobra. Također je propisana obveza zdravstvenih radnika da prije primjena mjera prisile iskoriste metode deeskalacije (neprikladne mjere primjerice razgovor, uvjeravanje, premještanje na drugi odjel i slično) – usklađivanje sa člankom 3. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Psihijatar donosi odluku o primjeni mjera prisile i nadzire njihovu primjenu. Iznimno, u hitnim slučajevima, odluku o primjeni mjera prisile može donijeti i drugo zdravstveno osoblje, koje je odmah o tome dužno obavijestiti psihijatra, koji će po pregledu osobe s duševnim smetnjama odlučiti o daljnjoj primjeni mjera prisile. Na ovaj način povećavan je standard zaštite prava na slobodu, zaštitu od nehumanog i degradirajućeg postupanja iz članaka 3. i 5. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Stručno zdravstveno osoblje dužno je stalno pratiti tjelesno i duševno stanje osobe s duševnim smetnjama prema kojoj su primijenjene mjere prisile.

Nadalje, ZZODS/14 je propisao da osoba s težim duševnim smetnjama, ako je to moguće s obzirom na okolnosti, mora biti upozorena na mogućnost primjene mjera prisile. Razlozi, način i mjere prisile te imena osoba koje su donijele odluku o njihovoj primjeni moraju se upisati u medicinsku dokumentaciju. Također je propisan krug osoba kojima će se dati obavijest o primjeni mjera prisile nad osobom s duševnim smetnjama te obveza psihijatrijske ustanove da dva puta godišnje obavijesti Povjerenstvo za zaštitu osoba s duševnim smetnjama (u daljnjem tekstu: Povjerenstvo) o ukupnom broju primijenjenih mjera prisile, čime se ostvaruje veći stupanj nadzora nad primjenom tih mjera. Radi veće zaštite prava i interesa djece propisano je da je psihijatrijska ustanova obvezna obavijestiti Povjerenstvo o svakoj primjeni mjera prisile prema djetetu. Pravo obratiti se Povjerenstvu sa zahtjevom da se ispita primjena mjera prisile imaju osoba s težim duševnim smetnjama prema kojoj su te mjere primijenjene, osoba od povjerenja i zakonski zastupnik. Propisana je i dodatna zaštita osobe s duševnim smetnjama prema kojoj su primijenjene mjere prisile. Osoba može zahtijevati da psihijatrijska ustanova obavijesti sud o primjeni mjera prisila koji će ispitati opravdanost primjene mjera prisile radi zaštite osobe s duševnim smetnjama. Navedeno pravo imaju i osoba od povjerenja i zakonski zastupnik osobe s duševnim smetnjama.

ZZODS/14 propisao je da su službene osobe Ministarstva unutarnjih poslova, prilikom primjene sredstava prisile prema osobi s težim duševnim smetnjama obvezne postupati s posebnom pažnjom i štiti dostojanstvo osobe s duševnim smetnjama. Također je propisao da ustanove socijalne skrbi u koje su smještene osobe s težim duševnim smetnjama mogu primjenjivati mjere prisile pod uvjetima propisanim u Glavi VIII. ovoga Zakona. ZZODS/14 nadalje je propisao da će vrste i način primjene mjera prisile pravilnikom propisati ministar nadležan za poslove zdravlja.

U odnosu na konkretnu preporuku pučke pravobraniteljice pod brojem 103. navodi se sljedeće:

Vrste i način primjene mjera prisile prema osobama s težim duševnim smetnjama dostatno je propisati podzakonskim propisom kojim se detaljno uređuje provedba koja uključuje trajanje i dužnosti zdravstvenog osoblja u primjeni mjera prisile. Naime, prema osobi s težim duševnim smetnjama mogu se primijeniti sljedeće mjere prisile: sputavanje (fiksacija) i odvajanje (izolacija). Slijedom toga, smatra se neprihvatljivom preporuku pučke pravobraniteljice kako je po uzoru na Zakon o policijskim poslovima i ovlastima (Glava XXII) i Zakon o izvršavanju kazne zatvora (Glava XX) vrste i način mjera prisile trebalo propisati zakonom, a ne pravilnikom kad se uzme u obzir dijapazon i brojnost primjena sredstava prisile koje propisuje, primjerice Zakon o policijskim poslovima i ovlastima.

Pravilnik o vrstama i načinu primjene mjera prisile prema osobi s težim duševnim smetnjama (Narodne novine, broj 16/15, u daljnjem tekstu: Pravilnik) propisuje

svrhu primjene mjera prisile, vrste, način primjene (pripremni postupak, postupak primjene mjera prisile, standardni postupak kod fizičkog sputavanja, standardni postupak kod odvajanja), dokumentaciju, edukaciju zdravstvenih radnika i prevenciju primjene mjera prisile u ustanovi te prijelazne i završne odredbe. Ove odredbe u članku 20. propisuju obveze ustanovama da u roku od mjesec dana od dana stupanja na snagu ovoga Pravilnika donesu upute o pravilima postupanja radnika ustanove u situacijama agresivnog ponašanja pacijenta prije, u tijeku i nakon primjene mjera prisile te strategiju prevencije nasilja na radnom mjestu.

Pučka pravobraniteljica primjećuje da je odredbom ZZODS/14 propisano samo osiguranje sredstava u državnom proračunu za troškove prisilnog smještaja u psihijatrijskoj ustanovi neubrojivih osoba, ali ne i za sve prisilno smještene osobe. Slijedom toga smatra da je ZZODS/14 potrebno dopuniti na taj način da se propiše da se sredstva za sve prisilno smještene osobe osiguravaju u državnom proračunu te usklađivanje propisa koji uređuju participaciju u troškovima liječenja. Ovo je materija koja se odnosi na obvezno i dopunsko zdravstveno osiguranje koje je u nadležnosti Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje.

4.3.2. Osobe lišene slobode u zatvorskom sustavu

Prisutnost pravosudnog policajca tijekom pregleda zatvorenika u zatvorskoj ambulanti odnosno prisutnost nezdravstvenog radnika tijekom liječničkih pregleda je samo u situacijama sigurnosnih razloga ili na zahtjev samog liječnika. Navedeno je regulirano nalogom Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa.

U odnosu na način provedbe sigurnosnih mjera psihijatrijskog liječenja i obveznog liječenja od ovisnosti potrebno je istaknuti da je svrha izvršavanja kazne zatvora osposobljavanje zatvorenika za život na slobodi u skladu sa zakonom i društvenim pravilima (članak 2. Zakona o izvršavanju kazne zatvora, Narodne novine, br. 128/99, 55/00, 59/00, 129/00, 59/01, 67/01, 11/02, 190/03, 76/07, 27/08, 83/09, 18/11, 48/11, 125/11, 56/13 i 150/13, u daljnjem tekstu ZIKZ). Posebnim programima tretmana utječe se ublažavanje ili otklanjanje dinamičkih kriminogenih čimbenika čime se izravno utječe na ostvarivanje svrhe izvršavanja kazne zatvora. Provođenje posebnih programa također je propisano člankom 69. ZIKZ-a, kao dio pojedinačnog programa izvršavanja kazne zatvora (posebni postupci). Vezano uz provođenje sigurnosne mjere obveznog liječenja od ovisnosti, iako nije ustrojena posebna kaznionica socioterapijskog tipa, posebni program tretmana ovisnika o drogama provodi se u svim kaznionicama te zatvorima s odjelima za izvršavanje kazne zatvora duže od 6 mjeseci. Sigurnosna mjera obveznog liječenja od ovisnosti, odnosno posebni program tretmana ovisnika o drogama provodi se sukladno Nacionalnoj strategiji suzbijanja zlouporabe droga, Akcijskom planu suzbijanja zlouporabe droga te sukladno Smjernicama za psihosocijalni tretman ovisnosti u zdravstvenom, socijalnom i zatvorskom sustavu, Smjernicama za farmakoterapiju opijatskih ovisnika metadonom i Smjernicama za farmakoterapiju opijatskih ovisnika buprenorfinom.

U odnosu na status osiguranika, status osiguranika reguliran je iz obveznog osiguranja Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje svim zatvorenima državljanima Republike Hrvatske koji posjeduju OIB. Zatvorenima kojima nije moguće regulirati obvezno zdravstveno osiguranje sukladno članku 7. Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju (Narodne novine, br. 80/13 i 137/13) ili imaju regulirano obvezno zdravstveno osiguranje, ali nemaju vlastitih sredstava za plaćanje dopunskog zdravstvenog osiguranja, a nadležni liječnik im je propisao preglede i lijekove koji izlaze iz okvira obveznog zdravstvenog osiguranja, osigurava se doplata lijeka ili pregleda na teret državnog proračuna.

U odnosu na uspostavljanje i djelotvorno provođenje nadzora nad kvalitetom zdravstvene zaštite u zatvorskom sustavu, sukladno članku 18. stavku 7. ZIKZ, nadzor nad pružanjem zdravstvene zaštite zatvorenicima provodi Ministarstvo zdravlja.

Vezano uz navode o nedovoljnom poštivanju tajnosti kod prijave zatvorenika za liječnički pregled, kućnim redovima kaznionica i zatvora propisano je da se zatvorenici za liječnički pregled prijavljuju ubacivanjem propisanog obrasca u sandučiće koji se nalaze na odjelima, a ne predajom obrazaca na ruke službenicima koji nisu medicinske struke.

Povodom pritužbi grupe zatvorenika o lošim zdravstvenim i higijenskim uvjetima u kojima borave zatvorenici, odmah nakon zaprimljene preporuke poduzete su mjere. Zatvor u Bjelovaru je u razdoblju od 28. ožujka 2014. do 13. travnja 2014. godine žurno pristupio temeljitom renoviranju zatvoreničke sobe te sanirao sanitarni čvor, namjestio sobu novim stolom i stolicama, zamijenio postojeća rasvjetna tijela i time u cijelosti zatvorenicima u navedenoj sobi osigurao smještaj primjeren ljudskom dostojanstvu i zdravstvenim standardima. O navedenom je Uredu pučke pravobraniteljice poslano Izvješće 21. travnja 2014. godine.

U odnosu na dugo čekanje pojedinih specijalističkih pregleda preporučenih operativnih zahvata te fizikalne terapije potrebno je istaknuti da se zbog velikog broja zatvorenika kojima je propisana fizikalna terapija razmatraju mogućnosti nabavke nekoliko aparata potrebnih za provođenje fizikalne terapije u okviru zatvorskog sustava.

Vezano uz pritužbe zatvorenika nepušača o smještaju u sobe s pušačima navodi se da sukladno nalogu Središnjeg ureda Uprave za zatvorski sustav Ministarstva pravosuđa sve kaznionice i zatvori ulažu maksimalne napore za smještaj zatvorenika nepušača odvojeno od zatvorenika pušača, kao i osiguravanje posebnih prostorija za pušenje u zatvorima i kaznionicama u kojima to uvjeti smještaja dopuštaju.

4.3.3. Tražitelji azila, azilanti i nezakoniti migranti

U predmetnom poglavlju navodi se da su u Republici Hrvatskoj svi tražitelji azila smješteni u dva objekta - prihvatilištima u Kutini i Zagrebu - s ukupnim kapacitetom za smještaj 700 osoba. Međutim, nema odgovarajućeg rješenja za slučaj većeg i naglog priljeva tražitelja azila te bi trebalo osigurati dodatne kapacitete. Takva mogućnost je primjerice postojala u prosincu 2014. godine, kad je više od stotinu radnika četiri propale tuzlanske tvrtke krenulo prema Hrvatskoj s namjerom da zatraže azil. Ministarstvu unutarnjih poslova se preporučuje, da osigura trajne i odgovarajuće uvjete u Prihvatilištu za tražitelje azila s dovoljnim kapacitetom za slučaj naglog i velikog priljeva tražitelja.

Prihvatilište za tražitelje azila organizirano je na dvije lokacije, Prihvatilište za tražitelje azila u Zagrebu, Sarajevska 41, kapaciteta 600 kreveta i Prihvatilište za tražitelje azila u Kutini, Sisačka 3, kapaciteta 100 kreveta, što upućuje kako Republika Hrvatska raspolaže dostatnim smještajnim kapacitetima te je spremna reagirati na eventualni povećani priljev izbjeglica.

Statistički podaci o broju tražitelja azila u Hrvatskoj ukazuju na pad broja tražitelja azila, 2013. godine azil je zatražilo 1088 osoba dok je u 2014. godini taj broj iznosi 453 osobe. U prva tri mjeseca 2015. godine azil u Hrvatskoj zatražilo je 65 osoba što je

dvostruko manje nego u istom periodu 2014. godine, kad je zahtjev za azil podnijelo 127 osoba.

Vezano za slučaj iz prosinca 2014. godine, kad je više od stotinu radnika četiri propale tuzlanske tvrtke krenulo prema Hrvatskoj s namjerom da zatraže azil, na dan 27. 12. 2014. kad su tuzlanski radnici stigli na granicu sa Republikom Hrvatskom, u Prihvatilištu za tražitelje azila u Zagrebu bilo je smješteno 105 tražitelja azila dok je u Prihvatilištu za tražitelje azila u Kutini bilo smješteno 17 tražitelja azila, s obzirom da Prihvatilište za tražitelje azila raspolaže kapacitetom za smještaj 700 tražitelja, Republika Hrvatska bila je u mogućnosti smjestiti stotinjak novih tražitelja azila.

Također je u istom poglavlju navedeno da je jedan od osnovnih problema u prihvatilištima nedostatna zdravstvena zaštita pa tako od veljače do travnja 2014. godine u Prihvatilištu u Zagrebu nije bilo liječnika, a nakon toga bio je prisutan samo dva sata dnevno. Prihvatilište u Kutini, koje je od lipnja 2014. namijenjeno za smještaj ranjivih skupina tražitelja azila (djeca bez pratnje, obitelji, žene, starije osobe), također još nema liječnika pa se u slučaju potrebe prevoze iz Kutine u Zagreb.

Na temelju Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj (Narodne novine, broj 80/13) propisano je da tražitelji azila imaju pravo na hitnu medicinsku pomoć (pružanje dijagnostičkih i terapijskih postupaka koji su nužni u otklanjanju neposredne opasnosti po život i zdravlje) dok će se tražitelju koji je bio izložen mučenju, silovanju ili drugim teškim oblicima nasilja, kao i tražitelju azila sa specifičnim zdravstvenim potrebama pružiti potrebna zdravstvena zaštita vezana uz specifično stanje, odnosno posljedice prouzročene navedenim djelima. Troškovi zdravstvene zaštite isplaćuju se iz državnog proračuna Republike Hrvatske (Ministarstvo zdravlja).

Ministarstvo zdravlja i Dom zdravlja Zagreb - Centar sklopili su ugovor kojim uređuju međusobna prava i obveze za pružanje usluga hitne medicinske pomoći što podrazumijeva pružanje dijagnostičkih i terapijskih postupaka koji su nužni u otklanjanju neposredne opasnosti po život i zdravlje i neodgodive zdravstvene zaštite na razini primarne zdravstvene zaštite za tražitelja azila smještene u Prihvatilište za tražitelje azila, Zagreb, Sarajevska 41. Ugovor je sklopljen za 2014. godinu.

Svim tražiteljima azila smještenim u Prihvatilištu za tražitelje azila u Zagrebu ili Kutini, pružena je zdravstvena zaštita sukladno važećem Zakonu o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj. Tijekom 2014. godine u Prihvatilištu za tražitelje azila obavljeno je 928 "nultih", odnosno prvih, zdravstvenih pregleda osoba koje su izrazile namjeru za podnošenje zahtjeva za azil. Nad istim brojem tražitelja azila obavljeno je najmanje tri redovna zdravstvena pregleda, što iznosi ukupno 2.784 zdravstvena pregleda u prostoru ambulante Prihvatilišta za tražitelje azila. Također, za mnoge od tražitelja azila, prema potrebi, obavljani su dodatni zdravstveni pregledi, kao i podjela terapija, specijalistički zdravstveni pregledi, a za što postoji posebna dokumentacija koja se vodi u za to određenim dnevnicima.

Tijekom godine obavljeno je 1 testiranje na koleru i malariju nad tražiteljem azila iz Nigerije u Zavodu za javno zdravstvo „Dr. Andrija Štampar“, po rješenju državnog sanitarnog inspektora. U Klinici za infektivne bolesti „Dr. Fran Mihaljević“ u Zagrebu obavljena su 4 specijalistička pregleda i 1 jedan tražitelj azila bio je hospitaliziran. U 3 navrata obavljene su intervencije Hitne pomoći u Prihvatilištu u Kutini, a za potrebe tražitelja

azila smještenih u Prihvatilištu u Zagrebu intervenirala je Hitna pomoć ispostava Novi Zagreb u 49 navrata.

U odnosu na preporuku broj 110. kojom se predlaže da Ministarstvo pravosuđa zakonom regulira izuzetke od odredbe reciprociteta prilikom stjecanja nekretnina za azilante, navodi se da je člankom 13. Konvencije o statusu izbjeglica iz 1951. (Rezolucija Generalne skupštine Ujedinjenih naroda 429/V od 14.12.1950) propisano da će države ugovornice prema svakoj izbjeglici primjenjivati što povoljniji postupak, ali u svakom slučaju postupak ne manje povoljan od onoga koji se u istim okolnostima primjenjuje na strance općenito u pogledu stjecanja pokretne i nepokretne imovine kao i drugih prava s tim u vezi, te na ugovore o najmu (zakupu), ostale ugovore koji se tiču pokretne i nepokretne imovine. Člankom 7. točkom 2. navedene Konvencije propisano je da će sve izbjeglice na teritoriju država ugovornica nakon boravka od tri godine biti izuzete od zakonodavnog reciprociteta. Navedenu konvenciju preuzela je i Republika Hrvatska (Narodne novine, broj 12/93). Slijedom navedenog, proizlazi da je Republika Hrvatska omogućila azilantima stjecanje prava vlasništva u skladu s Konvencijom o statusu izbjeglica te nije potrebno predmetno pitanje posebno uređivati zakonom.

U navedenom poglavlju na str. 150. u preporuci 111. navedeno je da tražitelje azila i nezakonite migrante u Centru treba smjestiti u odvojene sobe.

U Prihvatnom centru za strance u Ježevu ne može se, zbog razloga tehničke prirode, osigurati svrhovito i stalno razdvajanje stranaca u postupku prisilnog udaljenja i stranaca koji borave u statusu tražitelja azila. Prihvatni centar je ustrojstvena jedinica Ravnateljstva policije, Uprave za granicu, koja je nadležna za provođenje ograničenja slobode kretanja stranaca u postupku prisilnog udaljenja, te za prisilno udaljavanje stranaca. Sukladno članku 125. Zakona o strancima: „Strancu se može ograničiti sloboda kretanja smještajem u centar ako prisilno udaljenje nije moguće odmah izvršiti, a:

- stranac nije napustio Europski gospodarski prostor u roku koji mu je određen rješenjem o povratku,
- nije određen rok za povratku sukladno Zakonu,
- postoji ozbiljna sumnja da se ne radi o maloljetnom strancu, ili
- radi utvrđivanja identiteta.“

Ovakvo određenje prihvatnog centra je u skladu s Direktivom o povratku, koja u članku 16. propisuje da se ograničenje kretanja državljana trećih država u postupku povratka i prisilnog udaljenja u pravilu može provoditi samo u ustanovama koje su specijalizirane isključivo za tu svrhu.

Vežano uz dio Izvješće koji se odnosi na tražitelje azila i azilante glede njihove zdravstvene zaštite, daje se sljedeće mišljenje:

Zakonom o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj (Narodne novine, broj 80/13, u daljnjem tekstu: Zakon), koji je stupio na snagu 1. srpnja 2013. godine, propisano je da su u državnom proračunu osigurana sredstva za zdravstvenu zaštitu, između ostalih, i strancu koji nezakonito boravi u Republici Hrvatskoj, a smješten je u prihvatnom centru ili mu je prisilno udaljenje privremeno odgođeno ili mu je određen rok za povratak (članak 19. stavak 1. točka 10.). Naime, sukladno članku 24. Zakona stranac koji nezakonito boravi u Republici Hrvatskoj, a smješten je u prihvatnom centru ili mu

je prisilno udaljenje privremeno odgođeno ili mu je određen rok za povrat ima pravo na hitnu medicinsku pomoć.

Troškove zdravstvene zaštite snosi stranac osim ako iste nije moguće naplatiti u skladu s odredbama Zakona, te se u tom slučaju troškovi isplaćuju iz državnog proračuna Republike Hrvatske s pozicije ministarstva nadležnog za zdravlje.

Ministarstvo zdravlja i Dom zdravlja Zagrebačke županije (u daljnjem tekstu: Dom zdravlja) u 2014. godini, ugovorom su uredili međusobna prava i obveze za pružanje usluga hitne medicinske pomoći što podrazumijeva pružanje dijagnostičkih i terapijskih postupaka koji su nužni u otklanjanju neposredne opasnosti po život i zdravlje i neodgodive zdravstvene zaštite na razini primarne zdravstvene zaštite stranaca koji nezakonito borave u Republici Hrvatskoj.

Dom zdravlja pruža usluge hitne medicinske pomoći za osobe smještene u prihvatnom centru Ministarstva unutarnjih poslova, na taj način da jedan tim opće/obiteljske medicine svakog radnog dana u prosjeku po dva sata pruža zdravstvenu zaštitu u Prihvatnom centru Ježevo.

U slučaju potrebe za uslugama medicinsko-biokemijskog laboratorija ili uslugama radiološke dijagnostike isto izvršavaju u Domu zdravlja a potrebni nužni lijekovi se mogu propisati na posebno označenim tiskanicama. Usluge dentalne zdravstvene zaštite u hitnim stanjima pružaju su u Kliničkoj bolnici Dubrava. Ugovor je sklopljen i za 2015. godinu.

Nastavno na navod na stranici 147. Izvješća koji glasi: „Jedan od osnovnih problema u prihvatilištima je nedostatna zdravstvena zaštita pa tako od veljače do travnja 2014. godine u Prihvatilištu u Zagrebu nije bilo liječnika, a nakon toga bio je prisutan samo dva sata dnevno. Prihvatilište u Kutini, koje je od lipnja 2014. namijenjeno za smještaj ranjivih skupina tražitelja azila (djeca bez pratnje, obitelji, žene, starije osobe), također još nema liječnika pa se u slučaju potrebe prevoze iz Kutine u Zagreb. Budući da troškove liječenja za osobe pod međunarodnom zaštitom više ne plaća Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje (u daljnjem tekstu: HZZO), već izravno Ministarstvo zdravlja, liječnici o tome nisu dovoljno informirani pa ih odbijaju primiti, a jedan od problema je i neosiguravanje prevođenja kod posjeta liječniku.“, Vlada Republike Hrvatske iznosi sljedeće primjedbe:

Ministarstvo zdravlja i Dom zdravlja Kutina u završnoj su fazi sklapanja ugovora koji uređuje međusobna prava i obveze za pružanje usluga hitne medicinske pomoći što podrazumijeva pružanje dijagnostičkih i terapijskih postupaka koji su nužni u otklanjanju neposredne opasnosti po život i zdravlje i neodgodivu zdravstvenu zaštitu na razini primarne zdravstvene zaštite stranaca koji nezakonito borave u Republici Hrvatskoj.

Dom zdravlja Kutina pružat će usluge hitne medicinske pomoći za osobe smještene u Ministarstvu unutarnjih poslova, na taj način da jedan tim opće/obiteljske medicine svakog radnog dana u prosjeku po dva sata pruža zdravstvenu zaštitu u Prihvatilištu za tražitelje azila u Kutini dok je za ranjive skupine tražitelja azila (djeca bez pratnje, obitelji, žene, starije osobe) osigurano pružanje posebne psihosocijalne podrške u Neuropsihijatrijskoj bolnici „dr. Ivan Barbot“, Popovača temeljem sklopljenog Ugovora između Ministarstva zdravlja i navedene zdravstvene ustanove za 2015. godinu.

Vezano uz primjedbu pučke pravobraniteljice koja se odnosi da troškove liječenja za osobe pod međunarodnom zaštitom više ne plaća HZZO, već izravno Ministarstvo zdravlja te da liječnici o tome nisu dovoljno informirani pa ih odbijaju primiti, napominje se da je važećim Zakonom u članku 21. stavku 1. propisano da azilant i stranac pod supsidijarnom zaštitom, te stranac – član obitelji azilanta ili stranca pod supsidijarnom zaštitom ostvaruju pravo na zdravstvenu zaštitu u istom opsegu kao osigurana osoba iz obveznoga zdravstvenog osiguranja. Temeljem stavka 2. članka 21. troškovi zdravstvene zaštite iz stavka 1. isplaćuju se iz državnog proračuna Republike Hrvatske s pozicije ministarstva nadležnog za zdravlje. Navedene kategorije stranaca nailaze na probleme kada zatraže liječničku pomoć kod doktora opće obiteljske medicine koji ih ne žele primiti jer ih ne mogu upisati kao osigurane osobe a u vezi s tim izdati uputnicu i recept za lijekove pa im često puta ljekarnički radnici u ljekarnama naplaćuju lijekove.

Iako su putem Centralnog informacijskog sustava zdravstva Republike Hrvatske doktori primarne zdravstvene zaštite i ljekarnički radnici obaviješteni da prema navedenim kategorijama stranaca postupaju u skladu s navedenim odredbama Zakona a račune dostavljaju neposredno Ministarstvu zdravlja radi naplate, i nadalje se javljaju poteškoće, a koje će biti riješene donošenjem Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o obveznom zdravstvenom osiguranju i zdravstvenoj zaštiti stranaca u Republici Hrvatskoj koji je predviđen Programom za preuzimanje i provedbu pravne stečevine Europske unije za 2015. godinu.

4.3.4. Osobe lišene slobode u policijskim postajama i pritvorskim jedinicama

U odnosu na preporuku broj 105. izvješćuje se da se nastavlja s poboljšanjem uvjeta smještaja u prostorijama za osobe lišene slobode u policijskim postajama i policijskim upravama, iako postojeća infrastruktura u potpunosti ne zadovoljava, uvjetima koji će se ostvariti u dogledno vrijeme, ista ne otvara prostor za mučenje i drugo okrutno, neljudsko ili ponižavajuće postupanje ili kažnjavanje uhićenika ili pritvorenika, a što dodatno potvrđuje činjenica da ne bilježimo takve slučajeve.

Preporukom broj 106. predlaže se da Ministarstvo unutarnjih poslova osigura dovoljan broj pritvorskih nadzornika, unaprijedi njihove uvjete rada i sredstva za rad te da obavljaju isključivo te poslove. U vezi s navedenim, Vlada Republike Hrvatske smatra da je broj policijskih službenika koji obavljaju poslove pritvorskih nadzornika dostatan. U policijskim upravama poslove pritvorskih nadzornika obavljaju voditelji i pomoćnici voditelja smjene operativno komunikacijskog centra policije policijske uprave (OKCP PU) - pritvorski nadzornici, te u slučaju potrebe obavljanja navedenih poslova iste obavljaju prioritarno.

Za svoje predstavnike koji će u vezi s iznesenim mišljenjem biti nazočni na sjednicama Hrvatskoga sabora i njegovih radnih tijela, Vlada je odredila Ranka Ostojića, potpredsjednika Vlade i ministra unutarnjih poslova, Milanku Opačić, potpredsjednicu Vlade i ministricu socijalne politike i mladih, Orsata Miljenića, ministra pravosuđa, Predraga Matića, ministra branitelja, prof. dr. sc. Miranda Mrsića, dr. med., ministra rada i mirovinskoga sustava, prof. dr. sc. Vedrana Mornara, ministra znanosti, obrazovanja i sporta, prim. Sinišu Vargu, dr. med. dent., ministra zdravlja, Anku Mrak Taritaš, ministricu graditeljstva i prostornoga uređenja, Mihaela Zmajlovića, ministra zaštite okoliša i prirode, Evelina Tonkovića, zamjenika ministra unutarnjih poslova, Maju Sporiš, zamjenicu ministricu socijalne politike i mladih, Sandru Artuković Kunšt, zamjenicu ministra pravosuđa, Vesnu

Nađ, zamjenicu ministra branitelja, Božidara Štubelja, zamjenika ministra rada i mirovinskoga sustava, prof. dr. sc. Roka Andričevića, zamjenika ministra znanosti, obrazovanja i sporta, prim. mr. sc. Marijana Cesarika, dr. med., zamjenika ministra zdravlja, mr. sc. Željka Uhlira, zamjenika ministrice graditeljstva i prostornoga uređenja, Hrvoja Doku, zamjenika ministra zaštite okoliša i prirode i Mirelu Stanić-Popović, predstojnicu Državnog ureda za obnovu i stambeno zbrinjavanje.

PREDSJEDNIK

Zoran Milanović